

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janez Krušič

**KITAJSKA VOJAŠKA MODERNIZACIJA IN
SPREMEMBA RAVNOTEŽJA MOČI NA
DALJNEM VZHODU**

Diplomsko delo

Ljubljana 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janez Krušič

MENTOR: docent dr. Vladimir Prebilič

**KITAJSKA VOJAŠKA MODERNIZACIJA IN
SPREMEMBA RAVNOTEŽJA MOČI NA
DALJNEM VZHODU**

Diplomsko delo

Ljubljana 2006

Kitajska vojaška modernizacija in sprememba ravnotežja moči na Daljnem vzhodu

Leta 1979 je vodstvo KKP prevzel Deng Xiaoping, ki je z reformami popeljal LRK na pot obsežne gospodarske, družbene in tudi vojaške transformacije. Veliko analitikov skrbi gospodarska rast LRK in menijo, da LKR za oborožene sile odvaja veliko večji delež BDP kot kažejo uradni podatki. Največ finančnih sredstev za modernizacijo so deležne VM, VL in SRS, medtem ko je modernizacija KOV drugotnega pomena. Kljub večletni modernizaciji pa oborožene sile LRK za oboroženimi silami drugih visoko razvitih držav zaostajajo vsaj za 30 let. Varnostna situacija LRK se je po 11. septembru 2001 spremenila. Na eni strani se država strateško povezuje z RF v okviru SCO, na drugi pa poskuša omiliti vplive ameriške strategije obkroženja in zadrževanja LRK. Tako vzhodna Azija že danes predstavlja področje, kjer se križajo interesi velikih sil in kjer se bo v prihodnosti odigrala "velika igra".

Ključne besede: Ljudska republika Kitajska, vojaška modernizacija, vzhodna Azija, ravnotežje moči.

Chinese military modernization and the alternation of balance of power in the Far East

When Deng Xiaoping took over the leadership of the Chinese Communist Party in 1979 the era of great economic, political and military changes occurred. Many analysts worry about great economic rise and believe that the People's Liberation Army receives more money than is officially declared. The majority of the financial resources is spent to modernize the navy, the airforce and the strategic rocket forces while the modernization of the army is of secondary importance. None the less, the longlasting military modernization still leaves the chinese military at least 30 years behind the most developed militaries of the world. Security situation changed significantly after the 9/11 2001. On the one hand, China and the Russian Federation cooperate strategically, using the frame of the SCO, and is striving to minimize the impacts of american strategy of encirclement and containment of China on the other. Thus the Far East is becoming the area of heterogeneous interests and the place of the "big game" of the future.

Key words: People's Republic of China, military modernization, East Asia, balance of power.

Kazalo vsebine:

1.	UVOD	7
1.1	Metodološki okvir	8
1.2	Hipoteze in delovno vprašanje	9
1.3	Struktura diplomskega dela	9
1.4	Omejitve raziskovalnega dela	11
2.	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	12
2.1	Revolucija v vojaških strukturah	12
2.2	Teorija ravnotežja moči	14
2.3	Nacionalna vojaška strategija	16
2.4	Vojaška modernizacija	18
2.5	Vojaška doktrina	19
3.	NOTRANJEPOLITIČNI IN GOSPODARSKI POLOŽAJ LRK	20
3.1	Notranjepolitična situacija v LRK	20
3.2	Gospodarska situacija v LRK	23
3.2.1	Vladni prihodki in odhodki	29
3.3	Lahko kitajski politični in gospodarski sistem preživita?	31
4.	NACIONALNA VOJAŠKA STRATEGIJA IN DOKTRINA LRK	33
4.1	Nacionalnovarnostni cilji LRK	33
4.2	Nacionalni vojaški cilji LRK	34
4.3	Strateški filter	35
4.3.1	Politične odločitve	35
4.3.2	Varnostno okolje	35
4.3.3	Analiza operativnega okolja	37
4.4	Nacionalni vojaški strateški koncepti	39
4.5	Vojaška strategija LOA	40
4.5.1	Vojaška operatika LOA	40
4.6	Nacionalna vojaška sredstva	42
4.6.1	Obrambni proračun LRK	42
4.6.2	Obrambni proračun LRK v prihodnosti	45
5.	VOJAŠKA MODERNIZACIJA LOA	49
5.1	Organizacijska struktura LOA	50
5.2	Kopenska vojska LRK	51
5.3	Vojna mornarica LRK	53
5.3.1	Organiziranost VM LRK	54
5.3.2	Modernizacija VM LRK	55
5.4	Vojno letalstvo LRK	56
5.4.1	Organiziranost VL LRK	57
5.4.2	Modernizacija VL LRK	58
5.5	Strateške raketne sile LRK	59
5.5.1	Organiziranost SRS LRK	59
5.5.2	Principi uporabe jedrskega orožja	60
5.5.3	Modernizacija SRS LRK	61

5.4	Skupna ocena procesa vojaške modernizacije LOA	62
5.5	LOA v prihodnosti	65
6.	RAVNOTEŽJE MOČI IN GEOPOLITIČNI PREMIKI NA DALJNEM VZHODU	66
6.1	Varnostno okolje LRK pred 11. septembrom 2001	69
6.2	Varnostno okolje LRK po 11. septembru 2001	69
6.3	»Nova kitajska diplomacija«	72
7.	ZAKLJUČEK	79
8.	LITERATURA	83

Kazalo tabel:

Tabela 3.1	Bruto domači proizvod (BDP) LRK v letih 2000 – 2005	24
Tabela 3.2	Povprečna letna rast BDP LRK v letih 1960 – 2005	25
Tabela 3.3	Sestav BDP LRK v letih 1993 – 2005 (v %)	26
Tabela 3.4	Dejavniki zaviranja gospodarske rasti LRK in njihov vpliv na rast BDP (2005-2015)	28
Tabela 3.5	Napoved prihodnje povprečne letne dolgoročne rasti gospodarstva LRK	28
Tabela 3.6	Napoved višine prihodnjega BDP LRK (Korporacija RAND)	29
Tabela 3.7	Delež prihodkov in odhodkov v celotnem BDP	30
Tabela 3.8	Viri prihodkov osrednje in provincialnih vlad	31
Tabela 3.9	Odhodki osrednje in provincialnih vlad	31
Tabela 4.1	Uradni obrambni proračuni LRK, ZDA, RF, RI in Japonske ter njihov delež v BDP (milijarde \$)	43
Tabela 4.2	Primer ocenjenega dejanskega obrambnega proračuna LRK za leto 2003 (milijarde \$)	45
Tabela 4.3	Potencialne finančne obveznosti kitajske vlade (% BDP)	46
Tabela 4.4	Kitajski obrambni proračun leta 2005 v primerjavi z obrambnimi proračuni drugih držav (milijarde \$)	47
Tabela 4.5	Ocena Korporacije RAND o velikosti obrambnega proračuna do leta 2025, merjenega s kombinacijo metode tržnega menjalnega razmerja in metodo paritetne kupne moči (milijarde \$)	48
Tabela 6.1	Tipične značilnosti mednarodnega delovanja ZDA in LRK po letu 2001	72
Tabela 6.2	Predvidena CNM držav za leta 2000, 2010 in 2020	77
Tabela 6.2	Ocena CNM držav za leta 2000, 2010 in 2020	78

Kazalo skic:

Skica 2.1	Elementi nacionalne vojaške strategije	17
------------------	--	----

Seznam uporabljenih kratic

BDP- bruto domači proizvod
CK KKP- Centralni komite kitajske komunistične partije
CNM- celovita nacionalna moč
CV(I)- civilno-vojaška (integracija)
DS- Državni svet
EU- Evropska unija
KOV- kopenska vojska
LOA- Ljudska osvobodilna armada
LOP- Ljudska oborožena policija
LRK- Ljudska republika Kitajska
NLK- Nacionalni ljudski kongres
OVK- Osrednja vojaška komisija
RI- Republika Indija
RF- Ruska federacija
RMA- revolucija v vojaških strukturah
SCO- Šanghajska organizacija za sodelovanje
SND- Skupnost neodvisnih držav
SRS- strateške raketne sile
SZ- Sovjetska zveza
TNN- tuje neposredne naložbe
VL- vojno letalstvo
VM- vojna mornarica
VR- vojaška regija
ZDA- Združene države Amerike

1. UVOD

Vzpon Ljudske republike Kitajske (LRK) v eno izmed velik sil je vprašanje, ki že vrsto let različne strokovnjake tako iz ekonomskega, političnega, ekološkega kot vojaškega in ostalih področij kliče k iskanju odgovorov: bo LRK prevzela mesto vodilne gospodarske, politične in vojaške sile prihodnosti in s prestola izrinila Združene države Amerike (in njene zaveznice)? Kako bo potekal takšen prehod – relativno mirno ali bo mogoče nasprotja in rivalstvo razrešiti le z uporabo oborožene sile? Kakšni sploh so strateški potenciali LRK in ali zadostujejo za pohod na sam vrh lestvice v mednarodni skupnosti? Teoretiki mednarodnih odnosov in ostali avtorji realističnega pogleda na svetovno ureditev v glavnem soglašajo, da postaja LRK s svojim hitro rastočim gospodarstvom in modernizacijo oboroženih sil glavni pretendent za svetovni prestol in da lahko Združene države Amerike (ZDA) pričakujejo trd boj in marsikatero žrtev za ohranitev sedanjega dominantnega položaja.

Na drugi strani pa se nekateri avtorji sprašujejo, ali LRK sploh zmore in hoče ogroziti hierarhični red mednarodne skupnosti in tvegati morebitno koalicijo nasprotujočih ji držav. Ti avtorji, med katerimi so tudi kitajski pisci, zagovarjajo multipolarno ureditev sveta in dokončno uveljavitev LRK kot regionalne (vele)sile. Takšen pogled opirajo predvsem na sicer veliko in hitro rastoče kitajsko gospodarstvo, ki pa še vedno zaostaja za gospodarstvi ostalih kapitalističnih držav, predvsem ZDA in Japonske ter Evropske unije (EU).

Leta 1949 so kitajski komunisti pod vodstvom Mao Zedonga prevzeli oblast in ustanovili Ljudsko republiko Kitajsko. Sledila so leta utrditve oblasti komunistične partije in zaprtost pred zunanjim svetom. Takratna oblast je imela edino oporo v Sovjetski zvezi (SZ), stike pa je navezala tudi s takrat neuvrščeno Republiko Indijo (RI) in komunistično Severno Korejo. Ideološki in strateški spor s SZ, „velik skok naprej“ in „kulturna revolucija“ so za kratek čas zaustavili razvoj države in oboroženih sil, konec sedemdesetih let dvajsetega stoletja pa se je pod vodstvom Deng Xiaopinga začela obsežna modernizacija gospodarskega, političnega, družbenega in vojaškega področja.

Kot sem že zapisal, se polemike med strokovnjaki mednarodnih odnosov vrtijo tudi okoli vprašanja prihodnjega položaja LRK v mednarodni skupnosti. Se bo LRK sama zoperstavila hegemoniji ZDA ali bo to poskusila storiti v koncertu z Rusko federacijo (RF) in RI? Predlog o strateškem trikotniku med LRK, RF in RI sega v konec devetdesetih let dvajsetega stoletja

in predstavlja osnovo, na kateri sedanji politiki omenjenih držav skušajo ustvariti protiutež ameriškemu unilateralizmu. Seveda pa se tudi tu pojavlja vprašanje: ali bodo tri države sposobne premostiti razlike (tako zgodovinske kot politične in kulturne) in na mednarodnem prizorišču nastopiti složno in se zoperstaviti diktatu ZDA? Na drugi strani pa je realno pričakovati odgovor ZDA, ki ohranjajo tesne stike z Japonsko in poskus vključiti RI v svoj tabor ter tako omejiti vpliv („containment“) LRK na Daljnem vzhodu in širše nasploh.

Tudi LRK se po koncu hladne vojne, ko sta največjo zunanjo grožnjo varnosti predstavljali najprej ZDA in nato SZ, sooča tako z notranjepolitičnimi problemi (npr. socialni nemiri nezadovoljnih kmetov, nemirna zahodna provinca Xingjang, neenakomeren gospodarski razvoj, problemi bančnega sektorja) kot tudi z zunanjimi (potencialnimi) grožnjami: potencialni konflikt s Tajvanom, kjer obstaja možnost ameriške intervencije; bojazen pred krepitvijo ameriško-japonskega sodelovanja in morebitnim (ponovnim) japonskim militarizmom; morebitne motnje v oskrbi z energijo; spor s sosednjimi državami glede otočja Spratly in še vedno nedefinirane meje s sosednjo RI.

Tako je možno v prihodnosti pričakovati veliko dinamičnost v odnosih med omenjenimi državami za čim večji vpliv v regiji in njihovo različno težo na tehtnici mednarodnih odnosov. Tako za strokovno kot tudi za širšo javnost je pomembno, da spremlja to dinamiko odnosov med omenjenimi državami in poskuša ugotoviti, kakšno bo prihodnje strateško ravnotežje v regiji. Pri proučevanju meddržavnih odnosov je potrebno posebno pozornost posvetiti trem dejavnikom: predlogu nekdanjega ruskega zunanjega ministra Jevgenija Primakova o ustanovitvi strateškega trikotnika med LRK, RF in RI; ustanovitvi Šanghajske organizacije za sodelovanje (SCO); in posledicam terorističnih napadov v ZDA 11. septembra 2001 ter t.i. »vojni proti terorizmu« - kaj pomeni ta vojna za ostale akterje in kako so se le-ti odzvali.

1.1 Metodološki okvir

V diplomski nalogi uporabljam analizo tako primarnih kot sekundarnih virov. LRK je šele koncem 90. let prvič izdala dokument (China's National Defense in 1998), v katerem je predstavila svoje poglede na mednarodno okolje ter procese in dogodke, ki potekajo v njem. Temu dokumentu so sledili še trije (2000, 2002 in 2004), v katerih je podrobneje predstavljen varnostni sistem LRK in nakazano njeno prizadevanje za spremembo mednarodnega okolja.

Sam proces vojaške modernizacije LOA je še vedno zakrit v tančico skrivnosti in v dokumentih se pojavljajo zgolj nakazane smeri modernizacije oboroženih sil. Tako je bilo potrebno za analizo vojaške modernizacije uporabiti vire, ki so jih napisali dolgoletni proučevalci vojaških, političnih in gospodarskih sprememb na Kitajskem.

Za samo analizo političnega položaja v LRK najbolj ustreza opisna metoda, ki sem jo pri analizi gospodarskega položaja dopolnil še z analizo statističnih podatkov. Vojaško modernizacijo LOA pa sem najbolje ponazoril s študijo primera.

1.2 Hipoteze in delovno vprašanje

1. LRK bo s pomočjo visoke gospodarske rasti, večje politične moči in vojaške modernizacije prevzela položaj vodilne sile na Daljnem vzhodu.
2. Proces vojaške modernizacije bo LRK zagotovil tehnološko visoko razvite in usposobljene oborožene sile, ki ji bodo omogočile doseči status vodilne sile na Pacifiku.
3. LRK in RF bosta še okrepili strateško partnerstvo in s pomočjo delovanja SCO dosegli nadzor nad osrednjo in vzhodno Azijo; tako bosta v prihodnosti ravnotežje moči na Daljnem vzhodu uravnavala dva tabora: na eni strani kontinentalni tabor pod vodstvom LRK, RF in držav SCO in na drugi pomorski tabor pod vodstvom ZDA, Japonske in njunih zaveznic.
4. Kakšen bo položaj RI? Se bo pridružila kontinentalnemu ali pomorskemu taboru?

1.3. Struktura diplomskega dela

Uvodu in metodološkemu delu sledi obrazložitev temeljnih pojmov. Revolucija v vojaških strukturah (RMA), teorija ravnotežja moči, nacionalna vojaška strategija, vojaška modernizacija in vojaška doktrina, bodo na kratko definirani in razloženi.

Osrednje besedilo je namenjeno analizi modernizacije kitajskih oboroženih sil. Proučil bom tako kvalitativno kot kvantitativno komponento vojaške modernizacije. To pomeni, da bo govora tako o višini in namembnosti denarnih sredstev za modernizacijo oboroženih sil, o spremembah v politično-organizacijski strukturi vojske, o nakupih in uvedbi nove vojaške opreme kot tudi o RMA in posledično o novi strateški, operativni in taktični miselnosti

kitajskih vojaških strategov. Seveda je nadaljnja vojaška modernizacija odvisna od mnogih dejavnikov. Med najpomembnejšimi so gotovo stabilen notranjepolitični sistem, ohranitev visoke gospodarske rasti, nemotena oskrba z energijo in uspešna izpeljava in dokončanje reform v kitajskem gospodarskem sektorju.

Tako sem najprej podal prikaz notranjepolitičnega sistema LRK in kitajskega gospodarstva: njegove velikosti in prihodnje rasti, postopek zbiranja proračunskih sredstev in razdelitev letih med državne institucije in druge akterje kitajskega gospodarstva, kitajsko vojaško industrijo in prihodnjo rast vojaških izdatkov. Delež vojaških proračunskih sredstev sem primerjal z deležem, ki ga za to področje namenjajo ZDA, RF, RI in Japonska.

V drugem delu diplomske naloge pa bo govora o geopolitičnih spremembah na Daljnem vzhodu v bližnji in tudi malce bolj oddaljeni prihodnosti. Dejstvo je, da v Aziji že od konca hladne vojne potekajo korenite spremembe na geopolitičnem področju. Predstavljeni so meddržavni odnosi med LRK, ZDA, RF, RI in Japonsko ter njihova dinamika od druge polovice 20. stoletja naprej. Predstavil sem strateško sodelovanje LRK, RF in RI in njihovo morebitno povezovanje v strateški trikotnik. Vsaka država še vedno zasleduje lastne interese, zato sem preučil te interese in na podlagi analize ugotovil dejanske možnosti za njihovo sodelovanje. Teroristični napadi 11. septembra 2001 na Svetovni trgovinski center in Pentagon in t.i. „vojna proti terorizmu“ so tako kot drugod po svetu tudi na Daljnem vzhodu sprožili določene reakcije. Zanimalo me je, kako se posledice ameriške vojne proti terorizmu odražajo na delovanju azijskih držav in kaj pomenijo za LRK. Na drugi strani pa sem preučil tudi delovanje ZDA kot trenutno edine svetovne supersile na tem območju in njen poizkus ohraniti status, pridobljen skozi desetletja po drugi svetovni vojni. Spremembe pa so opazne tudi v delovanju Japonske, ki svojo varnost še vedno pogojuje s prisotnostjo ZDA na tem območju, pojavili pa so se tudi predlogi o spremembi dela japonske ustave, ki se nanaša na uporabo njenih oboroženih sil. Drugi del zaključuje poglavje, ki se ukvarja z vprašanjem prihodnjega položaja držav na Daljnem vzhodu.

Sledi zaključek in dokazovanje postavljenih hipotez.

1.4 Omejitve raziskovalnega dela

Kitajske oborožene sile so sestavljene iz treh elementov: Ljudske osvobodilne armade, Ljudske oborožene policije (LOP) in milice. Poveljevanje nad oboroženimi silami je v pristojnosti osrednje vojaške komisije. Ministrstvo za obrambo je podrejeno Državnemu svetu (vladi) in usmerja ter upravlja nacionalno obrambo (China's National Defense in 2000). V diplomskem delu sem se osredotočil samo na največjo komponento oboroženih sil LRK - Ljudsko osvobodilno armado, medtem ko bosta LOP in milica omenjena samo obrobno in v določenem kontekstu.

Kot naslednjo omejitev pri raziskovalnem delu sem moral upoštevati veliko mero subjektivizma; namreč, večina uporabljene literature je dostopna samo preko avtorjev anglosaksonskega porekla. Ti avtorji seveda poskušajo predstaviti objektivno realnost na področju kitajske vojaške modernizacije, vendar skoraj po pravilu padejo v kalup zahodnega pogleda na proces vojaške modernizacije LRK. Veliko literature ameriških avtorjev glede hitrosti in obsega vojaške modernizacije LRK pretirava. Takšna dela sem bodisi izpustil iz analize bodisi jih uporabljam z veliko mero previdnosti.

V procesu vojaške modernizacije sta največje pozornosti in sredstev deležna vojna mornarica (VM) in vojno letalstvo (VL), sledijo jima strateške raketne sile (SRS) in kopenska vojska (KOV). Tako bom tudi v moji nalogi največ pozornosti namenil prav VM, VL in SRS, medtem ko bodo spremembe na področju KOV predstavljene bolj na kratko.

2.) OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1. *Revolucija v vojaških strukturah (Revolution in military affairs- RMA)*

Ideja o možnosti revolucionarnih sprememb se je najprej pojavila v besedilih sovjetskih vojaških teoretikov v zgodnjih osemdesetih letih 20. stoletja. Že takrat so uvideli, da tehnološki napredek oboroženih sil ZDA ogroža množične in po opremljenosti zastarele vojske, med katere so takrat že spadale tudi oborožene sile SZ. Sovjeti so bili občutljivi za dejstvo, da se je pred njihovimi očmi odvijala največja tehnološka modernizacija v ZDA (sem štejemo npr. pojav »stealth« tehnologije in izboljšano delovanje sistema C4I), Američani pa so poskušali z veliko hitrostjo nove sisteme uvesti v operativno uporabo (Murray v Gray 2002:x).

Bivši obrambni minister ZDA William S. Cohen pravi, da RMA nastopi, „*ko oborožene sile določene države izkoristijo priložnost za spremembo strategije, vojaške doktrine, usposabljanja, izobraževanja, organizacije, opreme, operatike in taktike za doseg odločilnih vojaških rezultatov na nove načine*“ (Cohen v Gray 2002:1).

Kot pravita avtorja knjige *Kitajska in revolucija v vojaških zadevah* Gill Bates in Henley Lonnie (1996:2-3), RMA ni samo tehnološke narave, ampak pomeni tudi opazen napredek in spremembe še na vsaj štirih do petih ostalih področjih: tehnologija, sistemi, operacije, organizacija in strategija. Opozarjata, da sprememba in napredek na vsakem posameznem področju še ne predstavlja revolucije v vojaških strukturah *per se*, ampak je RMA prej skupni učinek sprememb in napredka na vseh teh področjih skupaj. RMA nastane iz revolucionarnih zgodovinskih sprememb znotraj širšega socialnega, ekonomskega in političnega okolja določenega naroda in zahteva veliko fleksibilnosti, prilagodljivosti, inovativnosti in odprtosti za spremembe. Se pravi, RMA obsega tako uvajanje novih oborožitvenih sistemov, spremembe v vedenju oboroženih sil kot spremembe samega vojskovanja. Vendar pa termin *revolucija* ne pomeni, da bodo spremembe hitre, ampak da bodo spremembe globoke in temeljite in da bodo nove metode vojskovanja veliko silnejše od starejših (Marshal v Grey 2002:33).

Michael G. Vickers in Robert C. Martinage (2004:2-3,i) RMA enačita s termini vojaška revolucija, vojaško-tehnološka revolucija in revolucija v vojni. Za vojaške revolucije pravita,

da so to „obdobja, v katerih se spremenijo obstoječa sredstva vodenja vojne. Pogosto so povezana s širšimi političnimi, družbenimi, gospodarskimi in znanstvenimi spremembami. Spodbudijo jih spremembe v vojaških tehnologijah, operativnih konceptih, metodah organiziranosti in razpoložljivih virih“¹. Današnje značilnosti vojaških revolucij so naslednje: 1.) pojav preciznih orožij, delujočih v vseh vremenskih razmerah, 2.) uvajanje oborožitvenih sistemov z zmogljivostjo zmanjšanja radarske opaznosti (»stealth« tehnologije), 3.) rast uporabe brezpilotnih sistemov, 4.) taktično in operativno izrabljanje vesolja in 5.) pojav mrežnega vojskovanja in skupnih/združenih namenskih sil.

RMA, kakršna bo upoštevana v tej nalogi tako vsebuje doktrinarne, strateške in organizacijske spremembe kot tudi nakupe nove, moderne vojaške opreme.

Teorija RMA se je v delih kitajskih strateških mislecev pojavila v devetdesetih letih 20. stoletja. Osredotoča se na oborožitvene sisteme prihodnosti in prepričanje, da lahko šibkejša država nevtralizirajo in celo premagajo močnejše države, če odkrijejo njihove šibke točke. Ker je pojav RMA povezan s hitrim tehnološkim napredkom, se od Ljudske osvobodilne armade (LOA) pričakuje okrepitev sistema C4ISR, delovanje v združenih operacijah vseh zvrsti armade ter pridobitev profesionalnega, tehnično visoko izobraženega osebja, ki ga je potrebno usposobiti za upravljanje z naprednimi tehnološkimi sistemi (Doctrine Overview, dostop: 25.5.2006). Glavna pozornost v okviru preučevanja RMA je namenjena informacijskemu vojskovanju (IV) (Blasko 2001:57), za katerega je že leta 1995 Liu Huaqing izjavil: *»Informacijsko in elektronsko vojskovanje morata biti deležna posebne pozornosti, medtem ko je naloga kopenskega vojskovanja samo pobrati sadove zmage. Tako je LRK prepričana, da je vojaška revolucija z značilnostmi informacijskega vojskovanja dosegla stopnjo, ko morajo biti na tem področju narejeni odločilni koraki z namenom dohiteti in prehiteti druge države«* (Huaqing v Mulvenon 1999:179). Osrednji koncepti IV so tako boj za nadzor informacij (in posledično za dosego zmage), informacijska tehnologija, informacijsko vojskovanje, strateško vojskovanje, elektronsko vojskovanje, vodeni izstrelki in mehanizirana vojna (Pufeng v Mulvenon 1999:180). Zmaga na informacijskem bojišču bo tako spremenila pomen operacij. *»Večja ognjena moč ne bo primarna kategorija za osvojitve zmage na bojišču. Zmago si bo zagotovil tisti, ki prej odkrije nasprotnika, se odzove hitreje kot*

¹ Revolucionarne spremembe so tako skupni seštevnik sprememb na naslednjih petih področjih: ognjena moč, mobilnost, zaščita, vojaška sredstva ter poveljevanje, nadzor, komuniciranje in obveščevanje (Vickers in Martinage, 2004:2).

nasprotnik in udari z večjo natančnostjo (Jianghuai in Dong v Mulvenon 1999:181).

Eden izmed najzanimivejših kitajskih konceptov IV je pojem »premagati močnejšega s šibkejšim«. LRK bi se v morebitnem oboroženem konfliktu najverjetneje spopadla s tehnološko naprednejšim nasprotnikom. Tako ima LOA dve možnosti:

- 1.) lahko uporabi netehnološka sredstva, kot so maskiranje, prikrivanje in prevare;
- 2.) IV lahko uporabi kot preventivno orožje ali kot pravi Lu Linzhi: *»Na področju vojaških zadev je bila uporaba preventivnega napada s strani šibkejši strani vedno najučinkovitejša pot za doseg zmage nad močnejšim nasprotnikom...Šibkejša stran lahko tako izkoristi luknje, ki se pojavijo pri razmestitvi nasprotnikovih sil in jih preventivno napade, ali v zgodnji fazi vojne ali na pripravah na ofenzivo* (Linzhi v Mulvenon 1999:183-184).

2.2 Teorija ravnotežja moči

Ravnotežje moči pomeni stabilnost znotraj sistema, sestavljenega iz mnogoterih avtonomnih sil. Kadarkoli je ravnovesje porušeno, bodisi zaradi zunanje sile bodisi zaradi spremembe v enem ali drugem sestavnem elementu, pokaže sistem težnjo k ponovni vzpostavitvi prvotnega ali novega ravnotežja (Morgenthau 1995:272).

Ravnotežje moči tako predstavlja uporabno metodo za napovedovanje prihodnjega ravnanja držav – kako se bodo le-te med sabo povezovala, da bi preprečile prevlado katerekoli druge. Teorija ravnotežja moči tako pomaga pri razlagi vprašanja, zakaj neka država ne more povečevati svoje moči v nedogled in postati svetovni imperij. Države poizkušajo povečati svojo moč z notranjo rastjo in zavezništvi z drugimi državami. Če neka država postane premočna, bodo druge proti njej sklenile zavezništvo, da bi se izognile grožnji izgube neodvisnosti. Takšno ravnanje držav bo tako ohranilo obstoječo strukturo mednarodne skupnosti (Nye 1990:35-36).

Nye (1990:37-38,41-42) opozarja, da je enakomerna porazdelitev moči med državami relativno redka. Neenakomerna rast držav pomeni, da bodo nekatere uspele postati velike sile, medtem ko bodo druge ta položaj izgubile. In ravno spremembe v razporeditvi moči spodbujajo državnike k iskanju zavezništev, k izgradnji oboroženih sil in k poskusom izzvati druge države in prevzeti njihovo mesto na mednarodni lestvici. Spremembe v mednarodni razdelitvi moči ustvarijo pogoje, ki lahko vodijo do tektonskih premikov in nenazadnje tudi

do vojn ter pojava nove hegemonistične države². V zadnjem času pa vse več teoretikov posveča pozornost ekonomski moči kot viru hegemonije. Nekateri definirajo hegemonsko ekonomsko moč s pomočjo virov/resursov, t.j. sposobnostjo države nadzirati surove materiale, vire kapitala, trge in proizvodnjo dobrin. Spet drugi pa uporabljajo behavioristične definicije, po katerih je hegemon država, ki je sposobna sama postaviti pravila in nadzirati potek mednarodnih ekonomskih odnosov.³

Metode ravnotežja moči Morgenthau (1995:283-286) razdeli v štiri skupine:

1. metodo „deli in vladaj“,
2. metodo kompenzacij,
3. metodo oboroževanja in
4. vzpostavitev zavezništev.⁴

Potrebno pa je upoštevati, da je teorija realizma »otrok zahodnega razmišljanja« in da LKR kot država z drugačno zgodovino, s posebnim političnim, gospodarskim in kulturnim sistemom na dogajanja, procese in dogodke v mednarodni skupnosti gleda iz drugačnega zornega kota⁵. Vodilna teorija 50., 60. in 70. let, marksizem-leninizem, izgublja na veljavi, nekateri avtorji se ukvarjajo s koncepti zahodnih teorij (realizem, liberalizem in konstruktivizem), spet drugi pa se vračajo k starodavnim kitajskim šolam konfucionizma,

² Nye uporablja termin *hegemonija* za vrsto situacij, v katerih se ena država izkaže za korenito močnejšo od drugih. Beseda hegemonija izhaja iz starogrške besede in se nanaša na prevlado ali dominacijo ene države nad drugo oz. drugimi. Teoretiki pogosto soglašajo, da popolna hegemonija zahteva proizvodno, trgovsko, finančno, politično in vojaško moč (North in Strickland v Nye 1990:39). Nye tudi pravi (1990:41), da v modernem času nobeni izmed držav ni uspelo razviti zadostne vojaške sile, s katero bi lahko vzpostavila dolgotrajnejšo hegemonijo in tako upravljala s svetovnimi zadevami. S to trditvijo se ne strinja Brzezinski (2004:179, 213), ko pravi, da je „Amerika danes izrazita hegemonna sila in demokracija“ in da je „ameriška globalna hegemonija v današnjem svetu dejstvo“.

³ V modernem svetu so primeri svetovne politične in ekonomske hegemonije izjemno redki. Večina primerov je (bila) regionalnega značaja (Nye 1990:39). Nekateri politični ekonomisti trdijo, da potrebuje svetovna ekonomska stabilnost enega samega t.i. *stabilizatorja* in da so obdobja takšne stabilizacije ponavadi sovpadla z obdobjem hegemonije. Tako npr. Moffitt (Moffitt v Nye 1990:42) pravi, da se je takšna ekonomska stabilnost zgodovinsko pojavila samo v primeru obstoja enega svetovnega hegemonu: Britanije od leta 1815 do druge svetovne vojne in ZDA od leta 1945 do okoli leta 1970. Z obstojem enega hegemonu so pravila igre vzpostavljena in uveljavljena. Manjše države nimajo drugih možnosti, kot da igrajo po določenih pravilih. Brez prisotnosti hegemonne sile je konflikt vsakodnevni pojav. Tudi Goldstein (Goldstein v Nye 1990:42) opozarja, da se „bližamo obdobju *šibke hegemonije* in zdi se, da bo to povečalo nevarnost vojn za vzpostavitev nove svetovne hegemonije“.

⁴ Zaveznitva so nujna funkcija ravnotežja moči. Državi A in B, ki med seboj tekmujeta, imata tri možnosti, da ohranita ali izboljšata svoj relativni položaj moči:

1. povečata lahko svojo lastno moč,
2. svoji moči lahko dodata moč drugih držav,
3. moč drugih držav lahko zadržita ena pred drugo.

⁵ Tako kitajski proučevalci mednarodnih odnosov sodobne teorije mednarodnih odnosov obravnavajo kot del tuje (zahodne) kulture, s katerimi želijo te države vplivati na notranje in zunanje obnašanje LKR in jih razumejo kot obliko ekspanzionizma in hegemonizma (Geeraerts in Jing v Svete, 2005:63).

legalizma in t.i. šoli qing zhong xue shuo (pomembno – manj pomembno)⁶. Omenjene šole imajo vzporednice z zahodnimi teorijami mednarodnih odnosov, vsem pa je skupno povečati mir in varnost države. (Geeraerts in Jing v Svete, 2005:64-66).

V preteklosti so imeli dejavniki, ki so razdvajali države vzhodne Azije (politična razdrobljenost, kulturna različnost, meddržavne sovražnosti), prednost pred povezovalnimi dejavniki. Tudi prihodnje ravnotežje moči bo zaznamovala ta zapuščina, svoje pa bo dodal tudi geografski dejavnik⁷. Nasproti tema dejavnikoma pa bosta mednarodna trgovina in ekonomska soodvisnost, ki bosta od držav zahtevala vzdrževanje regionalne stabilnosti. Mir ali vojna bosta tako odvisna od sposobnosti držav, da najdejo in vzdržujejo stabilno ravnovesje med temi dejavniki (Dibb, 1995:15).

2.3. Nacionalna vojaška strategija

Army War College (Finkelstein 1999:100-102) uporablja preprosto, a vseeno široko uporabno formulo, s katero pojasni, kaj strategija je in kateri elementi jo sestavljajo.

$$\text{strategija} = \text{cilji} + \text{poti za doseg ciljev} + \text{sredstva}$$

Pri proučevanju nacionalne vojaške strategije (NVojS) določene države je potrebno upoštevati, da je le-ta del širše strategije, imenovane nacionalna varnostna strategija (NVS). NVS se nanaša na razvoj, uporabo in koordinacijo vseh elementov nacionalne moči (političnih/diplomatskih, gospodarskih, informacijskih, vojaških in družbenih/kulturnih) za doseg nacionalnih ciljev tako v notranjih kot zunanjih odnosih, tako v mirnem kot v vojnem času. NVojS je tako podelement NVS. Cilji NVojS so izpeljani iz ciljev NVS. Naloga vojaškega vodstva je tako zagotoviti, da bo element vojaške sile na voljo za uresničitev ciljev NVS tako v miru kot v vojni, danes in v prihodnosti. NVojS mora tako kot vsaka strategija vsebovati cilje, poti za uresničitev ciljev in sredstva.

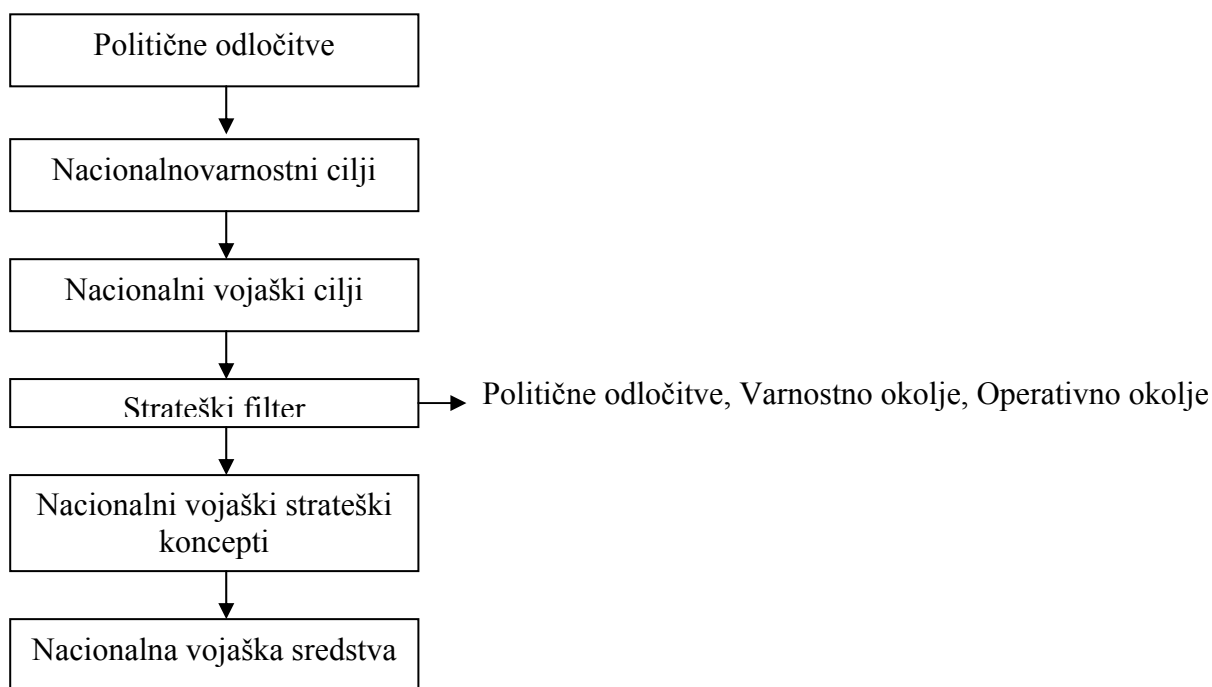
⁶ Konfucionizem temelji na dobri naravi človeka in poudarja elemente moralnosti in dobrohotnosti, legalizem poudarja slabo človeško naravo in zagovarja pravne ukrepe ter moč, s katerima se prepreči družbeni kaos, šola qing zhong xue shuo pa temelji na teoriji vladanja državi z ekonomsko aktivnostjo (Geeraerts in Jing v Svete, 2005:65).

⁷ V vzhodni Aziji namreč obstojita kontinentalni tabor (LRK, RF in RI) in tabor pomorskih sil (ZDA, Japonska in več srednje močnih držav) (Dibb, 1995:15).

nacionalna vojaška strategija = nacionalni vojaški cilji + nacionalni vojaški strateški koncepti + nacionalna vojaška sredstva

Nacionalni vojaški cilji izhajajo iz NVS, vojaški koncepti določajo dejanja, ki so potrebna za doseg ciljev, medtem ko vojaška sredstva določajo zmogljivosti, ki bodo potrebne za uresničitev nacionalne vojaške strategije.

SKICA 2.1: Elementi nacionalne vojaške strategije⁸

Vir: Finkelstein M., David v Mulvenon C., James in Yang H. Richard (1999) The People's Liberation Army in the Information Age. Rand Corporation.

Kot je razvidno iz zgornje skice, mora država najprej definirati nacionalnovarnostne cilje, ki so podlaga za nacionalne vojaške cilje. Ko so ti enkrat definirani, je naslednji korak analiza t.i. strateškega filterja, ki vsebuje analizo političnih odločitev ter varnostnega in operativnega okolja. Analiza filtra je podlaga za določitev strateških konceptov, ki jih bo pri delovanju uporabljala država oz. njene oborožene sile. Ko so enkrat definirani strateški koncepti, se lahko država odloči, katera in koliko sredstev bo namenila za delovanje svojih oboroženih sil.

⁸ V skici je dodan prvi okvir (politične odločitve), ki ga Finkelstein v svoji shemi ne uporablja. Politične odločitve sem dodal, ker menim, da politika določa nacionalnovarnostne cilje in tako tudi cilje, ki izvirajo iz letih.

2.4. Vojaška modernizacija

Joshua Ravner (2002:2) *vojaško modernizacijo* definira kot nadgradnjo obstoječih sil ali izboljšanje teh sil skozi proces nabave in lastnega razvoja novih oborožitvenih sistemov.

Obstajata dve teoriji vojaške modernizacije: prva upošteva postulate realistične teorije mednarodnih odnosov, druga pa gradi na temeljih teorije strukturalizma⁹.

Realistična teorija vojaške modernizacije predvideva, da morajo pod pogoji anarhičnega mednarodnega sistema in odsotnosti osrednje vlade, države prvenstveno zagotoviti lasten obstoj. Takšni pogoji vodijo države do spoznanja, da je njihovo preživetje odvisno od vzdrževanja obrambnih in odvračajočih (deterrent) zmogljivosti pred potencialnimi nasprotniki. Države oz. državni voditelji sicer zagotavljajo, da se kljub modernizaciji zavzemajo za svetovni mir, vendar voditelji drugih držav te trditve ne morejo (in ne smejo) sprejeti kot absolutno resnične. V takšnih pogojih je modernizacija definirana kot proces racionalne nadgradnje in prilagajanja na stalno spreminjajoče se mednarodno okolje. Realistična teorija vojaške modernizacije tako izhaja iz dveh hipotez:

1. države, ki se soočajo z grožnjami nacionalni varnosti, vodijo proces vojaške modernizacije z manjšanjem kvantitativne komponente ter izboljševanjem kvalitativne komponente oboroženih sil;
2. države vodijo proces vojaške modernizacije z namenom zavarovati se pred potencialnimi grožnjami nacionalni varnosti v prihodnosti (Ravner, 2002:3-9).

Vojaška modernizacija LOA vsebuje naslednje komponente:

1. zmanjšanje števila pripadnikov LOA,
2. sprememba strukture LOA,
3. reforma strukture in nalog rezervnih sil in milice,
4. spremembe na področju vojaškega osebja,
5. nakup nove (modernejšje) vojaške opreme,
6. doktrinarne spremembe, t.j. pripraviti LOA na zmožnost bojevati se v lokalnih (omejenih) vojnah v modernih, visoko-tehnoloških pogojih in v lokalnih (omejenih) vojnah v pogojih informatizacije,

⁹ V nalogi uporabljam samo realistični pogled na razloge za vojaško modernizacijo.

7. spremembe na področju vojaškega usposabljanja s poudarkom na združenih operacijah,
8. reforma logističnega sistema,
9. izboljševanje življenjskega položaja pripadnikov LOA in
10. izboljševanje vojaškega izobraževalnega sistema (Blasko, 2005:69).

2.5 Vojaška doktrina

Vojaška doktrina je najvišji vojaško strokovni dokument in temelji na izkušnjah vojaške zgodovine ter teoretičnih spoznanjih o vojskovanju. Predstavlja skupek sprejetih stališč o organiziranju, uporabi in delovanju oboroženih sil določene države. Določa temeljna načela, po katerih deluje vojska v podporo ali zaščito nacionalnih interesov in ciljev (Furlan, 2006:56).

3.) NOTRANJEPOLITIČNI IN GOSPODARSKI POLOŽAJ LRK

3.1. Notranjepolitična situacija v LRK

Nacionalni ljudski kongres (NLK) LRK je najvišji organ izvrševanja oblasti v državi. NLK zaseda dvakrat letno ter razpravlja in odloča o novih političnih direktivah, zakonih, proračunu ter kadrovskih zadevah. Izvoli predsednika in podpredsednika države, premiera in predsedujočega osrednji vojaški komisiji. Med drugim odloča tudi o vprašanjih miru ali vojne in o drugih vprašanjih, povezanih z obrambo. Vse zadeve, o katerih odloča NLK, so najprej sprejete v Centralnem komiteju (CK) Kitajske komunistične partije (KKP), nato pa jih NLK-ju predstavi Stalni odbor (SO) NLK. Ko NLK ne zaseda, njegovo delo opravlja SO (People's Republic of China-Introduction, dostop: 21.11.2005).

Predsednik države je vodja in vrhovni predstavnik LRK, razglaša zakone, imenuje in odpokliče člane Državnega sveta, razglaša statute, v imenu LRK sprejema tuje diplomatske predstavnike, ratificira in razveljavi pogodbe z drugimi državami, v skladu z odločitvami NLK in SO razglasi vojno stanje, odredi mobilizacijo in opravlja druge funkcije, ki so določene z ustavo¹⁰.

Državni svet (DS) opravlja delo vlade. Vodi ga premier, ki skupaj z 29 ministrstvi sestavlja kabinet vlade. Državni svet je odgovoren za izvrševanje politik KKP, zadolžen pa je tudi za določene politike na finančnem, gospodarskem, kulturnem in izobraževalnem področju. Osrednja vojaška komisija (OVK) izvršuje enotno poveljevanje oboroženim silam (People's Republic of China-Introduction, dostop: 21.11.2005).

Stranka, ki kontrolira delovanje državnega aparata in ima dejansko oblast v državi, je Kitajska komunistična partija (KKP). KKP je bila ustanovljena leta 1921, leta 1949 pa je s t.i. »novo demokratično revolucijo« prevzela oblast in ustanovila LRK. Člani stranke zasedajo vsa vodilna državna mesta, največja oblast pa je skoncentrirana v strankinem CK-ju. Kitajski politični sistem deluje pod sloganom »demokratičnega centralizma«. Beseda demokratično v tem primeru pomeni obveznost članov KKP za sodelovanje in izražanje mnenj pri ključnih političnih vprašanjih. Centralizem pa od podrejenih elementov zahteva podreitev odločitvam nadrejenih elementov: to pomeni, da ko je odločitev sprejeta v CK, morajo vsi člani takšno odločitev podpreti¹¹ (People's Republic of China-Introduction, dostop: 21.11.2005 in Chinese

¹⁰ <http://www.china.org.cn/english/features/China2005/142022.htm> , dostop: 15.08.2006

¹¹ Tu se raziskovalcu postavi vprašanje ali člani KKP takšne odločitve tudi ponotranjijo, se pravi, ali v takšne odločitve tudi verjamejo.

Communist Party, dostop: 21.11.2005).

Dejanske politične moči pa kljub temu ne vrši NLK, ampak je skoncentrirana v CK in drugih organih, odgovornih CK. Člane CK izvolijo na zasedanju Nacionalnega strankinega kongresa. CK zaseda vsaj enkrat letno na zasedanjih (plenumih), ki so ali delna, neformalna ali pa razširjena. Dnevna opravila KKP opravlja sekretariat pod vodstvom Političnega odbora in njegovega Stalnega odbora (Chinese Communist Party, dostop: 21.11.2005).

Večina dela izvršne veje oblasti se izvaja v 30 provincah in avtonomnih regijah ter 4 municipijih. Guvernerji in partijski sekretarji so imenovani s strani Pekinga, razen v primerih Notranje Mongolije, Tibeta in Xingjanga, kjer je guverner lahko lokalnega, nehanovskega izvora, medtem ko je partijski sekretar vedno Kitajec hanovskega izvora (de Burgh, 2006:28). LRK je v obdobju intenzivne ekonomske transformacije (od leta 1979) doživela tudi politične spremembe. Ena izmed njih je odmik od popolnoma totalitarne politične ureditve: kitajski politični sistem je danes bolj fleksibilen in odziven kot v preteklosti. Prejšnjo zavezanost socializmu in egalitarizmu je nadomestilo soglasje o tržno naravnanih ekonomskih reformah. KKP je kot enega svojih ciljev sprejela tudi vsesplošno dobrobit širše kitajske populacije, pokazala pa je tudi sposobnost spoprijeti se z raznimi notranjepolitičnimi problemi in krizami. Vseeno pa politični sistem LRK vse od leta 1979 ni spremenil svoje strukture. Kot temeljne značilnosti te strukture veljajo naslednje:

- KKP še naprej ostaja osrednji subjekt oblikovanja in sprejemanja političnih odločitev;
- notranja dogajanja in delo KKP ostajajo v veliki meri nespremenjena. Partijo še vedno vodi ozek krog šestih ljudi, ki sestavljajo CK ali t.i. »politbiro«. Znotrajstrankarsko demokratično delovanje je omejeno. Kot temeljni vzvod za ohranitev oblasti komunistične partije velja LOA. Partija nadzira oborožene sile skozi OVK, ki ji predseduje trenutni predsednik države. Vojaški poveljniki zasedajo mesta tako v partiji kot v vojaški komisiji;
- tradicionalna kitajska filozofija je vedno zagovarjala (in zagovarja še danes) avtoriteto, red in stabilnost pred (osebno) svobodo. Kolektivno dobro velja za pomembnejše kot pravice posameznika in njegove svoboščine tako pri širši kitajski javnosti kot tudi večjemu delu inteligence¹²;

¹² Raziskava, ki jo je leta 1995 pri prebivalcih Pekinga izvedel Daniel Dowd, predstavlja zgovoren primer navedenega. Na vprašanje „Kaj od naštetega najbolj cenite?“ je na celotni populaciji le zanemarljiv del (6.3 %) anketiranih odgovoril, da je to politična demokracija. Kot najbolj cenjene so se izkazale socialna enakost (10 %), pravičen pravosodni sistem (13 %) ter nacionalna varnost in gospodarski napredek (56 %) (Dowd et al v Bhaskaran 2002:5).

- KKP je naredila velik korak naprej pri imenovanju vodje države. Medtem ko je Mao svoje naslednike imenoval samovoljno, so sedanje spremembe v političnem vrhu v skladu z ustavo, pri odločanju pa sodelujejo tudi predstavniki CK, OVK in LOA (Bhaskaran 2002:3-6).

Glede na povedano se postavlja vprašanje, ali se lahko KKP v zadostni meri prilagodi vsem težavam in izzivom. Kitajski javnosti se komunistična partija ne zdi več tako privlačna kot v preteklosti. Z manjšanjem državnega nadzora nad gospodarstvom se manjša tudi sposobnost partije za pridobivanje novih članov; predvsem velja to za zaposlene v zasebnem sektorju, ki ne vidijo več razlogov za članstvo v komunistični partiji. Prav tako se je zmanjšala privrženost članov partiji, očitajo pa ji tudi čedalje večje zavzemanje za elite in sodelovanje z njimi kot pa s proletariatom in ljudmi s podeželja. KKP pa mora v procesu sprejemanja političnih odločitev zaradi velikosti ozemlja, velikega števila prebivalstva in socialnih razlik čedalje pogosteje iskati soglasje znotraj same stranke, lokalnih vodij, vplivnih nestrankarskih veljakov in širše populacije (People's Republic of China-Introduction, dostop: 21.11.2005). Vsi našteti razlogi so prisilili partijo v iskanje rešitev. Tako poizkuša partija prilagoditi svojo ideologijo novim (političnim, gospodarskim in socialnim) okoliščinam¹³. Drugič, v svoje vrste poizkuša pritegniti nove družbene sile, predvsem podjetnike in menedžerje. Tretjič, partija je na nižjih ravneh upravljanja (predvsem na vaški ravni) dovolila odločati o zadevah po demokratični poti. In četrtič, oblasti so se umirjanja protestov lotile bolj pragmatično kot doslej: v določenih vprašanjih so oblasti popustile, pritožbe so dejansko obravnavali, aretiranih in zaprtih pa je bilo dosti manj ljudi (Bhaskaran 2002:9-12).

Bhaskaran (2002:12-14) kot prihodnje politične stalnice navaja naslednje:

- generacija sedanjega predsednika Hu Jintaa se zaveda nenaklonjenih okoliščin opisanih zgoraj. Je pa ta generacija ideološko manj obremenjena, tako da bo lahko lažje in z manj zadržki uveljavila nove reforme;
- KKP bo kljub vse manjšemu zanimanju javnosti zanjo obdržala oblast v svojih rokah in ji ne grozi manjše zaupanje javnosti v njeno delo;
- KKP se zaveda, da za uspešno delo potrebuje nove strokovnjake iz različnih področij in socialnih razredov, prav tako pa mora povečati tekmovanje znotraj partije ter tako za vodilne položaje izbrati najprimernejše ljudi;

¹³ Takšen poizkus predstavlja predlog bivšega predsednika Jiang Zemina. Njegova teorija, imenovana »trojno zastopanje«, ki je bila sprejeta v ustanovni akt komunistične partije, se zavzema za modernizacijo poslanstva partije. Partija naj ne bi bila samo predstavnik proletariata, ampak tudi naprednih družbenih sil- znanosti in tehnologije, kulture in interesov širše kitajske javnosti.

- kljub temu, da je sedanja generacija politikov manj ideološko obremenjena, še vedno gleda na politiko skozi očala preteklosti in pretresov, ki jih je doživela: kulturna revolucija, študentski protesti in razpad SZ. Tako spremembe, ki jih bo izpeljala, ne bodo ne preveč radikalne ne preveč liberalne;
- večja bodo prizadevanja za uveljavitev pravnega reda;
- partija bo NLK in provincialnim oblastem dovolila večjo stopnjo avtonomije;
- partija bo dovolila deloma svobodne in tekmovalne volitve tako na vaški ravni kot tudi na ravni višjih administrativnih enot. Manjša verjetnost za to je na provincialni in državni ravni;
- partija bo dopustila določeno stopnjo znotraj-strankarske demokracije;
- dopuščen bo bolj svoboden tisk, vsaj dokler ne bo napadal centralnih oblasti in poročal o njihovih napakah;
- povečala se bo aktivnost civilne družbe;
- partija bo poskrbela, da bo nadzor nad armado še naprej trdno v civilnih rokah.

3.2 Gospodarska situacija v LRK

Leta 1979 se je v LRK začela obširna modernizacija gospodarskega sektorja. Vodstvo LRK je ubralo pragmatično pot za reševanje političnih in ekonomsko-socialnih problemov ter zmanjšalo vlogo in pomen ideologije v sprejemanju gospodarskih politik. Politična in socialna stabilnost, gospodarska produktivnost in izboljšanje življenjskega položaja populacije so postali glavni cilji gospodarskih reform. V 80. letih prejšnjega stoletja je vodstvo LRK poskušalo s kombinacijo planskega in tržno naravnane gospodarstva izboljšati produktivnost, tehnološko učinkovitost in življenjski standard. Izvedli so reformo kmetijskega sektorja ter tako odpravili kolektivni sistem in uvedli t.i. hišno gospodarstvo, ki je dalo kmetom več svobode. V poznih 80. letih so se pojavili prvi znaki zasičenosti gospodarstva. Vendar je vodstvu LRK uspelo prebroditi krizo in v zgodnjih 90. letih je dobilo gospodarstvo nov zagon. Tako Deng Xiaoping kot NLK sta podprla nadaljnje reforme trga in se zavzela za ustanovitev t.i. »socialistično- tržnega gospodarstva« (People's Republic of China-Economy, dostop: 21.11.2005).

Za merjenje ekonomskega outputa določene države se kot standardni kazalec uporablja bruto

domači proizvod (BDP)¹⁴. Kljub temu da LRK v mnogih pogledih ostaja revna država, je leta 2002 njen BDP znašal \$1.237 milijard dolarjev; to pomeni, da je LRK zasedla šesto mesto na svetovni ekonomski lestvici in je zaostajala za gospodarstvi ZDA, Japonske, Nemčije, Združenega kraljestva in Francije (Crane in dr., 2005:12-13).

Tabela 3.1: Bruto domači proizvod (BDP) LRK v letih 2000 – 2005

Leto	BDP (milijarde ameriških dolarjev)
2000	1.100
2001	1.200
2002	1.300
2003	1.430
2004	1.680
2005	1.890

Vir: Zborniki The Military Balance (2000-2006), The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.

Morrison (2006:4) ocenjuje, da je kitajski BDP leta 2005 znašal \$1.900 milijard¹⁵.

¹⁴ Za primerjavo BDP različnih držav mora biti ekonomski output izražen v standardni valuti- običaj je, da se kot standardna valuta uporablja ameriški dolar. Avtorji knjige „*Modernizacija kitajske vojske- priložnosti in omejitve*“ uporabljajo dve standardni metodi primerjave BDP različnih držav. Ena metoda je sprememba vrednosti BDP-ja v skupno ali standardno valuto (ameriški dolar) z uporabo *povprečnega letnega tržnega menjalnega razmerja*, ki je skupno povprečje dnevnih menjalnih razmerij za določeno leto. Druga metoda pa je sprememba BDP s pomočjo *menjalnih razmerij paritetne kupne moči*. Paritetno kupno moč dobimo tako, da primerjamo strošek nakupa košarice dobrin v eni državi s stroški nakupa iste košarice dobrin v drugi državi z uporabo skupne valute (ameriškega dolarja). Gledano s stališča zunanjega opazovalca je metoda tržnega menjalnega razmerja v večini primerov uporabnejša, saj bolje odraža kupno moč gospodinjstev in podjetij. Metoda paritetne kupne moči pa po drugi strani omogoča boljše merjenje dejanskih razlik v življenjskih standardih prebivalcev (Crane in dr., 2005:16). Avtor tako v tej nalogi uporablja zgolj metodo tržnega menjalnega razmerja.

¹⁵ Kitajski BDP merjen z metodo paritetne kupne moči je leta 2005 tako znašal \$8.100 milijard. Bil je veliko večji od npr. japonskega, ki je znašal \$4 milijarde in za 35 % manjši od ameriškega (Morrison, 2006:4).

Tabela 3.2: Povprečna letna rast BDP LRK v letih 1960 – 2005

Obdobje	Povprečna letna rast BDP (%)
1960 – 1978 (obdobje pred reformo)	5,3
1979 – 2005 (obdobje reform)	9,7
1990	3,8
1991	9,3
1992	14,2
1993	14,0
1994	13,1
1995	10,9
1996	10,0
1997	9,3
1998	7,8
1999	7,6
2000	8,4
2001	8,3
2002	9,1
2003	10,0
2004	10,1
2005 (ocena)	9,8

Vir: Morrison M., Wayne (2006) China's Economic Conditions. CRS Issue for Congress, str.3.

Gospodarska rast naj bi bila v veliki meri posledica dveh dejavnikov: 1.) visokega investiranja (ki je posledica visokega domačega varčevanja in tujega financiranja) in 2.) visoke stopnje produktivnosti. LRK je tradicionalno ohranjala visoke stopnje domačega varčevanja. V začetnem obdobju uvajanja reform je domače varčevanje predstavljalo 32 % BDP, leta 2004 pa 49 %. Visoka stopnja produktivnosti pa je posledica bolj namenske uporabe virov v kmetijstvu, trgovini in storitvah (Morrison, 2006:3-4). Poleg teh dveh dejavnikov so k visoki gospodarski rasti pripomogli še : 3.) izboljšanje kvalitete delovne sile, 4.) uvajanje novih tehnologij in 5.) boljša izraba komparativnih prednosti s širjenjem trgovine (Crane in dr., 2005:17-18).

Reforme so imele velik vpliv na pritok tujega kapitala. Tuje neposredne naložbe (TNN) so se iz \$636 milijonov leta 1983 povečale na \$61 milijard leta 2004. V obdobju 1979-2004 so največji delež TNN predstavljale investicije iz Hong Konga (\$241,6 milijard oz. 43 %), ZDA (\$48 milijard oz. 8.5 %), Japonske (\$46,8 milijard oz. 8.3 %), Tajvana (\$39,6 milijard oz. 7

%), Britanskih deviških otokov (\$36,9 milijard oz. 6.5 %) in Južne Koreje (\$25,9 milijard oz. 4.6 %). Področje trgovine je naslednje področje, kjer so reforme sprožile vidne spremembe. Kitajski izvoz je s \$14 milijard leta 1979 narasel na \$762 milijard leta 2005, uvoz pa je v istem obdobju narasel s \$16 milijard na \$660 milijard. Trgovinski presežek se je iz \$32 milijard leta 2004 potrojil in leta 2005 znašal \$102 milijardi. Trgovinski presežek, velik delež TNN in naslonitev kitajskega yuana na ameriški dolar so LRK omogočili akumulacijo velikega deleža tujih menjalnih rezerv, ki so konec septembra 2005 znašale \$769 milijard (Morrison, 2006:5-7).

Tabela 3.3: Sestav BDP LRK v letih 1993 – 2005 (v %)

Leto	Primarni sektor	Sekundarni sektor	Terciarni sektor
1993	19,5	46,6	33,9
1994	19,7	46,6	33,7
1995	19,8	47,2	33,0
1996	19,5	47,5	33,0
1997	18,1	47,5	34,4
1998	17,3	46,2	36,5
1999	16,2	45,8	38,0
2000	14,8	45,9	39,3
2001	14,1	45,2	40,7
2002	13,5	44,8	41,7
2003	12,5	46,0	41,5
2004	13,1	46,2	40,7
2005	12,5	47,3	40,2

Vir: World Bank Office, Beijing (2006) Quarterly Update, maj 2006, str.24.

Še vedno pa obstojijo nevarnosti in omejitve prihodnje kitajske gospodarske rasti. Wolf (2003:4-7), Wolf in dr. (2000:xv-xxii), Morrison (2006:11-12), Goldman in MacFarquhar (1999:19-22), Economic Achivement and Current Challenges (dostop: 05.09.2006), Economic Growth Won't Solve Unemployment (2006, dostop: 05.09.2006), Systemic Corruption: Something Rotten in the State of China (2002, dostop: 05.09.2006) in Siackhachanh (2002:4-12) kot možne ovire nadaljnjega razvoja gospodarstva LRK navajajo naslednje dejavnike:

1. brezposelnost, revščino in socialne nemire: stopnja uradne brezposelnosti je konec junija 2006 znašala 4,2 %, vendar nekateri avtorji opozarjajo na stopnjo prikrite

brezposelnosti, ki znaša tudi več kot 20 %; kljub velikemu napredku LRK pri odpravljanju problema revščine, naj bi v državi še vedno živelo preko 160 milijonov ljudi, ki morajo preživeti z manj kot \$1 na dan; za leto 2004 pa kitajski uradni viri navajajo 74.000 protestov, v katerih je bilo udeleženih 3.8 milijona ljudi;

2. negativne učinke korupcije: po podatkih nekaterih kitajskih avtorjev se je letni znesek podkupnin iz \$10 milijonov leta 1990 povečal na več kot \$45 milijonov leta 2000;
3. epidemijo HIV/AIDS in morebitnih drugih nalezljivih bolezni: ocene o številu okuženih ljudi s HIV/AIDS se močno razlikujejo – od 850.000 do 6 milijonov. Po nekaterih izračunih naj bi leta 2025 v LRK živelo od 11 do 80 milijonov ljudi, okuženih s HIV/AIDS.
4. onesnaženost vodnih virov (in okolja na sploh): kar 16 izmed 20 najbolj onesnaženih svetovnih mest naj bi bilo v LRK, kitajska vlada pa ocenjuje, da onesnaženo vodo pije okoli 300 milijonov prebivalcev.
5. probleme z dobavo energije in ceno energije: zaradi političnih napetosti v državah izvoznikah nafte obstaja nevarnost motenj v oskrbi s to surovino. LRK v zadnjih letih intenzivno sklepa gospodarske posle za zagotovitev nafte predvsem z afriškimi in južnoameriškimi državami.
6. krhki finančni sistem in problem neprofitnih državnih podjetij: osrednja vlada namenja velike vsote denarja (v obliki nepovratnih državnih posojil) za pokritje izgube državnih podjetij, ki poslujejo z izgubo. Leta 2002 naj bi nepovratna državna posojila znašala kar 43 % celotnega BDP LRK.
7. možnost manjšega priliva TNN: dejavniki, ki lahko vplivajo na manjši priliv TNN, so notranji (politični in družbeni nemiri, finančni škandali, stanje gospodarske infrastrukture ter konvertibilnost in stabilnost kitajske denarne enote) in zunanji (ti so odvisni od zaznavanja kitajskega trga ter političnega in varnostnega okolja s strani vlagateljev).
8. potencialne oborožene konflikte (potencialni oboroženi konflikti s Tajvanom, ZDA, RI, Japonsko in državami jugovzhodne Azije).

Tabela 3.4: Dejavniki zaviranja gospodarske rasti LRK in njihov vpliv na rast BDP (2005 – 2015)

Vrsta zavirajočega dejavnika	Vpliv dejavnika na prihodnjo rast BDP (% / leto)
Brezposelnost, revščina in socialni nemiri	0,3 – 0,8
Negativni učinki korupcije	0,5
Epidemija HIV/AIDS-a in drugih bolezni	1,8 – 2,2
Onesnaženost okolja	1,5 – 1,9
Problemi z dobavo energije in cena energije	1,2 – 1,4
Krhki finančni sistem in nedobičkonosna državna podjetja	0,5 – 1
Možnost manjšega priliva TNN	0,6 – 1,6
Potencialni oboroženi konflikti	1 – 1,3

Vir: Wolf jr., Charles in dr. (1999) Fault Lines in China's Economic Terrain. National Defense Research Institute, Rand Corporation, str. xx.

Najpomembnejše značilnosti prihodnje gospodarske rasti bodo po mnenju Cranea in dr. (2005:42-43) naslednje:

- kmetijstvo bo zaviralo rast celotnega gospodarstva,
- rast izvoza se bo upočasnila,
- slabosti finančnega sektorja bodo zavirale ekonomsko rast¹⁶,
- rast BDP se bo zmanjšala zaradi zmanjšanja števila delovne sile,
- stopnja domačega varčevanja bo padla in s tem zavrla rast investiranja.

Tabela 3.5: Napoved prihodnje povprečne letne dolgoročne rasti gospodarstva LRK

Ocenjevalec	Obdobje	Rast (%)
Ministrstvo za energijo ZDA	1999 – 2020	7
Ministrstvo za energijo ZDA	1999 – 2020 (primer nizke rasti)	3,9
Svetovna banka	2002 – 2020	6,1
Korporacija RAND ¹⁷	2002 – 2015	5

Vir: Crane in dr. (2005) *Modernizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Project Air Force, Rand Corporation, str.44.

¹⁶ Da bo prišlo do zastoja ekonomske rasti kažejo tudi nedavni primeri nekdanj hitro rastočih gospodarstev Japonske, Singapurja, Južne Koreje in Tajvana, ki so se konec devetdesetih let soočale z gospodarsko recesijo.

¹⁷ Korporacija RAND ne napoveduje drastičnega znižanja rasti kitajskega gospodarstva. Do leta 2010 naj bi raslo po letni stopnji 7 % in nato leta 2025 doseglo 3-odstotno letno stopnjo (Crane in dr. 2005:44-45).

Tabela 3.6: Napoved višine prihodnjega BDP LRK (Korporacija RAND)¹⁸

Tip menjalne vrednosti	Kitajski BDP 2002 (1000 milijard \$)	Kitajski BDP 2025 (1000 milijard \$)	Kitajski BDP kot delež predvidenega BDP ZDA 2025	Kitajski BDP kot delež predvidenega BDP/prebivalca ZDA 2025
Menjalna vrednost paritetne kupne moči	5,43	17,31	88 %	20 %
Tržna menjalna vrednost	1,24	3,95	20 %	5 %
Predvidena kombinacija paritetne kupne moči in tržne menjalne vrednosti	3,54	9,45	48 %	11 %

Vir: Crane in dr. (2005) *Modrizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Project Air Force, Rand Corporation, str. 46.

3.2.1 Vladni prihodki in odhodki

Proučevanje vladnih prihodkov in odhodkov raziskovalcu nudi možnost vpogleda v uradni finančni sistem države, ki pokaže koliko finančnih sredstev je zbrala vlada te države in za katera področja ta sredstva namenja. V primeru LRK je pomen poznavanja uradnih vladnih prihodkov in odhodkov še toliko večji, saj velik del finančnih sredstev namenjen obrambi, prihaja iz t.i. izvenproračunskih sredstev.

Z začetkom reform leta 1979 in dvigom gospodarske rasti so se krepko dvignili tudi vladni prihodki. Med letoma 1978 in 2001 so se realno dvignili kar za 433 % oz. z letno 6,6-odstotno rastjo in so leta 2001 znašali \$198 milijard. Rasti prihodkov pa je uspešno sledila tudi rast odhodkov. V istem obdobju (1978 – 2001) so se odhodki realno dvignili za 505 % oz. z letno 7,3- odstotno rastjo in so leta 2001 znašali \$228,4 milijarde (Crane in dr. 2005:51).

¹⁸ Uporabljena je vrednost ameriškega dolarja iz leta 2001. Da bi se takšna napoved uresničila, mora menjalna vrednost ameriškega dolara-yuana (ali renmimbija) ostati konstantna.

Tabela 3.7: Delež prihodkov in odhodkov v celotnem BDP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 (ocenjeno)
Prihodki	13,8	15,2	15,9	16,2	16,6	17,6
Odhodki	16,3	17,5	18,5	18,3	18,0	18,7
Bilanca stanja	-2,5	-2,3	-2,6	-2,2	-1,3	-1,1

Vir: World Bank Office Beijing (2006) *Quarterly update*,
http://siteresources.worldbank.org/INTCHINA/Resources/318862-1121421293578/cqu_feb06.pdf, str.12.

Pred začetkom izvajanja reform je kitajska vlada uporabljala dve metodi zbiranja prihodkov: davke in zaseg dobičkov podjetij. Dobički državnih podjetij so bili uporabljeni za subvencioniranje državnih podjetij, ki so poslovala z izgubo in za ostale vladne izdatke. V tem obdobju je večino vladnih prihodkov predstavljal zaseg dobičkov državnih podjetij, kar je seveda pomenilo, da so menedžerji teh podjetij izgubili voljo za doseg dobička. Kljub centraliziranemu sistemu je bila večina davkov in zaseženih dobičkov zbrana na lokalnih ravneh; tako so vlade provinc leta 1978 v državni proračun prispevale kar 84,5 % vseh prihodkov. Prihajalo pa je tudi do razkoraka med vladno alokacijo prihodkov in željami ter potrebami provinc. Z decentralizacijo gospodarskega življenja pa se je takšen sistem pokazal za neučinkovitega. Tako je leta 1980 kitajska vlada sprejela prvo od mnogih reform davčnega sistema¹⁹. Vendar pa so bili vsi poizkusi reform prenačljivi in sistem še naprej ni deloval v skladu z željami in potrebami ekonomskih subjektov (Crane in dr. 2005:54,58).

Leta 1994 je bil sprejet novi sporazum med osrednjo vlado in vladami provinc, imenovan „sistem deljenja davkov“. S tem sporazumom je dobila osrednja vlada 60 % celotnih prihodkov, vladam provinc pa je obljubila, da njihovi prihodki ne bodo nikoli nižji, kot so bili v letu pred sprejetjem tega sporazuma (Crane in dr. 2005:58).

¹⁹ Več o reformah kitajskega davčnega sistema glej v : Crane in dr. (2005) *Modernizing China's Military-Opportunities and Constraints*. Project Air Force, RAND Corporation, str. 56-62.

Tabela 3.8: Viri prihodkov osrednje in provincialnih vlad

Prihodki osrednje vlade	Prihodki provincialnih vlad
Carine, trošarine	Davki podjetij, razen železnic, bank in zavarovalniških agencij
Davek na dobiček državnih podjetij	25 % davka na dodano vrednost in 9 % davka na vrednostne papirje
Davek na dobiček pobran železnici, bankam in zavarovalniškim agencijam	Davki različnih korporacij
75 % davka na dodano vrednost	Dohodnina
91 % davka na vrednostne papirje	Davek na vire
	Davki iz javnega vzdrževanja in gradenj, davek na nepremičnine, davki iz kmetijske dejavnosti in drugi manjši davki

Vir: Zhijua Zhang v Crane in dr. (2005)) Modernizing China's Military- Opportunities and Constraints. Project Air Force, RAND Corporation, str. 63.

Tabela 3.9: Odhodki osrednje in provincialnih vlad

Osrednja vlada	Provincialne vlade
Zunanji odnosi	Stroški administracije provincialnih vlad
Nacionalna obramba	Notranja varnost
Stroški administracije	Uvajanje nove tehnologije v podjetja, ki so v lasti provinc
Graditev infrastrukture v glavnem mestu	Provincialni razvoj kmetijstva, subvencije
Uvajanje nove tehnologije v državna podjetja	Graditev in vzdrževanje kantonalne infrastrukture
Omejeni odhodki za kmetijstvo, izobraževanje, zdravstvo, znanost ipd.	Odhodki za kulturo, izobraževanje, zdravstvo in večji del socialne varnosti

Vir: Zhijua Zhang v Crane in dr. (2005)) Modernizing China's Military- Opportunities and Constraints. Project Air Force, RAND Corporation, str. 74.

3.3 Lahko kitajski politični in gospodarski sistem preživita?

Deng Xiaopingov reformni program, ki ga nadaljujejo njegovi nasledniki, je ravno zaradi svoje pragmatičnosti sprožil daleč večje politične, ekonomske in socialne spremembe kot predhodni programi KKP. Sile, ki so jih sprožile te reforme, niso postavile pod vprašaj samo planskega gospodarstva, ampak tudi preživetje same KKP. Ker velikim tržnim reformam sledijo zanemarljive politične reforme ter slab nadzor nad njimi, so sprožile inflacijo, korupcijo, socialne in regionalne napetosti ter politično in gospodarsko decentralizacijo. Kljub temu da je bil namen reform skozi gospodarsko rast in dvig dohodkov utrditi položaj KKP, so

po mnenju Barrya Naughtona reforme položaj partije dejansko oslabile (Naughton v Goldman in MacFarquhar, 1999:4). Ko so reforme enkrat zaživele, se je centralna vloga Pekinga zmanjšala in sprožila družbene, politične in kulturne procese. Z odpiranjem države so se tem procesom pridružili še politični in kulturni vplivi zahoda, ki tekmujejo s tradicionalnimi vrednotami in kulturnimi vzorci ter se iz urbanih predelov selijo tudi na podeželje. KKP se je prav tako odpovedala upravljanju večine nepolitičnih aktivnosti, saj želi popraviti škodo, ki jo je Kitajski zadala kulturna revolucija. Marksizem – leninizem in ideologija Mao Zedonga sicer še živita, vendar jima sledi samo še peščica ljudi; kitajska družba je postala bolj pluralistična in kulturno večplastna. KKP ima dovolj moči, da zatre ideje in akcije tako posameznikov kot večjih skupin, ko te (po njenem mnenju) ogrožajo njen položaj. Vendar, kar je še pomembnejše, KKP do sedaj ni zmogla rešiti drugih perečih vprašanj in problemov: korupcije, socialnih in geografskih razlik, onesnaženosti okolja, problemov kmetijskega sektorja in neupoštevanja zakonskih določil. Osrednja vlada je do sedaj uspešno rešila problem visoke stopnje inflacije, vendar se je reševanja teh problemov lotila zgolj z birokratskimi postopki in direktivami in ne z makroekonomskimi mehanizmi kot npr. s kontrolo tiskanja denarja in mehanizmom obrestnih mer (Goldman in MacFarquhar, 1999:4,6,25-27). Dengove reforme so sprožile proces transformacije političnega²⁰ in gospodarskega sistema, vendar LRK v današnjem svetu nima »vzornika«, s pomočjo katerega bi lahko izpeljala te reforme. SZ je propadla, primeri drugih držav v soseščini LRK pa kažejo, da spremembe v gospodarskem sistemu prinašajo spremembe tudi na političnem področju. Tako je nadaljnja transformacija LRK v veliki meri odvisna zgolj in samo od trenutnega vodstva KKP.

²⁰ Minxin Pei (2006, dostopno: 17.05.2006) ne verjame, da bo gospodarska rast pripeljala do politične liberalizacije LRK. Pei zagovarja teorijo, da bodo centralne in lokalne elite izrabile visoko gospodarsko rast, ki jim prinaša splošno priljubljenost in zavrle proces politične transformacije.

4.) NACIONALNA VOJAŠKA STRATEGIJA IN DOKTRINA LRK

Ko je Deng Xiaoping leta 1978 prevzel vodenje KKP in s tem tudi vodenje države, je najprej omejil vlogo LOA pri sprejemanju političnih odločitev ter ponovno uvedel civilni nadzor nad oboroženimi silami. V programu štirih modernizacij je bilo LOA dodeljeno zadnje mesto z razlago, da bo lahko država z večjim in močnejšim gospodarstvom sčasoma za modernizacijo oboroženih sil namenjala večje vsote denarja. Gospodarski »boom« in dajanje prednosti gospodarski rasti pred vojaško modernizacijo, sta sprožila občutno spremembo mišljenja tako državljanov kot širše populacije. »LRK lahko postane regionalna in svetovna sila samo ob pogoju, da se velika gospodarska rast nadaljuje tudi v prihodnje« (Mathews, 1998:35). Ali kot je izjavil bivši vodja KKP Jiang Zemin: *»Nujno je potrebno uravnotežiti razmerje med gospodarskim razvojem in izgradnjo nacionalne obrambe. Izgradnja moderne vojske in nacionalne obrambe je porok varne in mirne modernizacije države. Produktivne sile še niso zadosti razvite in naše gospodarstvo še ni tako močno; tako se moramo prvenstveno osredotočiti na gospodarski razvoj, hkrati pa dovolj pozornosti posvečati tudi modernizaciji nacionalne obrambe«* (Zemin v Finkelstein, 1999:112).

4.1 Nacionalno-varnostni cilji LRK

Iz različnih virov (China's National Defense in 2004; Finkelstein v Mulvenon in Yang, 1999:103; China's National Defense in 2000; Godwin, 2003:264) je razvidno, da so nacionalno-varnostni cilji LRK trije:

1. ohranitev suverenosti,
2. nadaljevanje procesa modernizacije,
3. zagotovitev stabilnosti.

Potreba po ohranitvi suverenosti izhaja iz dolgoletne nadvlade močnejših sil, ki so v 19. in v prvi polovici 20. stoletja pogosto vojaško intervenirale zaradi zaščite njihovih političnih, gospodarskih in varnostnih/vojaških interesov. Od znotraj pa so Kitajsko delile vojne lokalnih mogotcev in težnja po regionalizmu. Tako *ohranitev suverenosti* danes zajema vsaj šest kategorij: 1.) težnja po vrnitvi ozemelj, ki so nekoč pripadala Kitajski (npr. Tajvan, Macao), 2.) drugo kategorijo predstavljajo mejni spori s sosednjimi državami, 3.) tretjo kategorijo predstavljajo ozemlja, nad katerimi Peking izvršuje oblast, vendar njihovo nehanovsko prebivalstvo nasprotuje oblastem (npr. Xinjiang in Tibet), 4.) v tej kategoriji so zajete težnje

za nadzor nad atoli in otoki ter nadzor nad morskimi viri (npr. Južnokitajsko morje), 5.) peto kategorijo predstavlja bojazen LRK pred vmešavanjem drugih držav v kitajske notranje zadeve, 6.) zadnjo kategorijo pa predstavljajo pritiski mednarodne skupnosti na LRK, ki omejujejo njeno svobodo delovanja.

Ko govorimo o modernizaciji, ki poteka v LRK, najprej pomislimo na njeno ogromno gospodarsko rast. Vendar pa nadaljevanje procesa modernizacije ne pomeni zgolj nadaljevanje gospodarske rasti, ampak vsebuje tudi preobrazbo družbe (v slogu »dobro je biti bogat«), politične, kulturne, ideološke ter tehnološke in znanstvene spremembe.

Modernizacija v prvi vrsti pomeni: povečati gospodarsko moč nacije, okrepiti njen tehnološki in znanstveni potencial in izboljšati življenjski standard prebivalstva. Zagotovitev *stabilnosti* je tretji cilj. V kitajski zgodovini so se ciklično pojavljala obdobja miru, ki so jih nato zamenjala obdobja družbenega kaosa in nasilja. Zagotovitev stabilnosti pa se ne nanaša samo na notranjo stabilnost, ampak tudi na vzdrževanje političnega režima, kjer ima glavno besedo KKP. Tretji vidik stabilnosti pa se nanaša na zagotovitev mednarodne stabilnosti, saj bo le tako možno uspešno doseči nacionalne cilje (Finkelstein, 1999:103-108).

4.2 Nacionalni vojaški cilji LRK

Nacionalni vojaški cilji LRK so naslednji:

1. zaščita vladajoče stranke in skrb za politično stabilnost,
2. obramba suverenosti in odvrčanje agresije,
3. modernizacija vojske in izgradnja nacije (China's National Defense in 2000; Finkelstein, 1999:108).

Najpomembnejša naloga LOA je zaščita vladavine KKP tako pred notranjimi kot zunanjimi ogrožanji. Obramba suverenosti ne pomeni samo obrambe kitajske zemlje ter vodnega in zračnega prostora, temveč tudi ozemelj, ki si jih LRK lasti kot svoja, npr. otočja Spratly, otočja Senkaku in Tajvan. Modernizacija vojske je potrebna zaradi zmožnosti ubraniti se pred zunanjimi viri ogrožanja ter tako zagotoviti stabilno okolje za nadaljnji gospodarski razvoj.

4.3 Strateški filter

Strateški filter sestavljajo trije elementi: politične odločitve ter varnostno in operativno okolje.

4.3.1 Politične odločitve

1. *LRK ne sodeluje v formalnih vojaških zavezništvih.* Ta odločitev pomeni, da se mora LRK- ko in če pride do oboroženega spopada- zanašati zgolj na lastne oborožene sile. Na drugi strani to pomeni, da se vojaškim strategom ni potrebno ubadati z vprašanjem interoperabilnosti; vse to se izraža tako v vojaški doktrini kot tudi v svojevrstnih oborožitvenih sistemih LOA.
2. *LRK ne bo uporabljala oboroženih sil izven svojega ozemlja*²¹.
3. *Sredstva vojaškega proračuna, ki jih armada potrebuje za svoje delovanje in modernizacijo, so določena v skladu z dejanskimi potrebami in so podrejena gospodarskemu razvoju* (Finkelstein, 1999:114).

4.3.2 Varnostno okolje

LRK ocenjuje, da je v naslednjih dveh ali treh desetletjih možnost izbruha vojne majhna, saj narodi sveta težijo k doseganju »miru in razvoja«. LRK se trenutno ne sooča z neposredno vojaško grožnjo. Vendar pa danes obstoji cela vrsta faktorjev, ki lahko resno ogrozijo stabilnost: politika moči in hegemonije še naprej dominirata v mednarodnih odnosih in ogrožata svetovni mir in stabilnost; določene velike sile izvršujejo politiko »neo-intervencionizma«, politiko topovske diplomacije (gunboat diplomacy policy) in politiko neo-ekonomskega kolonializma, ki resno ogrožajo suverenost, neodvisnost in razvoj velikega števila držav. Določene države prav tako izrabljajo humanitarno pomoč in problem človekovih pravic za vmešavanje v notranje zadeve drugih držav. Povečalo se je število lokalnih vojn in oboroženih konfliktov, ki temeljijo na etničnih, verskih, ozemeljskih in drugih vprašanjih. Teroristične in diverzantske skupine ogrožajo mednarodno skupnost. Posebne pozornosti so deležna globalna okoljevarstvena vprašanja. Potrebno se je znebiti zastarelih konceptov iz obdobja hladne vojne in graditi svet na temeljih vsestranskega

²¹ To seveda ne velja za mirovne operacije pod vodstvom Združenih narodov, kjer pripadniki LOA sodelujejo na misijah v Kambodži, Kongu, Liberiji, Vzhodnem Timorju, Afganistanu, Kosovu, BiH in Haitiju (China's National Defense in 2004).

zaupanja, vsestranskih koristi, enakosti in sodelovanja (China's National Defense in 2000).

Najpomembnejši dejavniki, ki jih morajo upoštevati kitajski analitiki mednarodnega okolja, so naslednji (Finkelstein, 1999:116-122):

1. geografija: LRK meji na 14 držav, dolžina kopenske meje znaša 20.000 km, dolžina morske meje pa 18.000 km. LOA mora braniti meje v različnih klimatskih razmerah in na močno razgibanem reliefu;
2. obramba ekonomskega centra in pomorskih pravic: kitajski ekonomski center se je iz notranjosti dežele, kamor so ga v šestdesetih letih premaknili zaradi bojazni sovjetske invazije, premaknil na vzhodno (t.i. Zlato) obalo. Današnja naloga LOA (ki bo v prihodnosti prišla še bolj do izraza) je razviti sposobnosti za ubranitev pomorskega dostopa do kitajske kopnine tako na površini kot tudi pod morjem in v zraku;
3. obramba pomorske suverenosti: poleg že omenjenih 18.000 km morske meje, mora LOA braniti več kot 6.000 otočkov in 3 milijone km² teritorialnih voda in razviti dovolj zmogljivosti, da bo uresničila zahteve Pekinga po nadzoru tega ozemlja;
4. možnosti pojava destabilizirajočih dejavnikov doma: LOA in LOP morata biti pripravljeni na posredovanje v sedanjih in prihodnjih domačih nemirih;
5. Tajvan: tako političnim voditeljem kot vojaškim strategom predstavlja Tajvan kratkoročni in dolgoročni problem. Peking se ne bo odpovedal uporabi sile za zaščito svojih interesov. LRK ne priznava možnosti popolne neodvisnosti Tajvana in zagovarja koncept »ena država – dva sistema«, ki bi otoku dodelil določeno stopnjo avtonomije v zameno za združitev z LRK;
6. Ruska federacija: trenutno sodelovanje LRK in RF je na zavidljivo visoki ravni, v prihodnosti pa lahko probleme predstavljajo predvsem imigracije Kitajcev na ruski Daljni vzhod ter morebitno nesoglasje o razdelitvi interesnih sfer v osrednji Aziji;
7. Korejski polotok: problem predstavlja severnokorejski jedrski program, ki lahko sproži nezaželene reakcije s strani ZDA ter morebitni notranji razpad celotnega sistema (političnega, gospodarskega in varnostnega) v Severni Koreji;
8. Japonska: LRK vidi v Japonski edino azijsko državo z zadostnim političnim, gospodarskim, tehnološkim in vojaškim potencialom, ki pomeni zadrževanje LRK pri doseganju statusa vodilne regionalne sile na območju;
9. Republika Indija: nevarnost v odnosih med državama predstavlja nedefinirana meja med RI in LRK, indijski jedrski program ter strateško zbliževanje z ZDA;
10. Združene države Amerike: LRK vidi ZDA kot največjo oviro pri doseganju statusa

vodilne države v Aziji in se počuti ogroženo zaradi ameriške politike zadrževanja LRK. Po drugi strani pa z ZDA potrebuje dobre odnose, ki ji bodo omogočili nadaljevanje celovite modernizacije in ohranitev visoke gospodarske rasti;

11. grožnje z uporabo jedrskega orožja: države, ki bi lahko v morebitnih zaostrenih razmerah uporabile jedrsko orožje, so ZDA, RF, RI, Severna Koreja, morda tudi Japonska. Ravno zaradi geografskega dejavnika »obkolitve« s strani omenjenih držav je LRK osvojila tehnologijo izdelave jedrskega orožja.

4.3.3 Analiza operativnega okolja

Analiza operativnega okolja (ali z drugo besedo tudi »narava vojskovanja«) se osredotoča na razmišljanja o prihodnjih oboroženih konfliktih ali vojnah, v katerih bi lahko bila udeležena LRK. Doktrinarno razmišljanje v LRK lahko razdelimo na pet obdobj (Blasko, 2001:51-58; Doctrine overview, dostop: 25.5.2006; Pilsbury, 2000, dostop: 21.11.2005; Annual report to Congress: The military power of the People's Republic of China, 2005:5,16; Annual report to Congress: The military power of the People's Republic of China, 2006:13-17; Mathews, 1998:14-15,35-38; China's National Defense in 2004; Godwin, 2003:267):

1. **obdobje doktrine ljudske vojne** (1949/1978 – 1985): doktrina je temeljila na elementih velike armade, velikega teritorija in velike populacije. Največjo grožnjo so najprej predstavljale ZDA, v 60. letih pa je za največjega nasprotnika veljala SZ. Večino sil LOA so predstavljale kopenske enote, ki so bile namenjene obrambi kopnine. Sile milice naj bi zagotavljale logistično in bojno podporo. Namen je bil zvabiti nasprotnika v notranjost Kitajske, ga tam osamiti in uničiti. Zračne in morske sile so imele obrobno vlogo podpore KOV. Jedrski arzenal je bil majhen in namenjen odvrčanju.²² Čeprav je bil koncept »vojne do popolne izčrpanosti sovražnika« vodilo doktrine, je na operativni ravni poudarjal ofenzivno delovanje, katerega značilnosti sta hitrost in smrtonosnost, ki bosta uničili nasprotnikovo učinkovitost v najkrajšem možnem času. Takšno bojevanje so poimenovali *aktivna obramba*.
2. **obdobje doktrine ljudske vojne v modernih okoliščinah** (1985 – 1988): doktrina je zagovarjala koncept bojevanja bližje mejam in uporabo mobilnejšega načina bojevanja z združenim delovanjem oboroženih sil. Zagovarjala je uvajanje modernega orožja (bojni tanki, samovozna artilerija in vozila pehote) in dopuščala uporabo jedrskega

²² V kolikor bi teorija odvrčanja odpovedala, je bilo jedrsko orožje namenjeno povračilnim udarcem na večja ruska mesta in ameriške baze v Aziji.

orožja. Še vedno je poudarjala pomen KOV in obrobno vlogo VM in VL.²³

3. **obdobje doktrine lokalne (omejene) vojne** (1988 – 1992): Deng Xiaoping je leta 1985 izjavil, da se je možnost velike vojne zmanjšala ter napovedal, da bodo prihodnje vojne lokalnega značaja²⁴ in da se bodo bojevale na obrobju kitajske države. Prav tako so leta 1985 oblasti naznanile, da bodo LOA zmanjšale za okoli milijon mož. Zmanjšalo se je število vojaških regij in armad, ustanovljene so bile sile za hitro posredovanje, na pomenu sta dobivala VM in VL.
4. **obdobje doktrine lokalne (omejene) vojne v modernih, visokotehnoloških pogojih** (1992 – 2004): glavni razlog za spremembo doktrine je bila prva Zalivska vojna (1991), v kateri so ZDA z izrazito tehnološko premočjo porazile sile Saddama Husseina. Kitajski strategji so s proučevanjem te vojne odkrili pomembnost visokotehnološkega orožja. Pomen visoko mobilnih vojaških enot s povečanim dosegom delovanja in boljšo pripravljenostjo se je še povečal. V drugi polovici desetletja je doktrina dokončno postala prevladujoča, hkrati pa so kitajski vojaški strategji v doktrino že pričeli vnašati elemente RMA. Glavna značilnost obdobja in vpliva RMA na doktrino je transformacija LOA v manjšo in tehnološko visoko opremljeno vojaško silo.
5. **obdobje doktrine lokalne (omejene) vojne v pogojih informatizacije** (2004-): leta 2004 se je v dokumentu China's National Defense prvič pojavil termin, ki od LOA zahteva bojevanje in zmago v lokalnih vojnah pod pogoji informatizacije²⁵. Doktrina poudarja pomen tehnologije (predvsem informacijske tehnologije) kot dejavnika, ki bo silam LOA omogočil vodenje omejenih vojaških operacij z večjo natančnostjo in na večjih razdaljah. Leta 2003 je vodstvo KKP sprejelo odločitev, da se obseg LOA zmanjša še za 200.000 mož, VM in VL bosta dobila še večjo vlogo, pospešil se bo

²³ Vendar vojaška industrija ni zmogla zagotoviti modernega orožja, tako da je večina sil LOA še vedno ustrezala doktrini ljudske vojne.

²⁴ Da je bil takšen pogled na prihodnost vojskovanja pravilen, se je izkazalo leta 1991 z napadom ZDA in njenih zaveznic na Irak. Napad na Irak je bil točno to, kar so kitajski vojaški strategji poudarjali od leta 1985 naprej: bil je kratek, visoko intenzivni boj z omejenimi političnimi cilji v omejenem prostoru operacij. Kitajske vojaške strokovnjake je presenetila učinkovitost visokotehnološkega orožja in visoka usposobljenost oboroženih sil, ki so delovale v združenih operacijah. Ta spoznanja so leta 1993 kitajsko vodstvo pripeljala do spremembe koncepta vojaške doktrine, ki je od oboroženih sil zahtevala vodenje lokalnih vojn v visokotehnoloških pogojih.

²⁵ Informatizacija pomeni povečanje zmoglosti LOA za uporabo modernih tehnologij v sistemu poveljevanja, obveščanja, usposabljanja in uporabo modernih oborožitvenih sistemov. Novi sistemi poveljevanja, povezani z medmrežjem, sateliti in visoko frekvenčnimi radijskimi sistemi, omogočajo učinkovitejše načrtovanje in poveljevanje združenim silam, hkrati pa omogočajo zmanjšanje instanc poveljevanja. LOA lahko lažje nadzoruje informacijski prostor z uporabo sistemov za zbiranje informacij in novimi protisatelitskimi, protiradarskimi, elektronskimi in informacijskimi bojnimi sistemi. Usposabljanje in šolanje pripadnikov LOA postaja z uporabo naprednih simulatorjev bojevanja informatizirano (Top Ten Military Modernization Developments, dostop: 17.05.2006)

proces informatizacije in modernizacije LOA, gradilo se bo na visoko usposobljenih vojakih ter na skupnem urjenju vseh zvrsti LOA.

4.4 Nacionalni vojaški strateški koncepti

Strateški koncepti ponujajo odgovor na vprašanje, kako nameravajo oborožene sile določene države doseči nacionalne vojaške cilje.

LRK in LOA uporabljata štiri vojaške strateške koncepte (Finkelstein, 1999:130-138):

1. *jedrsko odvrčanje*²⁶
2. *politično delo*: politična povezava med KKP in LOA je ključnega pomena; kot je bilo že omenjeno, je varovanje političnega sistema prva naloga LOA. Kljub dejstvu, da postaja LOA vse bolj profesionalna in manj politična, bo povezava tudi v bodoče ostala pomemben dejavnik. Tretja in četrta generacija političnih voditeljev nimata za sabo vojaške kariere in prihajata iz vrst birokratov/tehnokratov. Na drugi strani pa vodilna mesta v LOA zasedajo generali, ki v nasprotju s svojimi predhodniki nimajo političnih izkušenj. Ker ideologija šteje čedalje manj, je tako nujno potrebno vzdrževati vojaško-politično delo. Seveda je tudi politično delo v zadnjem času deležno sprememb: poudarek ni več na ideologiji, ampak na modernizaciji LOA, njenem pravnem sistemu in civilno vojaških odnosih.
3. *aktivna obramba*: aktivna obramba ostaja bistvo kitajske vojaške misli in daje največji poudarek pridobitvi in ohranitvi pobude na bojišču. Mao je menil, da lahko poveljnik z ohranitvijo pobude pridobi veliko fleksibilnost v razporeditvi svojih sil po bojišču. Na operativni ravni doktrina aktivne obrambe zahteva boje hitre odločitve, ki bodo uničili nasprotnika (Godwin, 2003:267-268).
4. *izgradnja oboroženih sil*: koncept izgradnje oboroženih sil (army building) predstavlja celoto političnih odločitev, programov in direktiv, ki usmerjajo trenutno vojaško modernizacijo in vključujejo: doktrino, organizacijo in strukturo LOA, osebje, usposabljanje, politično delo, razdelitev virov, nakup orožja, uporaba milice in rezerve, vprašanja (de)mobilizacije, industrijsko-vojaški kompleks in civilno-vojaške odnose.

²⁶ O tem bo več povedanega v poglavju o kitajskih jedrskih silah.

4.5 Vojaška strategija LOA

Vojaško strategijo LOA obravnavata dva dokumenta, ki nosita isti naslov: Znanost vojaške strategije (ZVS) (Science of Military Strategy). Prvi dokument je leta 1987 objavila Akademija vojaških znanosti, drugega pa leta 1999 Univerza nacionalne obrambe, ki deluje pod vodstvom LOA²⁷.

ZVS 99 definira strategijo kot skupek strateških ciljev, strateških smernic in strateških metod. Strateški cilji so definirani kot »končni rezultat vojaškega boja«, strateške smernice kot »splošni principi in programi za vodenje celotnega vojaškega boja« in strateške metode kot »metode uporabe vojaške sile za doseg ciljev« (Fravel, 2003:84-85).

ZVS 99 loči tri tipe vojaške strategije:

1. *vojna strategija*: nanaša se na obdobja, ko se država bodisi pripravlja na splošno vojno bodisi že vodi takšno vojno. Vojna strategija tako vključuje situacije, ko bi se LOA borila v vojnah za zavrnitev prodirajočega nasprotnika;
2. *mirnodobna strategija*: nanaša se na obdobja, ko država ni v stanju priprave na splošno vojno oz. ne vodi takšne vojne. Termin »mirnodobna« tu ne pomeni odsotnost konflikta, temveč zgolj odsotnost splošne vojne. Mirnodobna strategija tako vključuje situacije odvrčanja nasprotnika, krizni menedžment kot tudi omejene (lokalne) vojne.
3. *strategija omejene (lokalne²⁸) vojne*: strategija pokriva situacije v mirnodobnem času. Omejene vojne imajo štiri skupne značilnosti: 1.) vojna in politika sta tesno povezani, 2.) cilji so omejeni, 3.) izbruh vojne je nenaden in 4.) uporabljajo se različne vrste operacij, kot so blokade, amfibijski napadi, protiofenzivni napadi in natančni udari (Fravel, 2003:90-91).

4.5.1 Vojaška operatika LOA

V dokumentu z naslovom Znanost o operacijah (ZoO) (Science of Campaigns), ki je izšel leta 2000, LOA poudarja operacionalni vidik vodenja vojne. Poleg samih konceptov vojaških operacij dokument analizira tudi različne tipe operacij, od katerih je največje pozornosti

²⁷ Tretji dokument z istim naslovom je leta 2001 objavil Oddelek za strateške študije Akademije vojaških znanosti, vendar je zelo podoben dokumentu iz leta 1999 (Fravel, 2003:81).

²⁸ ZVS 99 definira omejeno vojno kot »vojno z omejenimi cilji, na omejenem območju in z omejenimi (manjšimi, op. J.K.) silami« (Fravel, 2003:91).

deležen koncept združenih (joint) operacij. Gledano strateško, termin združene pomeni »združiti vojaško s političnimi, diplomatskimi in gospodarskimi cilji«. Primeri združenih operacij tako obsegajo: blokade, amfibijske operacije, operacije protizračne obrambe, ofenzivne operacije na mejah, zračno-desantne operacije in protiamfibijske operacije (Cheng, 2003:101-103).

Že vse od leta 1985 oz. »strateške tranzicije« in uvedbe doktrine omejene (lokalne) vojne v modernih, visokotehnoloških okoliščinah, poteka med kitajskimi vojaškimi misleci razprava, kakšna bo oz. naj bi bila takšna omejena (lokalna) vojna. Večina se jih strinja, da bo takšna vojna srednje velikosti, kar pomeni, da bo vključevala amfibijske operacije in protiofenzivne operacije v obmejnih regijah. LOA v takšnih primerih načrtuje uporabo ene ali vseh naslednjih operacij:

1. *»Elitne sile in ostrina orožja«* (Elite forces and sharp arms): značilnosti teh operacij so gosta skoncentriranost oboroženih sil na bojišču, ki izkoriščajo zmožnosti domačih baz, logistike in dogajanja na bojišču. Glavni elementi te vrste operacij so razvrstitev (deployment), koordinacija in poveljevanje.
2. *»Doseči iniciativo s preventivnim napadom«* (Gaining initiative by striking first): bistvo teh vrst operacij je izrabiti prednosti modernega in visoko uničujočega orožja. Ker pa udariti prvi še ne pomeni zmagati v boju/vojni, je potrebno uporabiti dva dejavnika, ki povečata to zmožnost: dejavnik presenečenja ter dejavnik odločilne bitke.
3. *»Bojevati hitro bitko in doseči hiter rezultat«* (Fighting a quick battle to force a quick resolution): te vrste operacij predstavljajo nadaljevanje operacij, navedenih pod točko 2. Značilnosti teh operacij so mobilnost in ofenzivnost²⁹ (Li, 2003:148-163).

²⁹ ZoO loči tri vrste ofenzivnih operacij: 1.) operacije, temelječe na ognjeni moči, ki izrabljajo prednosti konvencionalnih strateških ali taktičnih raket, bombnikov in lovcev ter artilerije, 2.) operacije, temelječe na zasedi, katerih glavni namen je ustaviti nasprotnikovo mobilnost in 3.) operacije, temelječe na mobilnosti, katerih namen je uničiti začasno nastanjene nasprotnikov sile in na hitro postavljene obrambne linije. Ta vrsta operacij se izvaja na tri načine: z neprestanimi napadi na nasprotnika, globinskimi udari in vertikalnimi/navpičnimi udari (Li, 2003:165-166).

4.6 Nacionalna vojaška sredstva

4.6.1 Obrambni proračun LRK

Uradni obrambni proračun vsebuje tri glavne postavke:

1. osebje (ki vključuje plače, hrano, obleko in obutev),
2. operacije in vzdrževanje ter
3. oprema (Crane in dr. 2005:102).

Viri znotraj kitajskih oboroženih sil pa podajo bolj detajlno sliko postavk obrambnega proračuna: stroški prebivanja, plače uslužbencev, stroški izobraževanja in usposabljanja, nakup vojaške opreme, stroški logistične oskrbe in vzdrževanja vojaške opreme, stroški znanstvenih raziskav, stroški paravojaških enot, stroški goriva, stroški priprave na morebitno vojno stanje, rezervni sklad osrednje vojaške komisije, stroški gradnje vojaške infrastrukture, stroški zračne obrambe ter drugi raznovrstni stroški³⁰.

Vendar pa uradni obrambni proračun ne vsebuje cele vrste postavk, ki so običajno vključene v proračune oboroženih sil zahodnih držav, kot so: nabava orožja iz tujine, stroški raziskav in razvoja jedrskega orožja, državne subvencije obrambno-industrijskemu kompleksu in drugi izvenproračunski prihodki (Crane in dr. 2005:103).

³⁰ Crane in dr. 2005:102-103 in China's Defense Budget, dostop: 21.11.2005.

Tabela 4.1: Uradni obrambni proračuni LKR, ZDA, RF, RI in Japonske ter njihov delež (%) v BDP (milijarde \$)

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ³¹
LKR	14,5 (1,32 %)	17 (1,42 %)	20 (1,54 %)	22,4 (1,57 %)	25 (1,49 %)	29,5 (1,56 %)	34,9
ZDA	304,1 (3,07 %)	329 (3,23 %)	362,1 (3,48 %)	456,2 (4,19 %)	490 (4,19 %)	505 (4,04 %)	561
RF	5 (0,42 %)	7,5 (0,49 %)	8,4 (0,79 %)	10,6 (0,81 %)	14,1 (1,02 %)	18,9 (2,52 %)	23,7
RI	15,9 (3,76 %)	15,6 (3,18 %)	15,7 (3,11 %)	16,6 (2,80 %)	19,4 (2,99 %)	22 (2,89 %)	23,5
Japonska	45,6 (0,97 %)	40,4 (0,99 %)	39,5 (0,99 %)	42,8 (0,99 %)	45,1 (0,97 %)	44,7 (0,95 %)	40,7

Vir: Zborniki The Military Balance (2001-2006). The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.

Kitajske oborožene sile so se že v dvajsetih letih 20. stoletja ukvarjale z različnimi gospodarskimi dejavnostmi, kot sta kmetijstvo in podjetništvo, s katerimi so postale samozadostne (vsaj kar se tiče hrane in ostalih potrebščin za vojake). Z začetkom reform leta 1979 je bila LOA ukazana komercializacija določenih delov gospodarske infrastrukture; kljub temu je imela armada leta 1980 v lasti 20.000 različnih podjetij. Tako je konec devetdesetih let 20. stoletja vrh KKP sprejel sklep o reorganizaciji takšnega sistema. Sporazum med KKP in LOA se je osredotočil na dva finančna dogovora. Prvi je armadi zagotovil finančna nadomestila za odvzeta podjetja,³² drugi pa ji je zagotavljal dodatna proračunska finančna sredstva, ki so nadomestila izgubo odvzetih podjetij³³. Leta 1998 je vlada uradno sporočila, da je bilo armadi odvzetih 2.937 podjetij (ki so prešla v lastništvo provincialnih vlad), 3.928 podjetij pa so zaprli. Ostalih 8.000 do 10.000 manjših podjetij pa je ostalo v lasti armade. Iz podatkov je razvidno, da armada še zdaleč ni ostala brez dodatnih virov dohodka; obdržala je veliko število manjših podjetij in kmetijskih enot, ki ji bodo omogočila nadomestiti odhodke za plače. Vendar pa ustvarjanje dobička in mednarodno trgovanje ne bosta več značilnosti

³¹ Ker vrednosti BDP za leto 2006 še ne poznamo, sem tako podal zgolj vrednost uradnih obrambnih proračunov omenjenih držav za leto 2006.

³² Potrebno je upoštevati, da so bila odvzeta večinoma samo trgovska podjetja v lasti armade, medtem ko so proizvodna podjetja večinoma ostala v lasti armade.

³³ Willy Wo-Lap Lam (Lam v Crane in dr. 2005:117) je leta 1998 poročal, da je armada pred zaključkom odvzema podjetij prejela med \$1,8 in \$3,6 milijarde, dva meseca kasneje pa je bilo govora celo o \$6 milijardah. Spet drugi viri ocenjujejo vladno nadomestilo na \$1,2 milijarde, vendar je armada zahtevala kar \$24 milijard nadomestila.

sistema (Crane in dr. 2005:112,117-123).

Tako se seveda raziskovalcu zastavi vprašanje dejanske velikosti proračuna Ljudske osvobodilne armade. Crane in dr. (2005:126-132) kot največje neznanke obrambnega proračuna LRK omenjajo:

- 1.) *Nakup oborožitvenih sistemov v tujini*; oborožene sile LRK so v zadnjih desetih letih kupile veliko število sodobne vojaške opreme v RF in Izraelu. Ocenjujejo, da so izdatki za nakup tujih oborožitvenih sistemov v zgodnjih devetdesetih letih dosegli vrednost \$800 milijonov na leto, proti koncu devetdesetih let narasli na \$1,5 milijarde in leta 2002 dosegle vrednost \$3,6 milijarde.
- 2.) *Prispevki provinc za nacionalno obrambo*; za leto 2001 ocenjujejo, da so celotni prispevki provinc dosegli vrednost \$800 milijonov. Tako so se v celotnih lokalnih proračunih izdatki za obrambo leta 2001 gibali med 0,015 % in 0,244 %.
- 3.) *Prejemki paravojaških enot*; za financiranje LOP obstajajo trije načini zagotavljanja sredstev: prvi način predstavljajo t.i. »državni prispevki«, ki jih prispevajo osrednja vlada in ministrstva v okviru katerih delujejo enote milice. Drugi način predstavljajo t.i. »lokalni prispevki«, ki jih prispevajo ustrezne enote na lokalnih ravneh. Tretji način pa predstavljajo sredstva podjetij, ki so v lasti milice, kazni in »varnostni prispevki«³⁴ državnih podjetij.
- 4.) *Prihodki iz prodaje orožja*; po kitajskem orožju večinoma povprašujejo države v razvoju, največ pa Pakistan, Mjanmar in Tajska. Prihodek iz prodaje gre sicer prvenstveno v roke proizvajalcev orožja, armada pa naj bi prejela manjšo vsoto denarja za zasluge posredništva.
- 5.) *Državne subvencije oborožitveni industriji in denar za raziskave in razvoj*.

³⁴ »Varnostni prispevki« so prispevki, ki jih osrednja vlada in ministrstva plačujejo milici za varovanje državnih podjetij in lastnine.

Tabela 4.2: Primer ocenjenega dejanskega obrambnega proračuna LRK za leto 2003 (milijarde \$)

Kategorija	Znesek
Uradni proračun	\$22,4
Denar za nakup tujih oborožitvenih sistemov	\$3,6
Prihodki lokalnih skupnosti	\$1,13
Subvencije oborožitveni industriji	\$0,8 do \$3,1
Raziskave in razvoj	< \$4,3
Paravojaške enote	\$3
Prihodki iz prodaje orožja	< \$0,5
SKUPAJ	~ \$31- \$38

Vir: Crane in dr. (2005) *Modernizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Project Air Force, Rand Corporation, str. 133.

4.6.2 Obrambni proračun LRK v prihodnosti

Kot je razvidno iz do sedaj napisanega, LRK postaja bogatejša in urbanizirana država, njeno prebivalstvo pa se stara. Tako se bo vlada v prihodnje srečevala z novimi političnimi in socialnimi pritiski na oblikovanje proračuna: zdravstveno varstvo, pokojnine, javna infrastruktura in okoljevarstvo ter povečanje izdatkov za izobraževanje.

Tabela 4.3: Potencialne finančne obveznosti kitajske vlade (% BDP)

Kategorija	2000	2005	2010	2015	2020	2025
Pokojnine	2,6	4,4	4,1	4,4	5,1	5,8
Izobrazba in zdravstvo	4,9	5,9	6,6	7,2	7,9	8,5
Interesne dejavnosti		1,6	1,5	1,6	1,7	1,9
SKUPAJ	7,5	10,6	11,4	12,5	14,1	15,5
Povečanje glede na leto 2000 (% točke)		3,1	3,9	5,0	6,6	8,0

Vir: Crane in dr. (2005) *Modrnizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Project Air Force, Rand Corporation, str.210.

Analitiki korporacije RAND ocenjujejo, da se bo gospodarska rast v naslednjih dveh desetletjih upočasnila in napovedujejo upočasnitev gospodarske rasti na 7 % letno do leta 2010 in na 3 % letno do leta 2025. Kitajsko gospodarstvo se bo kljub temu do leta 2025 več kot potrojilo (Crane in dr. 2005:218).

Zaradi političnih in socialnih pritiskov bodo izdatki osrednje vlade rasli hitreje kot BDP. Tako bo imela vlada na razpolago tri možnosti:

1. dovolila bo povečan proračunski deficit, kar pomeni, da se bo zadolževala doma ali v tujini;
2. natisnila bo več denarja za pokritje deficita, kar bo povečalo inflacijo;
3. lahko bo povečala delež BDP z večjimi davki in taksami (Crane in dr. 2005:219).

Po koncu nemirov na Trgu nebeškega miru leta 1989 je kitajska vlada vidno povečala izdatke za oborožene sile. Medtem ko je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja LOA doživela veliko zmanjšanje prihodkov- tako relativno kot tudi v deležu BDP, so med leti 1989 in 2002 obrambni proračuni rasli po dvoštevlični stopnji, se leta 2003 vrnili na enoštevlično stopnjo, nato pa se leta 2005 in 2006 ponovno vrnili na dvoštevlično stopnjo (12,6 % oz. 14,7 %) ³⁵. Tudi drugi indikatorji kažejo, da se je vladna pozornost oboroženim silam povečala: kljub

³⁵ China's Defense Budget, dostop: 21.11.2005 in http://english.people.com.cn/200603/05/eng20060305_247883.html , dostop: 10.03.2006.

temu da je vlada do konca leta 2005 zmanjšala število pripadnikov oboroženih sil za 200.000 (China's National Defense in 2004), se plače in bonitete vojakov in častnikov povečujejo. Vendar pa vlada zaradi zgoraj naštetih pritiskov dolgoročno ne bo zmogla obdržati rast obrambnega proračuna po dvoštevlični stopnji³⁶ (Crane in dr. 2005:223-225).

Tabela 4.4: Kitajski obrambni proračun leta 2025 v primerjavi z obrambnimi proračuni drugih držav (v milijardah ameriških dolarjev)

Država	2025	Povprečna letna rast BDP (%)
LRK (max ocena RAND-a)	197,3	5
LRK (min ocena RAND-a)	90,6	5
LRK (uradno)	65,4	5
Francija	69,4	2,4
Japonska	62,3	2
Ruska federacija	125,2	4
ZDA	583,9	3
Združeno kraljestvo	67,5	2,6

Vir: Crane in dr. (2005) *Modrnizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Project Air Force, Rand Corporation, str.229.

³⁶ Seveda pod pogojem, da državi ne bi grožila neposredna grožnja nacionalni varnosti.

Tabela 4.5: Ocena korporacije RAND o velikosti kitajskega obrambnega proračuna do leta 2025, merjenega s kombinacijo metode tržnega menjalnega razmerja in metodo paritetne kupne moči (v milijardah ameriških dolarjev)

	2010	2015	2020	2025
Minimalna ocena	91,2	113,7	143,9	185,2
osebje	57,8	65	73,1	82,2
operacije in vzdrževanje	15,3	23	34,6	51,9
nakup opreme ter razvoj in raziskave	18,1	25,6	36,2	51,1
Maksimalna ocena	145	207,4	287,3	403,4
osebje	84,7	111,5	141	178,9
operacije in vzdrževanje	22,3	39,6	67,1	113
nakup opreme ter raziskave in razvoj	38	56,2	79,3	111,4

Vir: Crane in dr. (2005) *Modrnizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Project Air Force, Rand Corporation, str.233.

Velikost kitajskega obrambnega proračuna v prihodnosti ne bo odvisna samo in zgolj od velikosti in uspešnosti gospodarstva in nacionalnega proračuna, ampak bodo nanj vplivali tudi drugi dejavniki, predvsem zaznavanje zunanjih groženj nacionalni varnosti in želje političnega in vojaškega vrha po povečanju regionalnega vpliva (Crane in dr. 2005:191-192).

5.) VOJAŠKA MODERNIZACIJA LOA

Prvo obdobje vojaške modernizacije se je začelo neposredno po koncu korejske vojne, ko je leta 1954 SZ začela s prenosom celotne vojaške industrije v LRK. Med leti 1954 in 1959 je bilo med državama podpisanih več sporazumov, s katerimi so zagotovili izgradnjo celotnega vojaškega »establishmenta« in proizvodnjo tako konvencionalnega kot jedrskega orožja. Spor s SZ v 60. letih je končal meddržavno sodelovanje in prisilil LRK, da se je zanesla na lastne sposobnosti. Posledica tega je bila vojaško-industrijska baza, ki ni bila sposobna proizvesti modernega orožja ter posledično oborožene sile z zastarelim orožjem. Zaradi prepričanja, da grozi LRK jedrska vojna, sta se raziskovanje in razvoj v veliki meri osredotočila zgolj na jedrsko komponento LOA, konvencionalne sile pa so bile postavljene na »stranski tir«. Ko je leta 1978 oblast prevzel Deng Xiaoping, je LOA za razvitimi državami zaostajala vsaj za 30 let. Z začetkom procesa »štirih modernizacij« (kmetijstvo, industrija, znanost in tehnologija ter oborožene sile) je bila modernizacija LOA postavljena na zadnje mesto³⁷. Slabo stanje na področju oboroženih sil so poskušali deloma popraviti z naslonitvijo na civilno tehnologijo³⁸ in industrijsko bazo, iz katere bi lahko LOA v prihodnosti črpala sredstva (Godwin, 1997:40-41).

LRK lahko danes izbira med tremi možnostmi za modernizacijo LOA:

1. vso vojaško opremo in oborožitev proizvede doma,
2. glavne oborožitvene sisteme kupi pri tehnološko visoko razvitih vojaških industrijah ZDA, RF, Velike Britanije, Francije, Nemčije, Švedske in Izraela,
3. tretjo možnost pa predstavlja kombinacija prvih dveh: LRK skuša izpopolniti proizvode domače vojaške industrije, hkrati pa uvaža oborožitvene sisteme, ki jih kitajska vojaška industrija sama še ni zmožna proizvesti (Crane in dr. 2005:137)³⁹.

³⁷ Deloma tudi zaradi relativno dobrih odnosov LRK z ZDA, ki so nevtralizirali jedrsko grožnjo SZ (Godwin, 1997:40).

³⁸ Civilno-vojaška integracija je proces kombiniranja obrambne in civilne industrijske baze z namenom uporabiti skupne tehnologije, proizvodne procese in opremo, osebje in ostale zmožnosti za zadovoljitev tako obrambnih kot komercialnih potreb (Bitzinger, 2004:1).

³⁹ V 60., 70., in delom 80. let je LRK sledila prvi možnosti. V 90. letih pa je izbrala tretjo možnost- izpopolnjuje domačo vojaško industrijo, hkrati pa kupuje veliko število tujih sodobnih oborožitvenih sistemov- predvsem ruskih in izraelskih. Vendar pa kitajski voditelji vseskozi poudarjajo, da ne želijo biti odvisni od nakupov tujega orožja in si ponovno prizadevajo za uresničitev prve možnosti (Crane in dr., 2005:137). Vendar pa stanje na področju modernizacije kaže, da domača vojaška industrija še vedno ni sposobna proizvesti modernih oborožitvenih sistemov, tako da LRK še naprej ostaja odvisna od nakupov v tujini.

5.1 Organizacijska struktura LOA

Najvišji vojaški organ, ki poveljuje LOA je osrednja vojaška komisija⁴⁰ (OVK), ki deluje pod nadzorom CK KKP; ta tudi imenuje njene člane. Predsednika OVK imenuje NLK, druge člane OVK pa na predlog predsednika OVK potrdi NLK oz. njegov stalni odbor (Central military Commission, dostop: 21.11.2005). OVK predstavlja skupni odbor za odločanje in usklajevanje odločitev KKP in LOA. Dokumenti LOA opisujejo OVK kot združeno poveljstvo celotnih oboroženih sil, njene naloge pa so naslednje:

- izvršuje enotno poveljstvo nad oboroženimi silami,
- odloča o vojaški strategiji in operativnih konceptih,
- vodi »izgradnjo oboroženih sil«,
- v skladu z ustavo skrbi za uresničevanje zakonov, usmeritev in resolucij,
- odloča o organizacijski strukturi LOA, njenih nalogah in odgovornostih ter vojaškemu osebju,
- odobri nakupe oborožitvenih sistemov ter načrte za nakupe oborožitvenih sistemov,
- skupaj z ministrstvom za obrambo koordinira porabo proračunskih sredstev (Li in Shambaugh, 2002: 50,103).

OVK so neposredno podrejeni štirje oddelki⁴¹, preko katerih se uresničujejo in izvajajo odločitve sprejete v komisiji:

1. Štabni oddelek (General Staff Department): oddelek predstavlja poveljstvo kopenskih sil LOA⁴². Njegove naloge so sledeče: načrtuje, organizira in usmerja vojaške operacije; predstavlja vodilno organizacijo zadolženo za vojaško modernizacijo LOA; usklajuje delo vseh (štirih) oddelkov; ureja vojaško zakonodajo in vojaški pravni sistem; nudi pomoč pri logistični oskrbi, znanstvenem in tehnološkem raziskovanju ter informacijsko podporo (Finkelstein, 2002:125-127).
2. Politični oddelek (General Political Department): naloge oddelka so sledeče: skrbi za politično organizacijo v LOA (vključno z ohranjanjem vpliva KKP v armadi, razvija

⁴⁰ Trenutna sestava OVK je naslednja: Hu Jintao (predsednik), Guo Boxiong, Cao Guangchuan, Xu Caihou (podpredsedniki), Chen Bingde, Qiao Qingchen, Zhang Dingfa, Jing Zhuyuan (<http://english.gov.cn/links/cmc.htm>), dostop: 10.07.2006).

⁴¹ Imenovani tudi poveljstva (headquarters).

⁴² V organizacijski strukturi LOA ne obstaja posebno poveljstvo za KOV. Posebno poveljstvo imata samo VM in VL (Finkelstein v Mulvenon in D.Yang, 2002:125). Oddelka ne moremo primerjati npr. z ameriškim združenim štabom. Termin združeni se tu uporablja samo za odgovornosti in se ne nanaša na skupno (združeno) osebje. Kljub temu da ima oddelek skupne odgovornosti za celotno LOA oz. za vse zvrsti, večino njegovega osebja predstavljajo pripadniki KOV(Finkelstein, 2002:125-126).

politične načrte in politično izobražuje pripadnike LOA); skrbi za delovanje t.i. »lige komunistične mladine« v LOA; nadzoruje, usposablja in preverja politične kadre v LOA; sodeluje z osrednjim disciplinskim inšpekcijskim oddelkom OVK; skrbi za odnose z javnostmi; nadzoruje potek vojaških sojenj in preiskav in skrbi za nemoten potek političnega dela v vojnem času (Woetzel, 2002:233).

3. Logistični oddelek (General Logistics Department): naloga tega oddelka je organiziranje in usmerjanje logistične oskrbe (China's National Defense in 2000).
4. Oddelek za vojaško opremo (General Armament Department): oddelek je bil ustanovljen leta 1998 in je še vedno v fazi vzpostavljanja. Naloge si deli s civilno organizacijo, imenovano Komisija za znanost, tehnologijo in industrijo za nacionalno obrambo⁴³, delno pa tudi s štabnim in logističnim oddelkom. Oddelek tako danes združuje funkcije raziskav in razvoja ter nabave vojaškega materiala. V sistemu, ki je veljal pred letom 1998, v vojaško-industrijskem kompleksu ni obstajala konkurenca med podjetji. LOA je pridobila vojaško opremo po visoko subvencioniranih cenah, izgube pa so se podjetjem poplačale iz državnega proračuna. V novem sistemu pa oddelek za vojaško opremo sklene pogodbo s civilnimi podjetji⁴⁴ in plača opremo po tržnih cenah (Jencks, 2002:273-277).

Omenjenim štirim oddelkom organizacijsko sledijo poveljstvo VM, poveljstvo VL in poveljstvo strateških raketnih sil, sedem vojaških regij, Akademija vojaških znanosti in Univerza za nacionalno obrambo.

5.2 Kopenska vojska LRK

Poveljevanje in nadzor nad KOV izvira v OVK in se skozi štabni oddelek nadaljuje v različnih regionalnih in operativnih poveljstvih:

⁴³ Na 9. zasedanju NLK je bila odpravljena vojaška Komisija za znanost, tehnologijo in industrijo za nacionalno obrambo in ustanovljena civilna organizacija z istim imenom, ki pa ima manj pristojnosti kot prejšnja vojaška komisija (Crane in dr. 2005:160-162).

⁴⁴ Civilna podjetja so poznana tudi pod imenom »Velikih deset«. Pred letom 1998 so bila poznana pod imenom »Velikih pet«, po letu 1998 pa so jih reorganizirali v deset podjetij: China Nuclear Industry Group Company in China Nuclear Industrial Construction Group Company (prej: China National Nuclear Corporation); China Aeronautics Industry First Group Company in China Aeronautics Industry Second Group Company (prej: Aviation Industries of China); China Ordnance Industry Group Company in China Ordnance Equipment Industry Group Company (prej: China Ordnance Industry Corporation); China Shipbuilding Industry Group Company in China Shipbuilding Heavy Industry Group Company (prej: China State Shipbuilding Corporation); China Astronautic Science and Technology Group Company in China Astronautic Mechanico-Electronic Group Company (prej: China Aerospace Industry Corporation) (Jencks, 2002:275).

1. *Vojaške regije* (VR): LRK je trenutno razdeljena v 7 vojaških regij, ki predstavljajo administrativna poveljstva, odgovorna za enote KOV, VL in VM v določenih provincah. Vsaki VR poveljuje generalpodpolkovnik, nekaterim tudi general. Poveljniku VR pomaga večje število namestnikov ter politični komisar in njegovi namestniki. Vsaka VR je sestavljena iz poveljstva, političnega oddelka, združenega logističnega oddelka in oddelka za vojaško opremo. Osnovna enota KOV določene VR je skupina armad, njena velikost in opremljenost pa je odvisna od potreb določene VR.
2. *Vojaški okoliš* (VO): vojaškim silam določene province in avtonomne regije poveljuje poveljstvo vojaškega okoliša na čelu z generalmajorjem. Poveljniki so odgovorni za aktivne in rezervne sile v provinci.
3. *Vojaška podokrožja* (VPO): vsako vojaško okrožje je razdeljeno v več podokrožij, ki se pokrivajo z mejami prefektur. VPO so odgovorna za pripravo mobilizacijskih načrtov, organizacijo nabornišтва, rezervnih sil in sil milice ter skrbijo za usposabljanje.
4. *Oddelki ljudskih oboroženih sil*: so ustanovljeni na ravni okrožij, mest, okolišev in delovnih enot. Zadolženi so za zagotavljanje nabornikov in nudenje materialne pomoči višjim enotam.
5. *Poveljstva garnizij* (PG): garnizijske enote v večjih mestih in srednje velikih mestih opravljajo delo vojaške policije (Blasko, 2002:311-314).

Z začetkom procesa zmanjševanja števila pripadnikov LOA v letih 1995, 1997 – 2000 in 2003 – 2005⁴⁵ je največje zmanjšanje doživela ravno KOV⁴⁶. Zmanjšanje števila pripadnikov je potekalo na tri načine:

1. z demobilizacijo celotnih enot, ko je bilo osebje teh enot umaknjeno iz aktivnega sestava KOV, oprema teh enot pa dana v uporabo bodisi drugim enotam bodisi je bila uskladiščena. Demobilizirano osebje je bilo prerazporejeno v rezervne enote;
2. s prerazporeditvijo celotnih enot ali le dela teh enot v sestavo LOP⁴⁷;
3. s prerazporeditvijo določenih poveljstev v druga poveljstva KOV (Blasko, 2002:325-326).

⁴⁵ Leta 1995 se je velikost LOA zmanjšala za 3.000.000 pripadnikov, v letih 1997-2000 za 500.000 in v letih 2003 – 2005 za 200.000 pripadnikov (Blasko, 2005:70 in China's National Defense in 2004).

⁴⁶ KOV LOA danes šteje 1,6 milijona pripadnikov in predstavlja 70 % celotnih sil LOA (The People's Liberation Army, dostop: 22.022005).

⁴⁷ Prerazporejeno naj bi bilo 14 divizij KOV (Blasko, 2002:326).

LOA še naprej ostaja naborniška vojska⁴⁸, s poklicnim in profesionalnim častniškim zborom. Častniki KOV (in ostalih zvrsti LOA) vstopajo v oborožene sile na štiri načine: 1.) kot diplomanti civilnih univerz, ki v LOA vstopijo prostovoljno, 2.) kot študentje in kasnejši diplomanti obramboslovnih programov s civilnih univerz, ki tekom študija prejema vojaške štipendije in so dolžni vstopiti v LOA, 3.) kot kadeti vojaških univerz in akademij in 4.) kot vojaki, ki jih izberejo na podlagi nabora. Častniki nato služijo na petih področjih: vojaško-operativnem, političnem, logističnem, specialistično-tehnološkem in na področju nakupov vojaške opreme (Blasko, 2005:71).

Od leta 1999 naprej je KOV prejela raznovrstno orožje in drugo vojaško opremo: bojne tanke, amfibijske tanke, oklepna vozila za prevoz pehote, samovozno artilerijo⁴⁹, taktične rakete zemlja-zrak in kose protiletalske artilerije⁵⁰ ter pehotno orožje, poleg tega pa še računalnike, satelite in drugo komunikacijsko opremo za izboljšanje sistema C4ISR, ruske helikopterje Mi-17 ter vodena (»pametna«) orožja (Blasko, 2005:72; Blasko, 2002:338-344).

Proces nadaljnje modernizacije KOV bo posvečal pozornost izgradnji sil za posebne operacije, raketnih sistemov dolgega dosega, helikopterskim enotam in enotam za tehnološko podporo, ki bodo uporabljene v zgodnjih fazah oboroženega boja kot pomoč raketnim, zračnim in pomorskim silam (Blasko, 2005:73).

5.3 Vojna mornarica LRK

VM LRK je bila ustanovljena leta 1949. Pod vplivom doktrine »ljudske vojne« je bila mornarica razumljena kot podaljšana roka KOV. V 50. in 60. letih 20. stoletja je bila glavna naloga mornarice braniti LRK pred morebitno invazijo z morske strani. V tem času je mornarica razvila in v operativno uporabo uvedla veliko floto relativno poceni (in pogrešljivih) raketnih čolnov, podmornic na dizelski pogon in veliko število bombnikov in lovcev za napad na sovražne amfibijske sile (The People's Liberation Navy, dostop:

⁴⁸ Rok služenja nabornikov je bil leta 1999 za vse pripadnike LOA zmanjšan na 2 leti (Blasko, 2005:71).

⁴⁹ Primera modernih bojnih tankov sta bojni tank tip 98/99 in tip 96. Amfibijski tank tip 63A je KOV zagotovil večjo mobilnost v primeru amfibijskih operacij, PTL02 pa predstavlja novi model lovca tankov. Na področju bojnih vozil pehote je prišlo do razvoja ZDB2000, začel pa se je tudi razvoj prihodnje generacije bojnih vozil pehote, ki temeljijo na ruski različici BMP-3. Ostali oborožitveni sistemi so še: bojno vozilo tip 92, samovozni top PLZ 05 in lasersko vodeni artilerijski sistem 152/155MM.

⁵⁰ Tu igra pomembno vlogo koncept »trije napadi in tri obrambe« in pomeni napade na bojna letala, rakete in helikopterje ter obrambo pred pametnimi orožji, elektronskim napadi in nasprotnikovim izvidovanjem (Anti-Aircraft Weapons, dostop: 22.02.2006).

22.02.2005). Z začetkom procesa modernizacije LOA se je pomen VM povečal – tako je danes VM deležna večjih finančnih sredstev in moderne opreme. Njene glavne naloge so »samostojno ali skupaj s kopensko vojsko in zračnimi silami varovati LRK pred invazijo z morske strani, braniti suverenost morskega teritorija in varovati pomorske interese in pravice LRK« (China's National Defense in 2002).

Glavni cilj modernizacije VM LRK je spremeniti VM iz obalne (brown water) v mornarico odprtih morij (blue water)⁵¹. Pomorska strategija⁵² LRK tako vsebuje dve fazi. Prva faza je razviti sposobnosti za obrambo t.i. »zelenih voda«. Območje zelenih voda je definirano z naslednjo mejo: od Vladivostoka na severu do Malaške ožine na jugu ter zajema tudi prvo verigo otokov, ki jo sestavljajo Aleuti, Kurili, otok Ryukyu, Tajvan, Filipini in Veliki Sundski otoki na vzhodu. Analitiki ocenjujejo, da bi lahko VM LRK dosegla zmogljivosti za obrambo zelenih voda v zgodnjem 21. stoletju. Viri pa poročajo tudi o nameri mornarice za nadzor druge verige otokov, ki jih sestavljajo Bonini, Guam, Mariani in Palau do polovice tega stoletja. VM naj bi v prihodnje razširila področje svojega delovanja tudi na jug v Mjanmar, kar ji bo omogočilo neposreden dostop in nadzor nad Malaško ožino in Bengalskim zalivom (The People's Liberation Navy, dostop: 22.02.2005). V kolikor želi VM LRK postati mornarica odprtih morij, bo morala razviti sposobnosti za nadzor morskega teritorija, ki obsega Rumeno, Vzhodno- in Južnokitajsko morje.

5.3.1 Organiziranost VM LRK

VM sestavlja pet rodov: 1.) rod površinskih ladij, 2.) rod podmornic, 3.) rod letalstva vojne mornarice, 4.) rod obalne straže in 5.) rod mornariške pehote⁵³. Poveljstvo VM ima sedež v Pekingu; VM poveljuje admiral, admiralski čin pa ima tudi politični komisar. Tako poveljnik

⁵¹ Mornarica odprtih voda (blue water) je del koncepta, ki obsega še t.i. »rjave vode« (brown water) in »zelene vode« (green water). Koncept rjavih voda se nanaša na območje priobalnih voda in pokriva območje, ki je od obale oddaljeno do 200 navtičnih milj. Koncept zelenih voda se nanaša na območje oceanskih voda in se razteza od 200 do 1.800 navtičnih milj. Ostalo predstavlja ocean (blue water) (Cole v Flanagan in Marti, ur., 2003:133).

⁵² Za očeta pomorske strategije LRK velja Liu Huaqing. Liu je zagovarjal opustitev strategije obalne obrambe in sprejetje nove strategije, imenovane »aktivna obramba na morju«. Za to strategijo je značilno: 1.) »trdovratna« obramba obale, 2.) mobilno pomorsko vojskovanje in 3.) gverilski napadi na morju (Cole, 2000:293).

⁵³ Rod površinskih ladij je zadolžen za napade na sovražna plovila, protipodmorniško bojevanje, amfibijsko bojevanje, obrambo obale, pomorsko izvidovanje, motenje nasprotnikove logistične oskrbe ter napade na nasprotnikove baze in obalo. Rod podmornic je zadolžen za izvajanje strateških jedrskih udarov. Mornariško letalstvo je zadolženo za protipodmorniško bojevanje, napade na sovražnikovo pomorsko infrastrukturo, obrambo ladjevja VM LRK, amfibijsko in protiletalsko bojevanje ter pomorsko izvidovanje. Rod mornariške pehote pa je zadolžen za amfibijsko bojevanje, zasedbo nasprotnikovih pomorskih baz in obrambo obale (Cole, 2002:481-482; China's National Defence in 2002).

VM kot politični komisar imata enake pristojnosti. Poveljniku VM nudijo pomoč trije viceadmirali, političnemu komisarju pa vice- in kontraadmiral. Poveljstvo VM je razdeljeno v pet oddelkov⁵⁴. VM je geografsko razdeljena v tri flote: 1.) severnomorsko, 2.) vzhodnomorsko in 3.) južnomorsko⁵⁵ (Cole, 2002:481-483,487-493).

5.3.2 Modernizacija VM LRK

Področje modernizacije VM LRK je poleg modernizacije VL LRK deležno največje pozornosti analitikov in širše javnosti nasploh. Zmaga KKP leta 1949 je bila zmaga kopenske komponente oboroženih sil. Kljub prevladi KOV pa se je politično vodstvo zavedalo pomena obrambe kitajskega morskega teritorija in v ta namen (v 40., 50. in 60. letih) v operativno uporabo uvedlo večje število manjših plovil, dizelskih podmornic in letal za podporo. Sovjetsko-kitajski spor in kulturna revolucija sta v 60. in 70. letih zavrla tehnološko modernizacijo VM. Konec 70. let je VM LRK dočakala brez razvite pomorske strategije. Šele prihod Deng Xiaopinga na oblast je ponovno potrdil pomen VM, ki je od tistega časa naprej deležna čedalje večje pozornosti in finančnih sredstev (Cole, 2000:285-293).

Modernizacija⁵⁶ VM LRK poteka postopno. V skupini površinskih ladij imata glavno vlogo dva rušilca tipa Sovremenny⁵⁷, kupljena v Rusiji. Poleg rušilcev Sovremenny uporablja VM še naslednje: rušilce razreda Shenyang 051C, rušilce razreda Lanzhou 052C in rušilce razreda Guangzhou 052B ter enega rušilca razreda Luhai in dva rušilca razreda Luhu. Rušilec se bodo kmalu pridružile tudi fregate razreda Ma'anshan 054, ki bodo zamenjale starejše fregate razreda Jiangwei. Največji vir pomorske moči VM LRK predstavlja rod podmornic. Največji

⁵⁴ Štabni, politični, logistični, oddelek za vojaško opremo in oddelek vojnega letalstva VM.

⁵⁵ Poveljstvo *severne* flote s sedežem v Qingdau pokriva območje od Korejskega polotoka do 35°10' severne geografske širine in tako skupaj s tremi VR – Shenyang, Peking in Jinan, tvori zaokroženo celoto. Severnomorsko floto sestavljajo trije podmorniški vodi, trije vodi površinskih ladij, vod amfibijskih ladij in vod minopolagalcev. Poveljstvo *vzhodnomorske* flote s sedežem v Ningboju pokriva območje od 35°10' do 23°30' severne geografske širine in skupaj z VR Nanjing tvori zaokroženo celoto. Flota tako pokriva južni del Rumenega morja, Vzhodno kitajsko morje in Tajvansko ožino. Floto sestavljajo dva voda podmornic, dva voda površinskih ladij, amfibijski vod in vod minopolagalcev. *Južnomorska* flota s sedežem v Zhanjiangu pokriva območje od 23°30' severne geografske širine do vietnamske meje. Skupaj z VR Guangzhou tvori zaokroženo celoto. Floto sestavljajo en do dva voda podmornic, dva voda površinskih ladij ter amfibijski vod in vod minopolagalcev (Cole, 2002:491-493; Cole, 2000:296-299).

⁵⁶ Viri, na katerih temelji besedilo, so naslednji: Anzera, Giuseppe (2005) *The Modernization of the Chinese Navy*, dostop: 02.02.2006; Top Ten Chinese Military Modernization Developments, dostop: 17.05.2006; The People's Liberation Navy, dostop: 22.02.2006; Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2006, Office of the Secretary of Defense; Chinese Warships, dostop:26.01.2006; Cole, Bernard D. v Flanagan, J. Stephen in Marti, E. Michael, ur. (2003) *The People's Liberation Army and China in Transition*, National Defense University Press.

⁵⁷ Kitajska načrtuje nakup še vsaj dveh rušilcev tipa Sovremenny.

delež podmorniške flote predstavljajo konvencionalne podmornice tipa Ming (tip 035) in Song (tip 039), VM pa je kupila tudi štiri ruske jurišne podmornice razreda Kilo⁵⁸. Leta 2004 sta v operativno uporabo prišli tudi dve dizel-električni podmornici razreda Yuan (tip 039A). Zahvaljujoč ruski pomoči je prišlo do novega zagona tudi na področju gradnje podmornic na jedrski pogon; tako glavnino flote predstavljajo jedrska podmornica nosilka balističnih raket razreda Jin (tip 094), jedrska podmornica nosilka balističnih raket razreda Xia (tip 092) in jedrska jurišna podmornica razreda Shang (tip 093). Na tem mestu je potrebno opozoriti tudi na razvoj protiladijskih raket in torpedov, ki jih uporabljajo na omenjenih ladjah: protiladijske rakete YJ-62, YJ-83, YJ-85, 3M-54E in YJ-8; raketa ladja-ladja 3M-80E; rakete ladja-zrak S-300F, 9M317, 9M38, HQ-9, HQ-7; raketa zemlja-ladja HY-4, protipodmorniška raketa CY-1 in balistični raketi JL-1 in JL-2.

5.4 Vojno letalstvo LRK

VL LRK je bilo ustanovljeno leta 1949. V prvih letih delovanja so uporabljali letala zaplenjena nacionalistični vladi in japonskemu okupatorju. 50. leta 20. stoletja so predstavljala obdobje intenzivne in obsežne modernizacije letalstva, predvsem s pomočjo SZ. Tako je že leta 1956 Kitajska uporabljala letala F-4 (kopija Miga-15), osem let kasneje pa je že osvojila tehnologijo za domačo proizvodnjo letal F-5 in F-6 (kopiji Miga-17 in Miga-19)⁵⁹. Tako kot KOV in VM je tudi VL občutilo posledice kulturne revolucije, ki je za dobrih 25 let zavrla razvoj novih in modernizacijo obstoječih letal⁶⁰. Stanje se je začelo izboljševati šele v 80. letih z začetkom večjih organizacijskih sprememb⁶¹ (Allen, 2002:349-353).

Glavna naloga VL LRK je organiziranje zračne obrambe z namenom zaščite zračnega prostora LRK in ključne infrastrukture ter samostojno ali skupaj s KOV, VM in strateškimi raketnimi silami sodelovati v združenih operacijah proti nasprotnikovi zračni invaziji ali pri zadajanju udarcev po nasprotnikovih silah in vojaški opremi (China's National Defense in

⁵⁸ In načrtuje nakup še dodatnih osmih podmornic omenjenega razreda.

⁵⁹ The People's Liberation Army Air Force, dostop: 22.02.2006 in <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/plaaf-intro.htm>

⁶⁰ Ukinjene so bile številne šole, uničeno je bilo učno gradivo, inštruktorji, raziskovalci in drugo osebje je bilo prerazporejeno po celotnem kitajskem ozemlju, skrajšali so čas usposabljanja za pilote letal (iz 30 na 12 mesecev) ter skrajšali čas letenja (iz 122 ur letnega naleta leta 1964, na 23 ur in 45 minut leta 1968). Zaradi neizkušenosti pilotov se je zelo povečalo število nesreč (6 nesreč na 100.000 ur naleta leta 1969) (Allen, 2002:350-352).

⁶¹ Ponovno so odprli šole za urjenje pilotov, sledile pa so organizacijske spremembe poveljstva in njemu podrejenih enot (Allen, 2002:353).

2002).

5.4.1 Organiziranost VL LRK

Organizacijsko strukturo VL tvorijo štiri enote:

1. *poveljstvo VL LRK*: sestavljajo ga štirje oddelki (štabni, politični, logistični in oddelek za nabavo vojaške opreme), odgovorno pa je za upravljanje VL, usposabljanje pripadnikov VL in nakup opreme. Ključno osebje poveljstva predstavljajo poveljnik, politični komisar, štirje namestniki poveljnika, dva namestnika političnega komisarja in direktorji štirih oddelkov;
2. *7 vojaških regij VL*: vsaka VR je zadolžena za operativnost letalskih enot v njeni pristojnosti;
3. *polki VL*, njihova poveljstva in baze;
4. *operativne enote* (Allen, 2000:201-202; Allen, 2002:382-383).

VL sestavlja pet rodov:

1. rod vojnega letalstva⁶²
2. rod protiletalske artilerije
3. rod raketnih sistemov zemlja-zrak
4. rod za nadzor zračnega prostora in
5. rod zračno-desantnih sil⁶³ (China's National Defense in 2002).

Doktrina in strategija VL se razvijata že vse od ustanovitve, vendar se VL ni nikoli osvobodilo pritiska KOV, ki je že vse od začetkov ustanovitve letalstva poudarjala podrejenost le-tega ciljem KOV. Medtem ko je KOV od samega začetka ustanovitve poudarjala pomen aktivne obrambe in zmogljivosti za izvajanje omenjene strategije, je VL prvič potrdilo obstoj takšnih zmogljivosti šele leta 1987. Od leta 1996 naprej pa se je začelo z izjavami Jiang Zemina in takratnega poveljnika VL Liua Shunyaoa poudarjati predvsem ofenzivni pomen in vlogo VL. Tako se danes VL posveča predvsem operacijam, taktičnim značilnostim teh operacij in taktičnemu usposabljanju. Naloge se v dobri petdesetletni zgodovini VL niso bistveno spremenile: glavna naloga še vedno ostaja obramba zračnega

⁶² Rod vojnega letalstva sestavljajo lovski letala, jurišna letala, bombniki, transportna letala in letala za izvidovanje (China's National Defense in 2002).

⁶³ Rod protiletalske artilerije, rod raketnih sistemov zemlja-zrak in rod za nadzor zračnega prostora skupaj tvorijo sistem zračne obrambe (Allen, 2002:373).

prostora LRK, podpora KOV in VM, napadi na sovražnikovo zaledje ter zračni transport in izvidovanje. Te naloge pa dejansko pomenijo zgolj obrambo večjih kitajskih mest in industrijskih področij (Allen, 2002:364-368; Allen, 2000:197).

5.4.2 Modernizacija VL LRK

V VL danes deluje 330.000 pripadnikov, ki upravljajo s približno 3.500 letali, z več kot 1.000 raketnimi sistemi zemlja-zrak in več 1.000 sistemi protizračne artilerije. Kljub kvantitativnemu manjšanju VL je na kvalitativnem področju prišlo do opaznega napredka. V prejšnjem desetletju je VL kupilo več ruskih bojnih letal Su-30 MKK/MKK2, hkrati pa razvija in v operativno uporabo uvaja tudi letala tretje generacije domače vojaške industrije kot npr. J-10, J-11⁶⁴ in JH-7A. Letala starejših generacij (J-7, J-8 in Q-5) so deležna nadgradnje z boljšimi elektronskimi sistemi in oborožitvijo. Prav tako obstajajo podatki o razvoju letala z zmogljivostjo zmanjšane radarske opaznosti („stealth“)⁶⁵. Največji poudarek modernizacije VL je dan razvoju in uvedbi v operativno uporabo novim večnamenskim bojnim letalom, ki bi dopolnila delovanje vodenih in balističnih raketnih sistemov: tako se VL LRK že dlje časa zanima za nakup ruskega bombnika Tupolev Tu-22M (Backfire) in ruskega lovca Suhoj Su-34 (Fullback). Poleg nadgradnje starih in nakupov novih bojnih letal poteka modernizacija tudi na drugih področjih; na področju transportnih letal, kjer je prišlo do razvoja novega Y-9⁶⁶, še naprej pa ostajajo v uporabi Y-8 (An-12) in Y-7 (An-28). Že nekaj časa potekajo pogovori o nakupu transportnega letala An-74TK-300, v naslednjih letih pa bodo v operativno uporabo prišli še Il-78⁶⁷, Il-78D in Il-76MD⁶⁸. Na področju elektronskega bojevanja je potrebno omeniti letalo Y-8⁶⁹, poleg tega pa še razvoj letala s sistemom zračnega opozarjanja in nadzora (AWACS) KJ-2000, izpopolnjena šolska letala in začetke razvoja

⁶⁴ J-11 je kitajska licenčna kopija ruskega bojnega letala Su-27SK (<http://www.sinodefence.com/airforce/fighter/j11.asp>).

⁶⁵ Več vojaških poročil govori o razvoju letala s tehnologijo »stealth«. Izvajanje programa razvoja takšnega letala naj bi potekalo že precej časa, a vidnejših dosežkov do sedaj naj ne bi bilo. Glede na tesno kitajsko-rusko sodelovanje pri predhodnih projektnih se tudi za projekt J-XX predvideva, da bo vseboval precej ruske tehnologije. V operativno uporabo naj bi prišlo leta 2015, po sposobnostih pa naj bi prekašalo Su-27 (<http://sinodefence.com/airforce/fighter/jxx.asp> in Fischer, 2003:151).

⁶⁶ V primerjavi s predhodnikom Y-8 ima Y-9 večjo prostornino (23t), hitrejši sistem nakladanja/razkladanja in izboljšan pogonski sistem (<http://www.sinodefence.com/airforce/airlift/y9.asp>).

⁶⁷ Septembra 2005 je LKR naročila 8 letal Il-78 za dotok goriva v zrak. Letalo s kapaciteto 48t lahko pretoči 900-2.200 litrov goriva/minuto (<http://www.sinodefence.com/airforce/airlift/il78.asp>).

⁶⁸ V 90. letih je VL kupilo 14 letal Il-76MD, septembra 2005 pa je naročilo še dodatnih 30. Vsako letalo lahko nosi 190 vojakov ali 3 oklepna vozila, njegov dolet pa znaša 6.100km (<http://www.sinodefence.com/airforce/airlift/il76.asp>).

⁶⁹ Osnovna naloga Y-8 je transport, kitajski inženirji pa so letalo opremili tudi za naloge elektronskega bojevanja (<http://www.sinodefence.com/airforce/specialaircraft/y8ew.asp>).

brezpilotnih letal, kjer sta največje pozornosti deležna WuZhen 2000 in ASN-206. Poleg razvoja in nakupa novih bojnih in drugih letal je prišlo do napredka tudi pri raketnih sistemih, ki jih uporabljajo ta letala. Analitiki izpostavljajo predvsem naslednje: PL-10, PL-11, PL-12, R-27, R-73, R-77, KD-63, KH-31P, KH-29T ter YJ-6 in YJ-8K⁷⁰.

5.5 Strateške raketne sile LRK⁷¹

Strateške raketne sile (SRS) so bile ustanovljene leta 1966 in niso ena izmed zvrsti LOA, temveč predstavljajo zgolj samostojen rod (service arm) LOA, ki je pod neposrednim poveljstvom OVK. SRS so sestavljene iz jedrskih raketnih sil, konvencionalnih taktičnih raketnih sil in enot za podporo. Glavna naloga SRS je jedrsko odvrčanje ter v primeru jedrskega napada s strani tretjih držav izvajanje jedrskih ali konvencionalnih raketnih udarov (China's National Defence in 2002; China's National Defence in 2004).

Razvoj SRS lahko razdelimo na štiri obdobja: 1.) obdobje razvijanja načrtov izgradnje strateških raketnih sil (1962), 2.) obdobje raziskav in razvoja (1964-1977), 3.) obdobje zamenjave starejših raketnih sistemov z novejšimi (1986-1993) in 4.) obdobje nadgradnje ter nadaljnjega razvoja in raziskav (1994-) (Gill, Mulvenon, Stokes, 2002:518).

5.5.1 Organiziranost SRS LRK

Elementi, ki sestavljajo SRS, so naslednji:

1. poveljstvo (v okviru katerega delujejo štirje oddelki – štabni, politični, logistični ter tehnični in nabavni oddelek),
2. 6 baz za lansiranje raket,
3. brigadne enote z jedrsko ali konvencionalno oborožitvijo,
4. raziskovalni inštitut,
5. akademije in šole,
6. enota za zgodnje opozarjanje (Stokes, 2000:135-136).

⁷⁰ <http://www.sinodefence.com/airforce/weapon.asp>

⁷¹ Za poimenovanje strateških raketnih sil se uporablja tudi sinonim »druga/sekundarna artilerija« (Second Artillery)

5.5.2 Principi uporabe jedrskega orožja

Kitajski politiki in vojaški strategji jedrskemu orožju pripisujejo vlogo glavnega dejavnika, ki državi zagotavlja status velike sile. V ZVS jedrsko orožje opisujejo kot »orožje velikega vpliva v mednarodni politiki in diplomaciji«. Prva in glavna naloga jedrskega orožja je funkcija *odvračanja*. Kitajci ločijo med defenzivnim in ofenzivnim jedrskim odvračanjem⁷². ZVS jedrskemu odvračanju pripisuje ne samo sredstvo za doseg vojaških, ampak tudi političnih ciljev. Tako je kitajsko jedrsko orožje namenjeno samoobrambi, preprečevanju jedrskega spopada ter ohranjanju nacionalne varnosti in svetovnega miru. Za učinkovitost jedrskega orožja morajo biti izpolnjeni trije nujni pogoji: 1.) posedovanje zadostne količine zanesljivega jedrskega orožja, 2.) trdna volja uporabiti to orožje, če je potrebno in 3.) zagotoviti, da nasprotnik dožame prva dva pogoja in tako vplivati na njegove odločitve in dejanja⁷³ (Chase in Medeiros, 2003:126-129).

Koncept jedrskega odvračanja⁷⁴ spada v t.i. koncepte minimalnega odvračanja, kar je zapisano tudi v dokumentu China's National Defense in 2000: *»Kitajska razpolaga z majhnim številom jedrskega orožja zgolj za samoobrambne namene...Kitajska vzdržuje malo, a učinkovito protijedrsko silo z namenom odvračanja jedrskih groženj drugih držav. Vsak takšen napad bo imel za posledico takojšen jedrski protinapad«*.

ZVS definira cilje jedrskega napada/protinapada kot uničenje sovražnikovih vojaških sil, predvsem pa sil za povračilni/sekundarni udarec ter paraliziranje mreže za poveljevanje in nadzor. Cilj jedrskega napada je neposredno doseči politične ali vojaške cilje vojne (Chase in Medeiros, 2003:136,140). Že ko je LRK prvič preizkusila jedrsko orožje, se je zavezala, da ne bo *nikoli prva uporabila jedrskega orožja* (no first use principle). To stališče so javno potrdili tudi v večih dokumentih; tako v China's National Defense in 2000 piše: *»Kitajska se zavezuje, da ne bo nikoli prva uporabila jedrskega orožja ter da ne bo nikoli grozila z uporabo ali uporabila jedrskega orožja proti nejedrskim državam«*. Tako princip, da LRK ne bo nikoli

⁷² In kot sprejemljivo sprejemajo zgolj defenzivno jedrsko odvračanje.

⁷³ Na podlagi razmišljanja o jedrskem odvračanju se je razvila tudi teorija o »protijedrskemu odvračanju«, ki jo razumejo kot vrsto operacije, s katero dokažejo voljo za uporabo jedrskega orožja kot odgovor na nasprotnikov poskus groženj LRK z uporabo jedrskega orožja (Chase in Medeiros, 2003:133).

⁷⁴ ZVS loči štiri vrste jedrskega odvračanja: 1.) maksimalno jedrsko odvračanje, ki ga uporabljajo močne države in temelji na grožnji s prvim udarcem, 2.) minimalno jedrsko odvračanje, za katerega je značilno, da že manjši jedrski arzenal uspešno zagotavlja odvračanje, 3.) omejeno jedrsko odvračanje, za katerega je značilno, da antagonističnim državam ni potrebno doseči jedrske paritete, ampak so dovolj že sile za povračilni/sekundarni udarec in 4.) jedrsko odvračanje srednje moči (Chase in Medeiros, 2003:137-138).

prva uporabila jedrskega orožja, ne predstavlja le politične izjave, temveč izraža najpomembnejši princip jedrske doktrine LRK. Tretji princip, ki se navezuje na drugega, je *princip negativnih in pozitivnih varnostnih zagotovil*. Negativna varnostna zagotovila poudarjajo absolutno neuporabo jedrskega orožja proti nejedrskim državam, medtem ko pozitivna varnostna zagotovila pomenijo, da bo LRK skupaj z ostalimi državami imetnicami jedrskega orožja (ZDA, RF, Francijo in Veliko Britanijo) delovala znotraj okvirov Varnostnega sveta OZN, ki bodo državam, ki ne posedujejo jedrskega orožja pomagale v primeru jedrskega napada. Četrty princip pa je *zavezanost LRK k spoštovanju dogovorov o ne-jedrskih območjih* (Nuclear Weapons Free Zones) (Gill, Mulvenon, Stokes, 2002:514-515).

5.5.3 Modernizacija SRS LRK

Leta 1956 je bila ustanovljena Kitajska akademija za raziskovanje raketnih sistemov (t.i. »the Fifth Research Academy), v okviru katere je delovalo deset raziskovalnih inštitutov. Že leta 1958 je LRK začela s proizvodnjo kopije ruske rakete R-2. Sledile so ji rakete DF-2 in DF-2A, DF-3 in DF-3A ter DF-4⁷⁵. Prva medcelinska balistična raketa, DF-5 in DF-5A z dosegom 13.000 km, je poletela leta 1971. Obdobje kulturne revolucije je zavrlo nadaljnji razvoj raketnih sistemov. Šele leta 1978 so se začeli kitajski tehniki ponovno ukvarjati z razvojem raketnih sistemov – DF-21 in DF-21A – ki pa so postali operativni šele v drugi polovici 80. let. V zgodnjih 90. letih je LRK prvič preizkusila raketi kratkega dosega DF-15 (300 km) in DF-11 (600 km) (Gill, Mulvenon, Stokes, 2002:530-532).

Drugo generacijo medcelinskih balističnih raket predstavljajo rakete DF-31, DF-31A⁷⁶ in DF-41. DF-31, z dosegom 8.000 km, je prvič uspešno poletela leta 1999 in bila v operativno uporabo uvedena v letih 2002/2003. DF-31A predstavlja izboljšano različico DF-31 s povečanim dosegom (10.000 km) in večjo natančnostjo⁷⁷. Razvoj rakete DF-41 naj bi se začel v poznih 80. letih, s povečanim dosegom (12.000 km) pa naj bi zamenjala prve medcelinske

⁷⁵ Doseg raket DF-2 in DF-2A je znašal 1000 oz. 1250 km, iz operativne uporabe pa so jih umaknili leta 1990. Raketa DF-3 je rezultat lastnega razvoja; prvič je poletela l. 1966. Raketa je imela doseg 2.650 km, l. 1986 pa so jih zamenjali z raketami DF-3A (z dosegom 2.850 km). Razvoj rakete DF-4 se je začel l. 1965, raketa pa je prvič poletela pet let kasneje. DF-4 predstavlja prvo dvostopenjsko raketo z dosegom 4.750 km (Gill, Mulvenon, Stokes, 2002:530-532). Vsaka izmed omenjenih raket je lahko nosila večje število jedrskih bojnih konic (Nuclear Weapons, dostop: 25.06.2006).

⁷⁶ DF-31 lahko nosi bojni tovor težak med 1.050 in 1.750 kg, kar predstavlja težo ene jedrske bojne konice z močjo 1.000 kiloton. DF-31A pa lahko nosi več manjših jedrskih bojnih konic z močjo 20, 90 ali 150 kiloton ali eno jedrsko bojno konico z močjo 1.000 kiloton (<http://www.sinodefence.com/strategic/missile/df31.asp>).

⁷⁷ Ibid.

balistične rakete DF-5⁷⁸. V procesu razvoja rakete DF-21 so kitajski tehniki razvili tudi balistično raketo z zmožnostjo podvodne izstrelitve JL-1, ki jo uporabljajo na podmornici, nosilki balističnih raket razreda Xia. Raketa ima doseg 2.150 km, razvili pa naj bi tudi že izboljšano različico JL-1A z dosegom 2.500 km⁷⁹. Pred kratkim pa so s podmornice nosilke balističnih raket razreda Jin izstrelili še balistično raketo JL-2⁸⁰ z dosegom 8.000 km (SA, 2006:15/Revija Obramba).

Prvi cilj modernizacije je SRS zagotoviti preživetje na bojišču in tako ohraniti kredibilnost jedrskega odvračanja (Chase in Medeiros, 2003:153). Drugi cilj modernizacije pa je seveda zamenjati že zastarele raketne sisteme z novimi in zmogljivejšimi, ki bodo imeli tudi večjo natančnost in ubojnost (Stokes v Puska, 2000:121). Do leta 2010 bi naj tako glavnino SRS LRK predstavljale rakete DF-4, DF-5, DF-5A, DF-21A, DF-31, DF-31A, DF-41 ter JL-1(A) in JL-2 (Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China, 2006).

5.6 Skupna ocena procesa vojaške modernizacije LOA

LRK se zaveda potencialnih ugodnosti, ki jih prinaša civilno-vojaška (CV) integracija: zmanjševanje stroškov ter tveganj pri razvoju in proizvodnji oborožitvenih sistemov in s tem pospešitev procesa modernizacije LOA. V CV sodelovanju vidijo predvsem možnost prihodnje samozadostnosti LOA in zmanjšanje odvisnosti od nakupov orožja v tujini. CV sodelovanje poteka predvsem na naslednjih področjih: 1.) mikroelektronika, 2.) vesoljski sistemi⁸¹, 3.) novi materiali, 4.) pogonski sistemi, 5.) raketni sistemi, 6.) računalniška (kompjuterizirana) proizvodnja in 7.) informacijska tehnologija. Tako so se prizadevanja CV sodelovanja pokazala uspešna na vsaj petih področjih: vojaško ladjedelništvo, informacijska tehnologija, telekomunikacijski sateliti, helikopterji in letalska industrija. Vendar pa strokovnjaki opozarjajo, da je CV sodelovanje še v zgodnji fazi, saj ni definirane še nikakršne

⁷⁸ <http://www.sinodefence.com/strategic/missile/df41.asp>

⁷⁹ <http://www.sinodefence.com/strategic/missile/jl1.asp>

⁸⁰ Raketa je razvita na osnovi DF-31 (<http://www.sinodefence.com/strategic/missile/df31.asp>).

⁸¹ Javnosti najbolj viden je ravno velik napredek LRK na področju osvajanja vesolja. Kitajski vesoljski program (Project 921) sestoji iz treh faz. Prva faza, ki so jo uspešno končali s poletom ShenZhou-6, je bila sestavljena iz večih misij astronautov, ki so prikazale sposobnost letenja astronautov v nižji Zemljini orbiti in povratek nazaj. Z misijo ShenZhou-7, ki je planirana za leti 2007/2008 se bo začela druga faza projekta, v okviru katere naj bi astronauti prvič zapustili plovilo in izvedli hojo v vesolju. V tretji fazi projekta (ShenZhou-8 in ShenZhou-9), ki je planirana v obdobju 2010-2012, pa naj bi prvič izvedli srečanje in združitev dveh vesoljskih plovil. Leta 2004 pa je kitajsko vodstvo odobrilo začetek projekta raziskovanja Lunine površine (Project Chang'e), ki bi se naj končal do leta 2020 (<http://www.sinodefence.com/space/manned/project921ii.asp> in <http://www.sinodefence.com/space/manned/project921i.asp> in <http://www.sinodefence.com/space/satellite/moonexploration.asp>).

strategije sodelovanja na omenjenem področju, prav tako pa primanjkuje zadostnega števila visoko usposobljenih znanstvenikov, inženirjev in tehnikov (Bitzinger, 2004).

Kljub omenjenim dosežkom pa mora LRK še vedno uvoziti veliko tujega znanja in tehnologije. Kot glavne ovire pri proizvodnji lastne vojaške opreme Bitzinger (2000:28-32) navaja naslednje tri :

1. *Tehnološki problemi*: eden glavnih problemov vojaške industrije LRK je slaba povezanost sistemov t.j. nezmožnost načrtovanja in razvoja zaključenih oborožitvenih sistemov iz množice podsistemov. Drugi ključni problem pa je že zgoraj omenjena omejena delovna zmožnost/sposobnost delovne sile;
2. *Strukturalni problemi*: prvi strukturalni problem je t.i. prezasedenost, kar pomeni, da v državi preprosto obstoji preveč delavcev, tovarn in produktivnih zmogljivosti, ki so namenjene za proizvodnjo manjše količine kitajskega orožja. Rezultat takšnega stanja je preveč vloženega dela in truda, neučinkovita proizvodnja in nepotrebna poraba virov⁸². Naslednji strukturalni problem je problem pomanjkanja ustreznega kapitala, tretji problem pa predstavlja preobsežna, zgolj vertikalno povezana in skrivnostna⁸³ narava kitajske vojaške industrije, ki onemogoča deljenje tehnologije, izkušenj in skupno delo na različnih projektih;
3. *Kulturni problemi*: glavni problem predstavlja visoko centralizirana, hierarhična in birokratska korporativna kultura, zaradi katere je težko doseči zastavljene cilje. Kitajski menedžerji tako nimajo niti volje niti znanja in svobode delovanja za uvajanje inovativnih metod dela. Odločitve so skoraj vedno sprejete v centraliziranem vrhu, pogosto pa najpomembnejše odločitve določenega projekta sprejema zgolj ena oseba.

Glavne slabosti **KOV LRK** predstavljajo zastarelo orožje in oprema ter slaba mobilnost in neizkušenost pripadnikov pri sodelovanju v združenih operacijah. V zadnjih desetletjih je bila dana prednost ustanavljanju sil za hitro posredovanje in edinim zares mobilnim silam – trem zračno-premičnim divizijam, ki skupaj štejejo 30.000 pripadnikov⁸⁴. Sistem C4I(SR) skoraj zagotovo ne zmore zagotoviti realne slike bojišča, vprašljiva pa je tudi sposobnost poveljnikov KOV za izvajanje taktičnih in združenih operacij. Tako pri strategiji, operatiki in

⁸² Letalska industrija bi npr. potrebovala za zagotavljanje nemotene proizvodnje okoli 200.000 delavcev, zaposluje pa jih vsaj trikrat toliko. V industrijsko visoko razvitih državah znaša output na delavca v ladjedelništvu okoli 700 ton na leto; kitajski delavec proizvede letno samo 17 ton (Bitzinger, 2000:30).

⁸³ LRK še vedno skrbno prikriva podatke o kakršnihkoli vojaških projektih (op. J.K.).

⁸⁴ Zračno-premične sile formalno spadajo v pristojnost VL, vendar jih dejansko nadzorujejo kopenske sile (<http://www.sinodefence.com/airforce/orbat/default.asp>).

taktiki uporabe KOV še vedno prihaja do izraza vpliv doktrina ljudske in omejene vojne. Tudi **VM LRK** se sooča s številnimi problemi: edina res moderna plovila so rušilci razreda Sovremenny, ki se jim bodo – ob predpostavki, da pri njihovi izgradnji in uvedbi v operativno uporabo ne bo prišlo do nepričakovanih zastojev – pridružili rušilci domače vojaške industrije Shenyang, Lanzhou in Guangzhou. Glavna pomanjkljivost tako starejših kot novejših tipov rušilcev je slaba zračna obramba – kljub uporabi zmogljivih raket tako domačega kot tujega porekla. Glavna naloga VM je varovati pomorske pravice LRK in državo obvarovati pred napadom z morske strani. V kolikor želi VM postati mornarica zelenih voda (green water navy) in v prihodnosti mornarica odprtih morij (blue water navy), bo za projekcijo vojaške moči potrebovala letalonosilko. Če pogledamo celotni »inventar« VM, lahko ugotovimo, da bi ob nakupu letalonosilke VM lahko oblikovala eno bojno skupino, s tem da bi morala ostalo ladjevje (podmornice, križarke, rušilce, oskrbovalne ladje...) prerazporediti iz vseh treh flot, kar bi močno zmanjšalo njihovo moč. Strnjeno v en stavek: VM LRK količinsko primanjkuje zmogljivih, modernih plovil. Tako kot KOV in VM se tudi **VL LRK** srečuje z določenimi problemi. Kljub velikemu številu letal so ta povečini zastarela in ne zmorejo zagotoviti učinkovite zračne podpore enotam KOV in VM. Glavno bojno letalo predstavlja ruski lovec Su-30MKK/MKK2. Kitajska kopija ruskega letala Su-27SK, J-11 se kljub dolgotrajnemu razvoju še vedno sooča s problemi pogonskega sistema, razvoj J-10 poteka že od zgodnjih 80. let, enako pa velja tudi za lovec-bombnik JH-7, katerega razvoj poteka že 20 let, še sedaj pa se sooča s problemi pogonskega sistema. Tudi na področju razvoja novega bombnika ni prišlo do nobenega napredka; tako glavna bombnika še naprej ostajata že zastarela H-5 (kopija ruskega Il-28) in H-6 (kopija ruskega Tu-16), za podporo KOV pa še naprej ostaja operativen Q-5 (kopija ruskega Mig-19). Naslednja pomanjkljivost VL sta zračni nadzor in letalo za dotok goriva v zraku. V sistemu AWACS delujejo samo posamezna letala (Il-76, Y-8 in KJ-2000), medtem ko bi VL potrebovalo vsaj floto letal za operacije nadzora zračnega prostora in podporo bojnim letalom. Il-78 bodo predstavljali prva letala za dotok goriva v zraku; računati pa bo potrebno na dolgo in težko usposabljanje pilotov za opravljanje te naloge. Dodatne težave pa predstavlja tudi vprašljiva bojna pripravljenost pilotov. Zaradi omenjenih pomanjkljivosti treh zvrsti LOA predstavljajo **SRS LRK** edini zares učinkoviti odgovor na morebitne grožnje nacionalni varnosti LRK. Področje razvoja balističnih raket in njihove morebitne uporabe bo tako do nadaljnjega oz. do dokončne modernizacije VM in VL, predstavljajo kitajsko prvo sredstvo odvrčanja in zadrževanja nasprotnika. Tim Huxley in Susan Willett (1999:76) pa opozarjata na še eno pomanjkljivost vojaške modernizacije LOA, ki zadeva uvajanje RMA, namreč: omejeni finančni viri LOA omejujejo dostop do

najsodobnejše vojaške opreme in oborožitvenih sistemov, uvajanje pa zavirajo še birokratski in kulturni dejavniki, ki vplivajo na izkoriščanje in proučevanje tuje tehnologije. Tako velika večina opreme, oborožitvenih sistemov, domačih raziskav in razvoja zaostaja za Zahodom več desetletij. Avtorja še opozarjata na dejstvo, da RF kot največji dobavitelj opreme in orožja na nekaterih najpomembnejših področjih RMA zaostaja za razvojem na Zahodu.

5.7 LOA v prihodnosti

Politično in vojaško vodstvo LRK sta se zavezala, da bosta uresničila naslednje načrte transformacije in modernizacije LOA: 1.) LOA bo postala kvantitativno manjša, a se bo njena kvaliteta korenito izboljšala, 2.) s kvantitativnim manjšanjem aktivnega sestava LOA se bosta številčno okrepili LOP in milica, 3.) trenutno bodo samo v določenih enotah uvedena nova, moderna orožja, medtem ko bodo ostale enote uporabljale obstoječe zastarelo orožje, 4.) glavna dobaviteljica orožja bo postala domača vojaška industrija, 5.) okrepile se bodo enote za hitro posredovanje, poudarek bo na združenih operacijah, natančnih udarih, zračnih in mornariških operacijah ter informacijskemu bojevanju in 6.) reorganiziran bo sistem C4I(SR) z namenom boljšega vodenja morebitnega prihodnjega oboroženega konflikta.

David M. Finkelstein (Finkelstein, 1999:144) tako ocenjuje, da bodo do nadaljnjega soobstajale tri različice LOA:

1. Velika večina LOA bo ostala nizkotehnološka vojaška sila s kontinentalno orientiranostjo. Njene naloge bodo varovanje meja in skrb za nemirne province. Deležna bo majhne količine finančnih sredstev, vseeno pa bo predstavljala pomemben element zagotavljanja notranjih ciljev nacionalnovarnostne strategije.
2. Drugo različico LOA bodo predstavljale po številu majhne sile, ki jih bodo sestavljali pripadniki strateških miselnih tankov, znanstveniki, raziskovalci in specialisti za sistem C4I. Ta skupina bo še naprej promovirala koncepte RMA.
3. Tretjo skupino pa bodo sestavljale skupine za uresničitev zunanjih politično-vojaških ciljev. Tako bodo tu zbrane najbolj usposobljene in opremljene enote KOV, VM, VL in SRS. Ta skupina naj bi tudi v prihodnje predstavljala »poligon«, na katerem bodo izvedene vse nadaljnje reforme LOA.

6.) RAVNOTEŽJE MOČI IN GEOPOLITIČNI PREMIKI NA DALNJEM VZHODU

Vse od konca obdobja hladne vojne potekajo v Aziji korenite spremembe na geopolitičnem področju. SZ je izginila z zemljevida sveta, njeno ozemlje pa so si razdelile RF in države, organizirane v Skupnost neodvisnih držav (SND)⁸⁵. RF je tako izgubila velik del nekdanjega ozemlja, podedovala pa je nezavidljivo gospodarsko, politično pa tudi varnostno okolje. Poleg notranjih težav, ki jih v času predsedovanja Vladimirja Putina počasi, a zagotovo rešuje, vidi RF v širjenju zveze NATO na vzhod ter čedalje večji prisotnosti ZDA na Kavkazu in osrednji Aziji, potencialna ogrožanja njenih vitalnih interesov. Tako se v javnosti porajajo ugibanja o morebitnem ponovnem poskusu RF pridobiti vpliv na območju SND.

Odnosi med LRK in RF so se po letu 1990 vidno izboljšali. Večina meddržavnih problemov je rešenih, rusko vodstvo pa zasleduje strategijo normalizacije odnosov s sosedo. Leta 1992 sta državi uradno razglasili prijateljske medsebojne odnose, leta 1994 so prijateljski odnosi prerasli v konstruktivno partnerstvo, to pa je leta 1996 zamenjalo strateško partnerstvo, katerega značilnosti so naslednje: nevmešavanje v notranje zadeve druge države in podpora pri zagotavljanju nacionalne varnosti in teritorialne celovitosti, rešitev mejnega vprašanja in sodelovanje v okviru Šanghajske organizacije za sodelovanje⁸⁶ (Grare 2004:39). Poleg nakupa ruske vojaške opreme, velik del trgovanja predstavljajo tudi kitajski nakupi ruske nafte. Leta 2005 je LRK uvozila 10 milijonov ton ruske nafte, leta 2006 pa naj bi se nakup povečal na 15 milijonov ton. Železniški prevoz ruske nafte je leta 2004 znašal 20 milijonov ton, leta 2006 pa bi se naj povečal na 60 milijonov ton (Bajpae, 2005:4).

Mark Burles (1999:41-48) opozarja, da bo prihodnje kitajsko-rusko sodelovanje odvisno od njunega zaznavanja političnih, ekonomskih in varnostnih pritiskov s strani ZDA. Kot drugo navaja nezadovoljstvo ruskih nacionalističnih politikov nad potekom meje na ruskem

⁸⁵ SND sestavljajo naslednje države: RF, Belorusija, Ukrajina, Armenija, Azerbajdžan, Kazahstan, Kirgizistan, Moldova, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan in Gruzija (<http://www.infoplease.com/ce6/history/A0813056.html>), dostop, 15.8.2006).

⁸⁶ Skupina »Šanghajskih pet« (Kitajska, Rusija, Kirgizistan, Kazahstan in Tadžikistan) je bila ustanovljena leta 1996. Skupina je bila namenjena mirnemu reševanju mejnih sporov med državami, graditvi medsebojnega vojaškega zaupanja ter skupnemu delovanju in koordinaciji na področju boja proti terorizmu, separatizmu in organiziranemu kriminalu. 15. junija 2001 se je skupina preimenovala v Šanghajsko organizacijo za sodelovanje, ki danes poleg petih prvotnih članic vključuje še Uzbekistan (Finkelstein, 2003:205). Prve vojaške vaje na katerih bodo sodelovale vse države članice organizacije, bodo potekale leta 2007 v Ruski federaciji (Skupne vojaške vaje Kitajske, Rusije in držav Srednje Azije, 2006).

Daljnem vzhodu in veliko imigracijo Kitajcev v to regijo⁸⁷. Kot tretji dejavnik morebitnih razhajanj med državama navaja območje Osrednje Azije, bogato z naravnimi viri⁸⁸. Prihodnji položaj Ljudske republike Mongolije navaja kot četrti možni dejavnik napetosti v kitajsko-ruskih odnosih. Kot najpomembnejši dejavnik pa Burles vidi velike razlike v ekonomskem položaju obeh držav, ki Rusijo postavlja v položaj „mlajšega partnerja LRK“.

RI je med obdobjem HV izvajala politiko neuvrščenosti, kljub temu pa se je morala otresati tako pritiskov vzhodnega kot zahodnega tabora. Zaradi politike takratnih indijskih premierjev pa tudi zaradi dejavnika geografske bližine je RI vzdrževala dokaj tesne stike s SZ in LRK; s slednjo so se zametki nezaupanja pojavili leta 1950 s kitajsko okupacijo Tibeta, dokončno pa so se odnosi zaostрили leta 1962, ko je prišlo celo do oboroženega spopada med sprtima stranema. Tudi RI se sooča z notranjepolitičnimi izzivi (kot npr. s posledicami neenakomernega gospodarskega razvoja, napetostmi med hindujci in muslimani, uporniškimi gibanji in z epidemijo HIV/AIDS). Kot glavna zunanjepolitična grožnja še vedno velja islamski Pakistan in spor glede Kašmirja. Leta 1998 je RI opravila prvi test atomske bombe, kar je imelo za posledico nadaljnje nezaupanje s strani LRK in posledično atomsko oborožitev sosednjega Pakistana. Na drugi strani pa je v zadnjem času vidno strateško zbliževanje z ZDA. Tako kot LRK in RF si tudi RI prizadeva za priznanje statusa regionalne (vele)sile, ki bo lahko nadzorovala območje Južne Azije in tako že nekaj let pospešeno modernizira svoje oborožene sile⁸⁹. Grare (2004:37-38) ugotavlja, da poleg nezaupanja, ki se je pojavilo z meddržavno vojno leta 1962 in testom atomske bombe leta 1998, indijsko-kitajske odnose ovirajo naslednji politični in geostrateški problemi: 1.) Indija kot eno izmed največjih dolgoročnih groženj nacionalni varnosti navaja ravno LRK, 2.) še vedno nedefinirana državna meja med državama, 3.) LRK očita dajanje zatočišča Dalaj Lami v RI,

⁸⁷ Od leta 1991 naj bi se iz regije odselilo okoli 500.000 ruskih državljanov, število ilegalnih kitajskih priseljencev pa naj bi se vrtelo od 200.000 pa do 2.000.000 (Burles, 1999:45).

⁸⁸ LRK se trudi v svoje vplivno območje pritegniti predvsem Kazahstan, Kirgizistan in Tadžikistan (Burles, 1999:52-53). Največje pozornosti je deležen Kazahstan, kjer so na področju Kašagana odkrili novo veliko nahajališče nafte, kjer naj bi se nahajalo za 35 milijard sodčkov nafte, kar pomeni, da je nahajališče večje kot nahajališče nafte v Severnem morju. LRK je od leta 1997 v odkrivanje nahajališč nafte v Kazahstanu vložila več kot \$2,6 milijarde. Decembra 2005 je predsednik Kazahstana Nazarbaev dovolil kitajski nakup deleža državnega naftnega podjetja PetroKazahstan v vrednosti \$4,18 milijarde. Še pred tem – konec leta 2004 – pa je LRK s Teheranom sklenila do sedaj največji energetske posel v vrednosti \$70 milijard. (Engdahl, 2004).

⁸⁹ Indija je npr. za nakup novih pomorskih oborožitvenih sistemov namenila \$20 milijard. Glavni cilj je nakup vsaj še treh letalonosilk, podmornic na jedrski pogon, sistemov C3I in raket dolgega dosega (Blank, 2003, dostop: 01.12.2005).

4.) borba držav za regionalno vodstvo⁹⁰, 5.) vojaško (še posebej pa jedrsko) sodelovanje LRK in Pakistana, 6.) čedalje večja navzočnost LRK v Mjanmaru, kjer naj bi gradila pomorsko bazo in 7.) modernizacija VM LRK in njeno delovanje v Južnokitajskem morju in Indijskem oceanu. Indija tako skuša sodelovati s Pekingom, kjer je sodelovanje mogoče, hkrati pa se pripravlja na neizogibnost tekmovanja in možnost konflikta (Mattoo v Grare 2004:38).

Spremenili pa so se tudi odnosi med RF in RI. V obdobju hladne vojne je sodelovanje med državama temeljilo na dveh postavkah, in sicer: zadrževanje vpliva LRK in zmanjšanje vpliva Zahoda (ZDA) v regiji. S koncem hladne vojne in izboljšanjem rusko-kitajskih odnosov sta omenjena dejavnika izgubila na svoji teži. Leta 1993 sta državi podpisali sporazum o prijateljstvu in sodelovanju ter bilateralni dogovor o sodelovanju na vojaškem področju. Ker sta tako RF kot RI multinacionalni in multikonfesionalni državi, sta uspeli najti skupne interese na področju boja proti terorizmu in verskemu/etičnemu separatizmu, delita pa tudi podobne poglede na prihodnjo (multipolarno) ureditev sveta. Leta 2000 sta državi podpisali sporazum o strateškem partnerstvu, ki ju zavezuje k nepristopanju političnim ali vojaškim zavezništvom, ki bi bila naperjena proti katerikoli izmed njiju. Je pa RF (tako kot LRK) zaskrbljena zaradi čedalje večjega sodelovanja med RI in ZDA in napredkom indijskega jedrskega programa (Grare 2004:40-42).

LRK, RF in RI imajo kljub določenim meddržavnim problemom skupaj vsaj naslednje tri interese:

1. vse tri imajo težave z islamskim fundamentalizmom: LRK v zahodni provinci Xingjang, Rusija na Kavkazu in Indija v Kašmirju;
2. vse tri delijo mnenje, da poskušajo ZDA vzpostaviti globalno hegemonijo;
3. vse tri povezuje trgovina z orožjem: z nakupom ruskega orožja dobita LRK in Indija dostop do modernega orožja, Rusija pa denar in vpliv, ki ga prinaša položaj glavnega izvoznika orožja v regiji (Grare 2004:43).

⁹⁰ LRK vseskozi zanika možnost indijske hegemonije v regiji in je ne obravnava kot sebi enake; kljub indijskemu jedrskemu orožju (Grare, 2004:38).

6.1 Varnostno okolje LRK pred 11. septembrom 2001

Za varnostno okolje LRK pred 11.9.2001 so bili pomembni predvsem naslednji štirje dejavniki:

1. nestrinjanje ZDA in RF glede namere prve, da vzpostavi strateško raketno obrambo in nestrinjanje RF glede procesa širitve zveze NATO na vzhod;
2. varnostna situacija na Bližnjem vzhodu, glavnem območju virov za pokritje energetskih potreb LRK, je bila relativno stabilna (Irak je bil mednarodno osamljen, proces modernizacije Irana je, čeprav počasi, napredoval, politični režimi arabskih držav niso nakazovali teženj po spremembah, cena nafte je bila relativno konstantna - okoli \$20 za sodček);
3. varnostna situacija na Korejskem polotoku se je počasi stabilizirala, Japonska pa je bila zadovoljna s statusom quo;
4. kitajsko-ameriški odnosi so se poslabšali (še vedno so veljale sankcije, uvedene po dogodkih na Trgu nebeškega miru leta 1989), nova ameriška administracija je v LRK videla strateškega tekmeca. Odnosi so se še dodatno poslabšali, ko je prišlo do letalske nesreče med kitajskim in ameriškim vojaškim letalom in z izjavo Busheve vlade, da bo ohranila neodvisnost Tajvana (Gompert in dr., 2005:3-4).

6.2 Varnostna situacija LRK po 11. septembru 2001

Teroristični napad na New York in Washington je spremenil varnostno situacijo tudi v azijskem področju. Težnja ZDA za zagotovitev absolutne varnosti se je pokazala že z začetkom delovanja administracije, do še večjega izraza pa je prišla po terorističnih napadih. Temeljni značilnosti ameriške strategije sta tako postali enostransko delovanje (unilateralizem) in preventivna vojna⁹¹ (Van Ness, 2004/05:38-39). Kljub povečani prisotnosti ZDA na Bližnjem vzhodu pa področje vzhodne Azije še naprej ostaja strateško izredno pomembno. Že pred nastopom sedanje ameriške administracije so ZDA v vzhodni Aziji obdržale večino zavezništev, ki so bila vzpostavljena v obdobju hladne vojne⁹². Pod sloganom »vojna proti terorizmu« pa so ZDA še okrepile zavezništva in prisotnost v vzhodni Aziji. Tako izjave LRK, da ZDA izvajajo politiko zadrževanja (containment) Kitajske niso

⁹¹ Prototip takšnega iskanja absolutne varnosti je primer napada in vojne ZDA v Iraku (Hendrickson v Van Ness, 2004/05:39).

⁹² Tako imajo ZDA sklenjena zavezništva z Japonsko, Južno Korejo, Tajsko, Filipini, Avstralijo, neformalno zavezništvo s Tajvanom in »prijateljske strateške odnose« s Singapurjem in Novo Zelandijo (Eland, 2003:2).

presenečenje. Seveda ZDA javno ne priznavajo izvajanja takšne politike, vendar krepitev njenih zavezništev, prisotnost ameriških oboroženih sil na tem območju in njihov odnos do RF, RI in Japonske, ki lahko omejijo delovanje LRK, predstavlja *de facto* politiko zadrževanja LRK (Eland, 2003:2-3).

LRK je teroristične napade 11. septembra ostro obsodila in izrazila podporo ZDA v vojni proti terorizmu. Malik (2002:16-23) navaja naslednje taktične koristi, ki jih je dosegla LRK s podporo vojni proti terorizmu:

- 1.) podpora je bila dobrodošla sprememba v sicer hladnih kitajsko-ameriških odnosih, ki so poudarek s »kitajske grožnje« prenesli na drugega skupnega sovražnika-mednarodni islamski terorizem⁹³;
- 2.) gotovost in predvidljivost v kitajsko-ameriških odnosih je omogočila, da lahko kitajsko vodstvo več pozornosti posveča domačim razmeram in ohranja visoko gospodarsko rast;
- 3.) ker je kitajsko gospodarstvo odvisno od nemotene dobave nafte, z ZDA deli skupni interes za nadzor naftnih virov in stabilne cene naftnih derivatov⁹⁴;
- 4.) željo ZDA po usklajevanju varnostnih problemov Peking razume kot omejitev unilateralnega delovanja ZDA;
- 5.) izboljšanje ameriško-pakistanskih odnosov⁹⁵ LRK vidi kot dobro priložnost za izboljšanje kitajsko-ameriških odnosov in regionalne stabilnosti;
- 6.) LRK je pod krinko vojne proti terorizmu sprožila obsežno akcijo proti separatistom v Xingjangu in Tibetu ter zatira verski kult Falun Gong in razne politične disidente;
- 7.) sodelovanje v vojni proti terorizmu naj bi okrepilo podobo LRK kot odgovorne, racionalne in konstruktivne države.

Vendar pa kljub pozitivnim trendom Malik (2002:23-46) navaja naslednje dejavnike, ki za LRK predstavljajo strateške izgube:

1. v kitajsko-ameriških odnosih še vedno obstajajo resna nesoglasja: vprašanje statusa Tajvana, širjenje orožij za množično uničevanje, raketni ščit ZDA, vprašanje

⁹³ Kot pravi Jiang Lingfei (Lingfei v Malik 2004:17), konfrontacija med ZDA in LRK ni več najpomembnejša tema mednarodnih odnosov, ampak so to postali nacionalni separatizem, religiozni ekstremizem in terorizem. Oktobra 2001 George W. Bush LRK ni več imenoval za strateškega tekmeca, ampak za veliko silo in izrazil potrebo za vzpostavitev konstruktivnih odnosov med državama.

⁹⁴ V kolikor bi države Bližnjega vzhoda in osrednje Azije padle pod nadzor islamskih ekstremistov, bi to resno ogrozilo dobavo nafte.

⁹⁵ Izboljšani odnosi med ZDA in Pakistanom skrbijo Indijo, kar je vsekakor prednost za LRK (Baofu v Malik 2002:20).

človekovih pravic in verske svobode;

2. velike razlike so nastale v razlaganju termina terorizem in izkoriščanja vojne proti terorizmu za obračunavanje z notranjimi sovražniki;
3. ZDA so po terorističnih napadih postale enotnejše, njihove oborožene sile pa so navzoče tako v osrednji, južni in jugovzhodni Aziji, kar lahko predstavlja del strategije »obkroženja in zadrževanja Kitajske«;
4. ameriško unilateralno delovanje LRK vidi kot korak nazaj pri vzpostavitvi multipolarnega sveta;
5. Šanghajska organizacija za sodelovanje ni dosegla svojega namena⁹⁶;
6. pomembnost kitajskih rivalov- Japonske in RI⁹⁷ - se je povečala;
7. z izboljšanjem ameriško-pakistanskih odnosov⁹⁸ je vprašljiv tudi prihodnji odnos med Pekingom in Islamabadom;
8. vprašljivo je tudi prihodnje rusko-kitajsko strateško partnerstvo⁹⁹;
9. LRK skrbi tudi povečanje vpliva ZDA in RF v državah osrednje Azije¹⁰⁰.

LRK se je na spremenjeno politično in vojaško okolje odzvala s tremi zaporednimi ukrepi: izogibanje (avoidance), sodelovanje (collaboration) in strateški odgovor (strategic response). Tako se je kitajska politika sprava izogibala morebitnim sporom z ZDA oz. Bushevo administracijo, se po terorističnih napadih pridružila državam, ki so podprle vojno proti terorizmu, ameriškemu enostranskemu delovanju pa je odgovorila s t.i. »novo kitajsko diplomacijo«, ki se zavzema za sodelovanje med državami, to sodelovanje pa bo sčasoma privedlo do vzpostavitve multipolarne svetovne ureditve¹⁰¹ (Van Ness, 2004/05:40-41).

⁹⁶ LRK je skušala organizacijo uporabiti kot orodje za zatiranje islamskega terorizma in omejitev vpliva ZDA v osrednji Aziji. Vendar pa je zaradi ameriške maksime »kdor ni z nami, je proti nam«, večina držav osrednje Azije z ZDA sklenila sporazume, ki so Američanom dovoljevali uporabljati baze in zračni prostor, v zameno pa so dobile izdatno finančno pomoč.

⁹⁷ LRK skrbijo predvsem izjave neokonservativnih ameriških politikov o osrednji vlogi Indije kot protiuteži Kitajski.

⁹⁸ Američani so v Pakistanu vzpostavili 4 vojaške baze in lahko tako nadzorujejo Belučiistan, hkrati pa poskušajo iz Pakistana narediti zmerno islamsko državo in delujočo demokracijo.

⁹⁹ Kitajce vznemirja predvsem rusko sodelovanje z ZDA na področju izmenjave informacij, odprtje ruskega zračnega prostora za prelete ameriških letal, strinjanje z nastanitvijo ameriških vojakov v osrednji Aziji, prav tako pa ni podprla vstopa Pakistana v SCO.

¹⁰⁰ Države osrednje Azije so bogate z nafto in plinom, ameriški in ruski nadzor teh držav pa bi postavil pod vprašaj oskrbo LRK s tema energijskima viroma.

¹⁰¹ In ravno zavzemanje LRK za sodelovanje in vzpostavitev multipolarnega sveta štejejo analitiki za največji korak v kitajskem mednarodnem delovanju, saj je bilo za prejšnje delovanje tako kitajskega cesarstva kot kitajske republike in LRK do nedavnega značilno zgolj bilateralno delovanje (Van Ness, 2004/05:41).

Tabela 6.1: Tipične značilnosti mednarodnega delovanja ZDA in LRK po letu 2001

ZDA	LRK
Iskanje absolutne varnosti	Zavzemanje za kooperativno sodelovanje (sodelovanje z morebitnimi nasprotniki in ne vodenje vojn proti njim)
Enostransko delovanje	Večstransko (multipolarno) delovanje
Preventivna vojna, sprememba političnih režimov drugih držav	Vojaške akcije naj temeljijo na vzpostavljenih pravilih, preventivna diplomacija
Strategija ničelne vsote (zero-sum game)	Strategija, s katero vsaka stran dobi (win-win strategy)
Neupoštevanje mednarodnega prava, pogodb in organizacij	Večja vloga mednarodnih organizacij

Vir: Van Ness, Peter (2004/05) China's Response to the Bush Doctrine. World Policy Journal, Volume XXI, No.4, Winter 2004/2005, str.42.

6.3 »Nova kitajska diplomacija«

Prva velika sprememba v diplomatskem delovanju LRK se je pojavila po smrti Mao Zedonga, za katerega so bili značilni ideološko nabiti nastopi, nasprotovanje velikim silam, zbliževanje z državami v razvoju ter nesodelovanje v mednarodnih organizacijah. V poznih 70. letih je kitajska diplomacija pod vodstvom Deng Xiaopinga postala veliko bolj pragmatična in se osredotočila na povezovanje LRK z mednarodno skupnostjo. Sodelovanje z ZDA, Japonsko in državami Evropske skupnosti v 80. letih je bilo namenjeno krepitvi gospodarskega položaja LRK; prednost v meddržavnem sodelovanju so tedaj dobile gospodarsko visoko razvite države, ki so LRK zagotavljale dostop do mednarodnega tržišča in vir tujih neposrednih naložb. Hkrati pa je LRK okrepila sodelovanje tako v medvladnih kot nevladnih meddržavnih organizacijah. Novo obdobje kitajske diplomacije je nastopilo v 90. letih, ko je skušala država omiliti mednarodne ekonomske ukrepe, uvedene po dogodkih na Trgu Nebeškega miru. Takšna prizadevanja so se še okrepila sredi 90. let z nadaljnjo kitajsko gospodarsko rastjo in povezovanjem s svetovnim tržiščem, diplomacijo pa so zaznamovali naslednji trije dejavniki: 1.) pristop LRK k bilateralnim odnosom¹⁰², 2.) sodelovanje v mednarodnih organizacijah¹⁰³ in 3.) novi pogledi LRK na svetovna varnostna vprašanja (Gompert in dr., 2005:27-28).

¹⁰² LRK je z velikim številom azijskih in drugih svetovnih držav vzpostavila partnerske odnose, ki so namenjeni zadrževanju čedalje večje ameriške navzočnosti tako v Aziji kot drugod po svetu. Partnerski odnosi pomenijo tako gospodarske kot politične in v nekaterih primerih tudi vojaške vidike sodelovanja (Gompert, 2005:29).

¹⁰³ LRK danes sodeluje v OZN, Svetovni trgovinski organizaciji (WTO), Šanghajski organizaciji za sodelovanje (SCO), ASEAN, kjer od leta 1994 deluje v regionalnem forumu (ARF) in se zavzema za sodelovanje v ASEAN10+3 in ASEAN+1 ter APEC (Gompert, 2005:29-30 in China's National Defense in 2004).

LRK je po koncu hladne vojne postala glavni zagovornik koncepta multipolarne¹⁰⁴ ureditve sveta. Je pa njen pristop h konceptu multilateralizma asimetričen: tako se na eni strani zavzema za slabitev mednarodnega položaja ZDA, na drugi strani pa podpira nastanek novih polov moči ali regionalnih sil kjerkoli na svetu¹⁰⁵. Seveda pa je manj naklonjena nastajanju regionalnih sil na azijskem kontinentu (Cabestan, 2004:86,91).

Skladno s kitajskim razumevanjem multilateralizma bi morali odnosi med državami temeljiti na t.i. »petih načelih mirnega soobstoja«: 1.) vsestranskega spoštovanja teritorialne celovitosti in suverenosti, 2.) vsestranskega neagresivnega delovanja držav, 3.) nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav, 4.) enakosti in vsestranskih koristih in 5.) mirnega soobstoja (Finkelstein, 2003:198).

Začetki kitajske teorije o prihodnjem mednarodnem sistemu segajo še v čas hladne vojne in opisujejo današnji svet kot prehodno obdobje. V tem obdobju, ki bo trajalo nekaj desetletij, se bodo pojavila rivalstva med velikimi silami, katerih značilnosti bodo lokalne vojne za (ponovno) delitev interesnih sfer. Rezultati prehodnega obdobja bodo imeli naslednje značilnosti:

1. ne bo več govora o kakršnikoli supersili, ampak bo svet multipolaren in razdeljen med pet velikih sil: LRK, ZDA, Japonsko, EU in RF;
2. države bodo zagovarjale koncept „miru in razvoja“ ter se trudile izboljšati lasten gospodarski položaj;
3. s koncem prehodnega obdobja se bo pojavil nov svetovni sistem, ki bo temeljil na petih načelih mirnega soobstoja¹⁰⁶;
4. RMA bo korenito spremenila vodenje vojn v prihodnosti;
5. kljub zavzemanju držav za mir in razvoj bodo še vedno obstojala območja, kjer se bodo srečevali in prepletali interesi velikih sil (Pillsbury, 2000).

¹⁰⁴ Multipolarna ureditev sveta naj bi bila po mnenju nekaterih avtorjev stalnica 21. stoletja. Vendar pa Dobb (1995:7-8) opozarja, da je lahko multipolaren svet veliko bolj nestabilen kot je bil svet v obdobju bipolarnosti po drugi svetovni vojni, kajti multipolarnost po definiciji vsebuje več mednarodnih subjektov, kar posledično pomeni večjo negotovost njihovega delovanja.

¹⁰⁵ Kitajski politiki in strategji ugotavljajo, da so odnosi med velikimi svetovnimi silami ubrali novo in spremenjeno pot. Na eni strani države med sabo sodelujejo in si nudijo podporo, na drugi strani pa še vedno nadzorujejo delovanje drugih in med sabo takmujejo (China's National Defense 2004).

¹⁰⁶ Takšen sistem bo boljši kot predhodni sistemi, saj ne bo temeljil na politiki moči in hegemoniji.

Takšnemu (ortodoksnemu) pogledu na prihodnji mednarodni sistem nasprotuje Yang Dazhou, ki pravi, da bodo ZDA še vsaj tri desetletja ostale edina supersila, ki bo ohranila obstoječa politična in vojaška zavezništva. Po njegovem LRK (še) nima možnosti postati eden izmed petih polov, prav tako pa se mu izbruh večjih lokalnih vojn med velikimi silami ne zdi verjeten (Dazhou v Pillsbury, 2000).

Tudi Chen Qimao se ukvarja s problemom prehoda mednarodne skupnosti v multipolarni sistem. Prehodni sistem razdeli na tri dele: prvi del je potekal med leti 1989 in 1991, ko se je končala hladna vojna. Trenutno je svet v drugi fazi prehodnega obdobja, ko se vzpostavljajo temelji prihodnjega multipolarnega sveta in deluje po formuli „ena supersila in več velikih sil“¹⁰⁷. Ko se bodo vzpostavili temelji prihodnjega sistema, se bo začela zadnja faza, v kateri se bodo dokončno uveljavile značilnosti multipolarnega sistema (Qimao v Pillsbury, 2000).

Glavni razlog upada moči ZDA vidijo kitajski strokovnjaki (Pufeng, Shengmin, Zhenxi, Peng v Pillsbury, 2000) v nezmožnosti te države popolnoma uvesti spremembe, ki jih prinaša RMA. Američani naj bi bili uspešni v začetnih fazah RMA, v naslednjih fazah pa naj bi jih prehiteli druge države. Kot glavne slabosti oboroženih sil ZDA navajajo naslednje:

- v prvi Zalijski vojni ZDA niso izkoristile vseh taktičnih in strateških prednosti;
- ZDA danes ne morejo več zadržati kitajske rasti in vpliva;
- ZDA danes niso sposobne voditi dveh regionalnih vojn;
- oborožene sile ZDA ne posedujejo vojaških sredstev, ki bi lahko uničila kitajska podzemna zaklonišča;
- slabost oboroženih sil ZDA predstavljajo tudi določene logistične in operativne pomanjkljivosti;
- odnosi ZDA z zavezniki niso več tako dobri, kot so bili pred desetletjem.

Yan Tao (Tao v Pillsbury, 2000) pravi, da bodo ZDA zaradi omenjenih slabosti *dolgoročno* izgubile status globalne supersile. Prav tako se bodo zaradi političnih in ekonomskih nesoglasij ohladili odnosi ZDA z Japonsko in EU, ki bosta izboljšali odnose z LRK. Tudi drugi kitajski strokovnjaki opisujejo ZDA kot sicer še vedno nevarne, a v zatonu. Ker se ameriško politično vodstvo tega dejstva še ne zaveda, sledi ciljem naslednjih (zgrešenih)

¹⁰⁷ Ta sistem lahko ponazorimo tudi numerično: 1-2-3-5 in pomeni naslednje: ena supersila (ZDA), dve vojaški sili (ZDA in RF), tri gospodarske sile (ZDA, Japonska, EU) in pet političnih sil (ZDA, EU, RF, Japonska in LRK) (Pillsbury, 2000).

strategij:

- omejiti poskuša delovanje RF in njen dostop do virov,
- izvaja cilje strategije „zadrževanja LRK“,
- poskuša intenzivirati kitajsko-japonski konflikt,
- prepočasi in premalo investira v RMA,
- rešitev konflikta v BiH je uporabila za ohranitev dominantnega položaja v Evropi,
- širi lažne trditve o „kitajski grožnji“,
- išče nove zaveznike med državami osrednje Azije,
- finančno podpira separatistična gibanja v Tibetu, Xingjangu in na Tajvanu (Pillsbury, 2000).

Tako kitajski avtorji kot vlada zagovarjata prizadevanje za dobre odnose z Japonsko in RI. Za obe državi ocenjujejo, da bosta v kratkem času modernizirali oborožene sile in se iz demokracij spremenili v nacionalistični, agresivni vojaški državi. V primeru Japonske opozarjajo na težnje po redefiniranju nalog njenih varnostnih sil in povečevanju mednarodnega delovanja; na drugi strani pa še vedno opozarjajo na gospodarsko, politično in varnostno odvisnost Japonske od ZDA¹⁰⁸ (Pillsbury, 2000). Gao Heng (Heng v Pillsbury, 2000) verjame, da ameriška okupacija Japonske ni odpravila militarizma; še več, ker so ZDA uporabljale Japonsko v konfrontaciji s komunističnim blokom, je celotna japonska vojaška industrija ohranjena. Li Qinggong pravi, da se japonske varnostne sile modernizirajo na vsaj petih področjih: obveščevalne zmogljivosti, obramba na morju, obramba otoka, raketna obramba (v sodelovanju z ZDA) in logistična oskrba (Qinggong v Pillsbury, 2000). Ding Bangquan pa predvideva, da bo v prihodnosti Japonska postala jedrska sila (Bangquan v Pillsbury, 2000).

Kitajski pogled na prihodnji položaj RI je dvojen. Zhang Changtai (Changtai v Pillsbury, 2000) ji pripisuje možnost za doseg statusa regionalne sile. Na drugi strani pa avtorji, kot je Hu Weimin (Weimin v Pillsbury, 2000), ne verjamejo v vzpon RI v regionalno silo in kot razloge navajajo slab življenjski standard prebivalstva, pomanjkanje energetskih virov, fiskalne probleme, počasno reformo gospodarstva in ovire demokratičnega političnega

¹⁰⁸ Kitajske avtorje skrbi naraščanje japonskega nacionalizma, nerešena so ozemeljska vprašanja med državama, velik problem pa predstavlja „japonska interpretacija zgodovine“ in letni pokloni vojnim zločincem v templju Jasokuni (Pillsbury, 2000). Največje težave predstavljajo nerešena ozemeljska vprašanja med državama v Vzhodnem kitajskem morju: otočje Senkaku/Diaoyu in plinsko polje Chunxioa severovzhodno od Tajvana (Bajpae, 2005:2).

sistema. Tudi Teresita C. Schaffer in Pramit Mitra (2005:1) ocenjujeta, da je Indija potencialna svetovna sila, ki pa se še vedno srečuje z velikim številom problemov. Kot kritične ocenjujeta njene odnose s Pakistanom, ZDA in LRK. Zunanja politika RI je po mnenju avtorjev mešanica nacionalizma in pragmatizma, njen cilj pa je vzpostaviti in ohraniti dobre odnose z ZDA¹⁰⁹ in postati ena izmed vodilnih držav v multipolarnem svetu.

Ker tako ZDA kot Japonska poskušata zmanjšati ruski vpliv v azijsko-pacifiški regiji, vidijo Kitajci zaveznitvo z RF kot protiutež za ohranitev ravnotežja moči v regiji (Guanfu v Pillsbury, 2000). Po kitajskih ocenah so možni štirje scenariji prihodnjega razvoja RF: 1.) nadaljnja drobitev, 2.) ponavljajoča se obdobja kriz, 3.) uspešna transformacija ali 4.) pojav močnega nacionalizma. Kot najnevarnejše dejavnike uspešnega razvoja RF pa navajajo protirusko delovanje ZDA, neuspešno realizacijo RMA in pritiske s strani ZDA¹¹⁰ in EU na eni in Japonske na drugi strani (Pillsbury, 2000).

Kitajski analitiki kot sredstvo napovedovanja prihodnje hierarhije mednarodnih odnosov uporabljajo koncept *celovite nacionalne moči* (CNM). Koncept CNM zajema vrsto spremenljivk: velikost ozemlja, naravne vire, vojaško moč, ekonomsko moč, socialne/družbene pogoje, kvaliteto domače vlade, zunanjo politiko in mednarodni vpliv¹¹¹ (Pillsbury, 2000).

Leta 1996 je pri Inštitutu za svetovno politiko in ekonomijo¹¹² izšla knjiga z naslovom *Primerjalna študija celovite nacionalne moči velikih sil*. Avtorji delijo CNM na sedem delov: naravne vire, gospodarstvo, znanost in tehnologijo, vojaški faktor, vlado, zunanjo politiko in socialno razvitost. Avtorji na podlagi izmerjene CNM ocenjujejo prihodnji položaj velikih sil¹¹³.

¹⁰⁹ Da se indijsko-ameriški odnosi izboljšujejo in poglobljajo, je pokazalo sodelovanje držav na področju civilne uporabe jedrske energije in čedalje večja trgovska menjava (v letu 2003 je dosegla \$18 milijard ameriških dolarjev). Skupni so jima tudi varnostni interesi na področju od Bližnjega vzhoda do jugovzhodne Azije (Schaffer in Mitra, 2005:6-7).

¹¹⁰ Kot pravi Xue Gang (Gang v Pillsbury, 2000), ZDA na eni strani podpirajo rusko vlado z namenom stabilizirati razmere v RF, po drugi strani pa se trudijo preprečiti ponoven vzpon RF med velike sile.

¹¹¹ Kitajci zavračajo merjenje moči na podlagi bruto družbenega proizvoda.

¹¹² Inštitut deluje v okviru civilne Kitajske akademije za družbene vede.

¹¹³ Avtorji so osem spremenljivk razdelili na 64 indeksov. Opravili so pogovore z 59 strokovnjaki in na podlagi njihovih odgovorov in računalniške analize indeksom dodelili različno težo. Za pregled indeksov in njihove teže glej: Pillsbury, Michael (2000) *China Debates the Future Security Environment*, National Defense University Press, www.globalsecurity.org/military/library/report/2000/part08.htm.

Tabela 6.2: Predvidena CNM držav za leta 2000, 2010 in 2020

Država	2000	2010	2020
ZDA	241 (1)	213 (1)	192 (2)
Japonska	184 (2)	206 (2)	228 (1)
Nemčija	162 (3)	163 (3)	164 (3)
Francija	141 (4)	150 (4)	157 (4)
Italija	125 (6)	137 (5)	151 (5)
Združeno kraljestvo	116 (7)	115 (7)	115 (8)
RF	131 (5)	121 (6)	108 (9)
LRK	102 (8)	110 (8)	118 (7)
RI	53 (13)	55 (13)	57 (13)
Južna Koreja	87 (10)	105 (9)	124 (6)
Brazilijska	69 (12)	75 (11)	80 (11)

*v oklepajih je podano mesto, ki ga zaseda oz. naj bi ga zasedala država v prihodnosti.

Vir: Wang Songfen, ur. v Pillsbury, Michael (2000) *China Debates the Future Security Environment*, National Defense University Press, www.globalsecurity.org/military/library/report/2000/part08.htm.

Leta 1992 je polkovnik Huang Shuofeng v okviru Akademije vojaških znanosti izdal knjigo z naslovom *O celoviti nacionalni moči*. Huang CNM definira kot velik in kompleksen sistem, sestavljen iz večih podsistemov: podsistema materialne moči, podsistema duhovne moči, podsistema usklajene moči in okoljskega podsistema¹¹⁴. Leta 1996 je avtor izdal še knjigo z naslovom *O vzponu in padcu narodov*, kjer je posebno pozornost namenil znanstvenemu in tehnološkemu napredku. Ob upoštevanju dejstva, da je CNM izrazito dinamična kategorija, je podal več izračunov¹¹⁵ in na podlagi teh predstavil prihodnjo situacijo razporeditve moči v mednarodni skupnosti (Pillsbury, 2000).

¹¹⁴ Materialni in duhovni podsistem odražata potrebno moč države za obstoj in razvoj; podsistem usklajene moči odraža vodstveno organizacijo, okoljski podsistem pa sestavljajo mednarodno, naravno in družbeno okolje (Shuofeng v Pillsbury, 2000).

¹¹⁵ Za več o izračunih glej v Pillsbury, Michael (2000) *China Debates the Future Security Environment*, National Defense University Press, www.globalsecurity.org/military/library/report/2000/part08.htm.

Tabela 6.3: Predvidena ocena CNM za leta 2000, 2010 in 2020

Država	2000	2010	2020	Letna rast CNM
ZDA	816,85 (1)	1066,21 (1)	1391,71 (1)	2,7%
Nemčija	558,23 (3)	772,36 (2)	1086,63 (3)	3,3%
Japonska	537,39 (4)	736,35 (4)	1009 (4)	3,2%
LRK	437,35 (5)	768,57 (3)	1350,63 (2)	5,8%
Francija	384,93 (6)	507,36 (5)	668,73 (6)	2,8%
Združeno kraljestvo	281,24 (7)	353,05 (8)	443,19 (8)	2,3%
Brazilija	267,70 (9)	419,72 (7)	658,09 (7)	4,6%
RI	274,08 (8)	468,15 (6)	799,67 (5)	5,5%

*v oklepajih je podano mesto, ki ga zaseda oz. naj bi ga zasedala država v prihodnosti.

Vir: Huang Shuofeng v Pillsbury, Michael (2000) China Debates the Future Security Environment, National Defense University Press, www.globalsecurity.org/military/library/report/2000/part08.htm.

Dve največji razliki v napovedih Inštituta za svetovno politiko in ekonomijo in Huang Shuofenga sta naslednji:

1. Inštitut ocenjuje, da bo leta 2020 CNM Japonske za 19 % večja kot CNM ZDA, Shuofeng pa ocenjuje, da bo leta 2020 CNM Japonske za 27 % manjša kot CNM ZDA;
2. Inštitut ocenjuje, da bo leta 2020 CNM ZDA za 39 % večja kot CNM LRK, Shuofeng pa ocenjuje, da bo leta 2020 CNM ZDA samo za 3 % večja kot CNM LRK (Pillsbury, 2000).

7.) ZAKLJUČEK

H1: LRK bo s pomočjo visoke gospodarske rasti, večje politične moči in vojaške modernizacije prevzela položaj vodilne sile na Daljnem vzhodu.

LRK v zadnjih 15 letih beleži visoko gospodarsko rast, ki ji je omogočila dvig iz dolgoletne revščine, lakote in (infrastrukturne) zaostalosti. Ko se je država odprla navzven, je pritegnila tuje investitorje in njihov kapital, kar je še pospešilo veliko rast. Zasluge gredo v največji meri pragmatičnemu delovanju (lahko bi mu rekli kar »oče nove Kitajske«) Deng Xiaopinga, njegovo politiko pa uspešno nadaljujejo nasledniki. Če je prišlo na gospodarskem področju do velikega napredka, za stanje na političnem področju tega ne moremo trditi z gotovostjo. Vsekakor so popustile sile totalitarizma, vendar LRK še naprej ostaja avtoritarna država, ki budno spremlja vse dogodke in procese, ki se odvijajo znotraj njene porajajoče civilne družbe. Oblasti so dovolile vpeljavo demokratičnega sistema na nižjih administrativnih ravneh, medtem ko ostali politični procesi potekajo strogo centralizirano. Vendar pa kot sem omenil že na začetku, strokovnjaki in širša javnost radi zapademo v kalupe našega zahodnega mišljenja in pogleda na svet. LRK je velika država, z velikim številom prebivalstva, ki šele postaja nacionalna država. Vse predolgo so Kitajsko delile notranje vojne in razdrobljenost, čemur je sledilo še »stoletje ponižanja« s strani imperialnih evropskih sil. KKP je sredi 20. stoletja postala tista sila, ki ji je uspelo združiti državo, vpeljati red in postavila temelje novi Kitajski. Obdobje kulturne revolucije in velikega skoka naprej sta za nekaj časa zaustavili razvoj LRK in povzročila posledice, ki so v političnem in gospodarskem prostoru prisotne še danes. Vojaška modernizacija LOA se je zaradi varnostnih in finančnih potreb osredotočila na izboljševanje zmogljivosti VM, VL in SRS. Vendar se je modernizacija zaradi notranjih in zunanjih dejavnikov začela prepozno. LRK se razvija v močno državo, vendar še ni sposobna (še nekaj desetletij, morda pa tudi še celotno 21. stoletje) prevzeti vodilne vloge v mednarodni skupnosti in poizkusiti ogroziti vodilni položaj ZDA. Tako se bo LRK posvetila cilju pridobiti naziv regionalne (vele)sile in varovanju svojih nacionalno-varnostnih interesov.

H2: Proces vojaške modernizacije bo LRK zagotovil tehnološko visoko razvite in usposobljene oborožene sile, ki ji bodo omogočile doseči status vodilne sile na Pacifiku.

Vojaška modernizacija LOA se je zaradi političnih, varnostnih in strateških razlogov osredotočila na povečevanje zmogljivosti VM, VL in SRS. Kljub opaznim dosežkom na tem področju vojaške zmogljivosti LOA za zmogljivostmi drugih vojaških držav (predvsem pa

ZDA) zaostajajo vsaj za 30 let. Vendar je LRK prepričana, da bo lahko z nadaljnjim uspešnim gospodarskim vzponom v prihodnosti odvajala večja sredstva za modernizacijo LOA in si zagotovila tehnološko visoko razvite oborožene sile, ki ji bodo omogočile doseči status vodilne sile na Pacifiku. Ko bo kitajska vojaška industrija enkrat odpravila napake in povečala zmogljivosti, bo LOA postala sila, s katero bodo morale sosednje države resno računati.

H3: LRK in RF bosta še okrepili strateško partnerstvo in s pomočjo delovanja SCO dosegli nadzor nad osrednjo in vzhodno Azijo; tako bosta v prihodnosti ravnotežje moči na Daljnem vzhodu uravnavala dva tabora: na eni strani kontinentalni tabor pod vodstvom LRK, RF in držav SCO in na drugi pomorski tabor pod vodstvom ZDA, Japonske in njunih zaveznic.

Tako LRK kot RF vidita v osrednji Aziji svoje interesno območje. Državi sta skozi 90. leta 20. stoletja in v prvih letih 21. stoletja okrepili strateško sodelovanje. V kolikor bosta tudi v prihodnje našli »skupni jezik« in še dodatno okrepili povezanost držav, združenih v SCO, lahko pričakujemo, da bo na območju osrednje Azije prišlo do velikih geopolitičnih sprememb. Kot je v zadnjem času razvidno iz delovanja ZDA, ki tudi zasledujejo lastne interese na tem območju, LRK in RF kot edina možnost preostane skupno delovanje in zasledovanje skupnih geopolitičnih interesov. Tako lahko v prihodnosti (v kolikor ne bi med državami prišlo do bistvenih političnih ali varnostnih premikov) pričakujemo oblikovanje dveh taborov. Na eni strani kontinentalnega, ki ga bodo sestavljale LRK, RF in ostale države SCO in na drugi strani pomorskega, s centrom ZDA in Japonska ter njihove zaveznice. Kot najpomembnejše zaveznice ZDA na tem področju vidim Filipine, Tajsko in Vietnam, s katerimi ima LRK nerešena teritorialna vprašanja, zavezništvo z (večinsko muslimanskima) Indonezijo in Malezijo pa bo odvisno od nadaljnjega poteka ameriške vojne proti terorizmu. Države bo še vedno povezovala mednarodna trgovina, vendar bodo v prihodnosti do izraza prišle razne geopolitične napetosti.

DV: Kakšen bo položaj RI? Se bo pridružila kontinentalnemu ali pomorskemu taboru?

Opazovalcu ali analitiku, ki spremlja dogodke in procese na območju Daljnega vzhoda, se nujno zastavi vprašanje prihodnje vloge RI. Tako kot za LRK je tudi za RI v zadnjih desetletjih značilna relativno visoka gospodarska rast in porast števila prebivalstva. Kakšen bo položaj RI v prihodnosti? Ali bo našla skupne interese in mehanizme za zavarovanje teh

interesov v kontinentalnem ali pomorskem taboru? Avtor tega dela na podlagi prebrane literature in geopolitičnih sprememb v zadnjih letih sklepa, da se bo RI pridružila pomorskemu taboru. Takšen sklep temelji na naslednjih postavkah: 1.) RI je na območju Daljnega vzhoda in južne Azije edina država z dolgoletno tradicijo demokratičnega političnega sistema. S tega vidika je bolj verjetno, da najde skupni jezik z ZDA in njenimi zaveznici. 2.) Med RI in LRK že vse od 60. let 20. stoletja vlada ozračje nezaupanja, ki se je pojavilo s kitajsko okupacijo Tibeta in dajanjem zatočišča Dalaj Lami s strani RI. Državi še vedno nimata definiranih meja in si lastita dele ozemlja druge države. 3.) Leta 1998 je RI opravila prvi test jedrske bombe, ki ga je deloma upravičila tudi z grožnjo s strani LRK. Čeprav LRK Indiji ne priznava statusa enakopravnega akterja, mora sedaj računati, da ima ta akter v posesti jedrsko orožje. 4.) ZDA na Daljnem vzhodu izvajajo politiko zadrževanja LRK. Če pogledamo na zemljevid sveta, so vsa njena zavezništva usmerjena proti LRK z vzhodne strani, medtem ko južni del ostaja nezavarovan. Tako se kot logični zaveznik vsekakor pojavlja RI, s katero so ZDA sklenile večje število trgovinskih pogodb, opazna pa je tudi povečana prisotnost ameriškega kapitala.

Uravnotežen notranjepolitični in gospodarski razvoj LRK je med drugim odvisen tudi od nemotene oskrbe z energijo. Gospodarski razvoj je v zadnjih 20. letih spremenil LRK v uvoznico nafte. Potrebe po energiji in uvozu nafte se bodo v prvih desetletjih 21. stoletja še povečale; tako bi naj LRK do leta 2020 uvozila kar 60 odstotkov naftnih derivatov in 30 odstotkov plina. LRK je bila tako primorana spremeniti politiko energetske samozadostnosti in poiskati vire energije drugod, predvsem na Bližnjem vzhodu, Afriki in Južni Ameriki. Vendar se na teh območjih srečuje s še eno državo, ki si prav tako prizadeva za zagotovitev lastne energetske varnosti – ZDA. Energetska politika ZDA je vse od leta 2001 naprej postala veliko bolj agresivna in poskuša zagotoviti absoluten dostop do naftnih virov, hkrati pa poskuša drugim državam tak dostop omejiti. Ker kitajske potrebe po naftnih derivatih samo še naraščajo, se je potrebno vprašati: ali bo zaradi čedalje bolj omejenih svetovnih naftnih zalog tudi kitajska energetska politika postala bolj agresivna? In v nadaljevanju: je vojaška modernizacija kitajskih oboroženih sil namenjena tudi podpori agresivnejši energetske politiki?

Seveda se raziskovalcu hote ali nehoti postavi tudi vprašanje: ali kitajska vojaška modernizacija že vpliva in spreminja ravnotežje moči na Daljnem vzhodu? Z nastopom Deng

Xiaopinga in njegovih reform si je LRK kot glavni cilj zastavila vzpostavitev močnega in uspešnega gospodarstva, ki bo državi zagotovil uravnotežen razvoj. Takšen razvoj naj bi med drugim LRK v prihodnosti omogočil izgradnjo sodobnih in tehnološko visoko opremljenih oboroženih sil. Voditelji LRK se zavedajo dejstva, da država trenutno ni sposobna prevzeti vodilnega regionalnega, še manj pa svetovnega položaja. Prav tako se zavedajo politike zadrževanja LRK, ki jo na območju Azije izvajajo ZDA. Ker LRK politično, gospodarsko, kulturno in vojaško še ni sposobna izzvati vodilnega položaja ZDA, skuša te pomanjkljivosti odpraviti oziroma vsaj omejiti s sklepanjem strateških zavezništev (kot je na primer zavezništvo z RF) in z delovanjem v mednarodnih in regionalnih organizacijah (VS OZN, WTO, SCO, ASEAN, APEC ipd.). Vendar je vpliv ZDA v svetu pa tudi v mednarodnih in nekaterih regionalnih organizacijah še vedno ogromen, kar omejuje prostor delovanja LRK. Tako lahko sklenem, da LRK še nekaj desetletij (zelo verjetno pa kar celotno 21. stoletje) ne bo sposobna spremeniti ravnotežja moči v tolikšni meri, da bi si zagotovila status vodilne regionalne (pacifiške) sile.

8.) LITERATURA

Knjige:

- 1.) Brzezinski Zbigniew (2004) *The Choice: global domination or global power*. Basic Books, New York.
- 2.) Burgh, de Hugo (2006) *China, Friend or Foe?*. Icon Books Ltd, The Old Dairy, Cambridge.
- 3.) Burles Mark (1999) *Chinese Policy Toward Russia and the Central Asian Republics*. RAND Corporation, dostopno na: http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1045 , 23.11.2005.
- 4.) Crane Keith, Cliff Roger, Medeiros Evan, Mulvenon James, Overholt William (2005) *Modernizing China's Military: Opportunities and Constraints*. RAND Corporation, Project Air Force, dostopno na: http://www.rand.org/pubs/monographs/2005/RAND_MG260-1.pdf , 12.12.2005.
- 5.) Dibb Paul (1995) *Towards a New Balance of Power in Asia*. The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press, London.
- 6.) Gill Bates, Henley Lonnie, ur. (1996) *China and the Revolution in Military Affairs*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
- 7.) Gompert C., David, Godement Francois, Medeiros S., Evan, Mulvenon C., James (2005) *China on the Move: A Franco-American Analysis of Emerging Chinese Strategic Policies and Their Consequences for Transatlantic Relations*. RAND Corporation, National Defense Research Institute, dostopno na: http://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/2005/RAND_CF199.pdf , 11.11.2005.
- 8.) Gray S., Colin (2002) *Strategy for Chaos: Revolutions in Military Affairs and the Evidence of History*. Frank Cass, London.
- 9.) Huxley Tim, Willett Susan (1999) *Arming East Asia*. The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press, London.
- 10.) Mathews B., David (1998) *Military Modernization in the People's Republic of China: Implications for the United States and the Region*. Maxwell Air Force Base, Alabama, dostopno na: <http://globalsecurity.org/military/library/report/1998/98-181.pdf> , 15.05.2006.
- 11.) Mohan Malik (2002) *Dragon on Terrorism: Assessing China's tactical gains and strategic losses post-september 11*. Strategic Studies Institute, US Army War College, PA, dostopno na: <http://www.comw.org/rma/fulltext/0210malik.pdf> , 21.01.2006.

- 12.) Nye, S., Joseph (1990) *Bound to lead: the changing nature of American power*. Basic Books, New York.
- 13.) Pillsbury Michael (2000) *China Debates the Future Security Environment*. National University Press, Washington, dostopno na:
<http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2000/pills-index.htm> , 21.11.2005.
- 14.) Ravner Joshua (2002) *The Logic of Military Modernization*. Boston College, USA.
- 15.) Svete Uroš (2005) *Varnostne implikacije uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije*. Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- 16.) Vickers G., Michael, Martinage C., Robert (2004) *The Revolution in War*. Center for Strategic and Budgetary Assessment, dostopno na:
<http://csbonline.org/4Publications/Archive/R20041201.RevInWar/R20041201.RevInWar.pdf>
, 08.08.2006.
- 17.) Wolf Jr., Charles, Yeh K.C., Zycher Benjamin, Eberstadt Nicholas, Lee Sung-Ho (2003) *Fault Lines in China's Economic Terrain*. RAND Corporation, National Defense Research Institute.

Dokumenti:

- 18.) Morrison M., Wayne (2006) *China's Economic Conditions*. CSR Issue Brief for Congress, Congressional research Service, The Library of Congress, 12.01.2006, dostopno na:
<http://www.fas.org/sqp/csr/row/IB98014.pdf> , 15.05.2006.
- 19.) Office of the Secretary of Defense (2005) *Annual Report to Congress: The Military Power of the People's Republic of China 2005*. Dostopno na:
<http://dod.mil/news/Jul2005/d20050719china.pdf> , 10.11.2005.
- 20.) Office of the Secretary of Defense (2006) *Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2006*. Dostopno na:
<http://www.dod.mil/pubs/pdfs/China%20Report%202006.pdf> , 20.06.2006.
- 21.) *White Paper on China's National Defense in 2000*, dostopno na:
<http://www.globalsecurity.org/military/report/2000/china-001016wp.htm> , 15.11.2005.
- 22.) *White Paper on China's National Defense in 2002*, dostopno na:
<http://english.people.com.cn/features/ndpaper2002/nd.html> , 15.11.2005.
- 23.) *White Paper on China's National Defense in 2004*, dostopno na:
<http://english.chinamil.com.cn> , 15.11.2005.
- 24.) World Bank Office Beijing (2006) *Quarterly Update*. Dostopno na:

<http://www.worldbank.org.cn/english/content/cqu05-06.pdf> , 10.06.2006.

Zborniki:

25.) Arnett Eric, ur. (1997) *Military Capacity and the Risk of War: China, India, Pakistan and Iran*. SIPRI, Oxford University Press.

26.) Boquerat Gilles, Grare Frederic, ur. (2004) *India, China, Russia: Intricacies of an Asian Triangle*. India Research Press, Marshal Cavendish Academic.

27.) Goldman Merle, Macfarquhar Roderick, ur. (1999) *The Paradox of China's Post-Mao Reforms*. Harvard Contemporary China Series 12.

28.) Flanagan J., Stephen, Marti E., Michael, ur. (2003) *The People's Liberation Army and China in Transition*. National Defense University Press, Washington, dostopno na: http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/pla_and_china_transition.pdf , 12.11.2005.

29.) Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew, ur. (2002) *The People's Liberation Army as Organization, Reference Volume v 1.0*. RAND Corporation, National Security Research Division.

30.) Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew, ur. (2001) *Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese Military Studies in the Post-Mao era*. RAND Corporation, dostopno na: http://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF160.pdf , 10.05.2006.

31.) Mulvenon C., James, Yang H., Richard, ur. (1999) *The People's Liberation Army in the Information Age*. Rand Corporation, dostopno na: http://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF145.pdf , 29.04.2006.

32.) Mulvenon James, Finkelstein M., David, ur. (2003) *China's Revolution in Doctrinal Affairs: Emerging Trends in the Operational Art of the Chinese People's Liberation Army*. The CNA Corporation, dostopno na: <http://defensegroupinc.com/cira/pdf/doctrinebook.pdf> , 15.05.2005.

33.) Puska M., Susan (2000) *People's Liberation Army After Next*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.

Poglavja iz zbornikov:

34.) Allen Ken (2002) *PLA Air Force Organization*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 346-394.

- 35.) Allen W., Kenneth (2000) *PLA Air Force Operations and Modernization*. V Puska M., Susan (ur.), Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, str. 189-236.
- 36.) Bitzinger A., Richard (2000) *Going Places or Running in Place? China's Efforts to Leverage Advanced Technologies for Military Use*. V Puska M., Susan (ur.), Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, str. 9-41.
- 37.) Blasko J., Dennis (2002) *PLA Ground Forces: Moving Toward a Smaller, More Rapidly Deployable, Modern Combined Arms Force*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 309-345.
- 38.) Blasko J., Dennis (2001) *PLA Force structure: A 20-Year Retrospective*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.) RAND Corporation, str. 51-58, dostopno na: <http://www.rand.org/pubs/conf-proceedings/CF160/CF160.ch3.pdf>.
- 39.) Blasko J., Dennis (1999) *A New PLA Force Structure*. V Mulvenon C., James, Yang H., Richard (ur.), RAND Corporation, str. 258-288, dostopno na: <http://www.rand.org/pubs/conf-proceedings/CF145/CF145.chap13.pdf>.
- 40.) Cabestan Jean-Pierre (2004) *The Chinese Factor: China between Multipolarity and Bipolarity*. V Boquerat Gilles, Grare Frederic (ur.) India Research Press, Marshal Cavendish Academic, str. 86-112.
- 41.) Chase S., Michael, Medeiros Evan (2003) *China's Evolving Nuclear Calculus: Modernization and Doctrinal Debate*. V Mulvenon James, Finkelstein M., David, (ur.), The CNA Corporation, str. 119-154.
- 42.) Cheng Dean (2003) *Zhanyixue and Joint Campaigns*. V Mulvenon James, Finkelstein M., David, (ur.), The CNA Corporation, str. 101-117.
- 43.) Cole D., Bernard (2002) *The Organization of the People's Liberation Army Navy (PLAN)*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 458-509.
- 44.) Cole D., Bernard (2000) *China's Maritime Strategy*. V Puska M., Susan (ur.), Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, str. 279-314.
- 45.) Cole D., Bernard (2003) *Chinese maritime Strategy*. V Flanagan J., Stephen, Marti E., Michael (ur.), National Defense University Press, Washington, str. 129-137.
- 46.) Finkelstein David (2002) *The General Staff Department of the Chinese People's Liberation Army: Organization, Roles & Missions*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 122-224.
- 47.) Finkelstein M., David (2003) *China's »New Concept of Security«*. V Flanagan J., Stephen, Marti E., Michael (ur.), National Defense University Press, Washington, str. 197-

207.

48.) Finkelstein M., David (1999) *China's National Military Strategy*. V Mulvenon C., James, Yang H., Richard (ur.), RAND Corporation, str. 99-145, dostopno na:

<http://www.rand.org/pubs/conf-proceedings/CF145/CF145.chap7.pdf>.

49.) Fisher D. Jr., Richard (2003) *PLA Air Force Equipment Trends*. V Flanagan J., Stephen, Marti E., Michael (ur.), National Defense University Press, Washington, str. 139-168.

50.) Fravel Taylor, M. (2003) *The Evolution of China's Military Strategy: Comparing the 1987 and 1999 Editions of Zhanlue*. V Mulvenon James, Finkelstein M., David, (ur.), The CNA Corporation, str. 79-99.

51.) Gill Bates, Mulvenon James, Stokes Mark (2002) *The Chinese Second Artillery Corps: Transition to Credible Deterrence*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 510-586.

52.) Godwin H.B., Paul (1997) *Military technology and doctrine in Chinese military planning: compensating for obsolescence*. V Arnett Eric (ur.), SIPRI, Oxford University Press, str. 39-60.

53.) Goldman Merle, MacFaquhar (1999) *Dynamic Economy, Declining Party-State*. V Goldman Merle, MacFaquhar Roderick (ur.), Harvard Contemporary China Series 12, str. 3-29.

54.) Grare Frederic (2004) *India, China, Russia and the Quest for Global Power Status: Strategic Partnership or Strategic Competition*. V Boquerat Gilles, Grare Frederic (ur.) India Research Press, Marshal Cavendish Academic, str. 31-59.

55.) Jencks Harlan (2002) *The General Armament Department*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 273-308.

56.) Li Nan (2002) *The Central Military Commission and Military Policy in China*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 45-94.

57.) Li Nan (1999) *The PLA's Evolving Campaign Doctrine and Strategies*. V Mulvenon C., James, Yang H., Richard (ur.), RAND Corporation, str. 146-174, dostopno na:

<http://www.rand.org/pubs/conf-proceedings/CF145/CF145.chap.8.pdf>.

58.) Mulvenon James (1999) *The PLA and Information Warfare*. V V Mulvenon C., James, Yang H., Richard (ur.), RAND Corporation, str. 175-186, dostopno na:

<http://www.rand.org/pubs/conf-proceedings/CF145/CF145.chap.9.pdf>.

59.) Puska M. Susan (2002) *The People's Liberation Army (PLA) General Logistic Department (GLD): Toward Joint Logistics Support*. V Mulvenon C., James, Yang N.D.,

Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 247-272.

60.) Shambaugh David (2002) *The Pinnacle of the Pyramid: The Central Military Commission*. V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 95-121.

61.) Stokes A., Mark (2000) *China's Military Space and Conventional Theater Missile Development: Implications for Security in the Taiwan Strait*. V Puska M., Susan (ur.), Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, str. 107-153.

62.) Wortzel David (2002) *The General Political Department and the Revolution of the Political Commissar System*. V V Mulvenon C., James, Yang N.D., Andrew (ur.), RAND Corporation, National Security Research Division, str. 225-245.

Članki v znanstvenih revijah:

63.) Bitzinger A., Richard (2004) *Civil-Military Integration and Chinese Military Modernization*. China Brief, Volume4, Issue 23, 24.november 2004, dostopno na: http://jamestown.org/publications_details.php?volume_id0395&issue_id=315&article_id=2368906 , 17.05.2006.

64.) Blasko J., Dennis (2005) *Chinese Army Modernization: An Overview*. Military Review, september-october 2005, str. 68-74, dostopno na: <http://usacac.leavenworth.army.mil/CAC/milreview/download/English/SEPOCT05/blasko.pdf> , 27.4.2006.

65.) Eland Ivan (2003) *Is Chinese Military Modernization a Threat to the United States?*. Policy Analysis, No. 465, 23.01.2003, str. 1-14, dostopno na: <http://www.cato.org/pubs/pas/pa465.pdf> , 25.04.2006.

66.) Furlan Branimir (2006) *Nova vojaška doktrina*. Revija Obramba, letnik 38, september, str. 56-57.

67.) Ness, Van Peter (2004/2005) *China's response to the Bush Doctrine*. World Policy Journal, Volume XXI, No.4, Winter 2004-2005, str. 38-47, dostopno na: <http://worldpolicy.org/journal/articles/wpj05-1/Van%20Ness.pdf> , 03.06.2006.

Znanstvene analize z medmrežja:

68.) Bajpae Chietigj (2005) *Setting the Stage for a New Cold War: China's Quest for Energy Security*, 25. February 2005, dostopno na:

- 69.) Engdahl F., William (2004) *China lays down gauntlet in energy war*. Dostopno na: <http://www.indiamonitor.com/news/readCatFullNews.jsp?ni=9829&ct=India-China> , 11.02.2006.
- 70.) Siackhachanh Noy (2002) *China 2020: Challenges ahead*. China Special, Deutsche Bank Research, 6. August 2002, str. 3-12, dostopno na: http://www.dbresearch.de/PROD/DBR_INTERNET_EN_PROD/PROD000000000044933.pdf , 10.01.2006.
- 71.) Schaffer C., Teresita, Mitra Pramit (2005) *India as a global power?*. India Special, Deutsche Bank Research, 16. December 2005, str. 1-16, dostopno na: http://www.dbresearch.de/PROD/DBR_INTERNET_EN_PROD/PROD0000000000194311.pdf , 10.01.2006.
- 72.) Pei Minxin (2006) *Has China Fallen into a Trapped Transition?* Carnegie Endowment for International Peace, dostopno na: <http://www.carnegieendowment.org/events/index.cfm?fa=eventDetail&id=869&&prog=2CH> , 17.05.2006.

Ostalo gradivo iz interneta:

- 73.) *Anti-Aircraft Weapons*, dostopno na: <http://www.sinodefence.com/army/antiaircraft/default.asp> , 22.02.2006.
- 74.) Anzera Giuseppe (2005) *The Modernization of the Chinese Navy*. Dostopno na: http://www.pinr.com/report.php?ac=view_printable&report_id=364&language_id=1 , 04.01.2006.
- 75.) *Central Military Commission*. Dostopno na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/cmc.htm> , 22.11.2005.
- 76.) *China's Defense Budget*. Dostopno na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/budget.htm> , 22.11.2005.
- 77.) *Chinese Communist Party*. Dostopno na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/ccp.htm> , 22.11.2005.
- 78.) *Chinese Warships*, dostopno na: <http://www.globalsecurity.org/military/china/navy.htm> , 26.01.2006.
- 79.) *Economic Achivements and Current Challenges*. Dostopno na: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/EASTASIAPACIFICEXT/CHINAEXTN/0,,menuPK:318960~pagePK:141132~piPK:141107~theSitePK:318950,00.html> ,

dostop: 05.09.2006.

80.) *Economic Growth Won't Solve Unemployment*. Dostopno na:

<http://www.china.org.cn/english/2006/Aug/179460.htm> , dostop: 05.09.2006.

81.) *People's Republic of China-Economy*. Dostopno na:

<http://www.globalsecurity.org/military/world/china/economy.htm> , 22.11.2005.

82.) *People's Republic of China-Introduction*. Dostopno na:

<http://www.globalsecurity.org/military/world/china/intro.htm> , 22.11.2005.

83.) *Skupne vojaške vaje Kitajske, Rusije in držav Srednje Azije* (26.04.2006), dostopno na:

<http://www.sta.si/vest.php?id=1047068> , 26.04.2006.

84.) <http://www.infoplease.com/ce6/history/A0813056.html> , dostop: 15.8.2006.

85.) *India, Russia and China decide to combat terrorism*, 02.06.2005, dostopno na:

<http://www.indiamonitor.com/news/readCatFullNews.jsp?ni=7444&ct=India-Geopolitics> ,
01.12.2005.

86.) *Top Ten Chinese Military Modernization Developments*, dostopno na:

http://www.strategycenter.net/research/pubID.65/pub_detail.asp, 17.05.2006.

87.) *The Economist* (2002) *Systemic Corruption: Something Rotten in the State of China*. 15.

februar, dostopno na: <http://www.globalpolicy.org/nations/corrupt/2002/0215china.htm> ,

dostop: 05.09.2006.

88.) *The People's Liberation Army*, dostopno na:

<http://www.sinodefence.com/army/default.asp> , 22.02.2006.

89.) *The People's Liberation Army Air Force*, dostopno na:

<http://www.sinodefence.com/airforce/default.asp> , 22.02.2006.

90.) *The People's Liberation Army Navy*, dostopno na:

<http://www.sinodefence.com/navy/default.asp> , 22.02.2006.

91.) <http://www.china.org.cn/english/features/China2005/142022.htm> , dostop: 15.08.2006.

92.) http://english.people.com.cn/200603/05/eng20060305_247883.html , dostop: 10.03.2006.

93.) <http://english.gov.cn/links/cmc.htm> , dostop: 10.07.2006.

Baze podatkov:

94.) <http://www.globalsecurity.org/military/world/china>

95.) <http://www.sinodefence.com>